

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KAMU YÖNETİMİ PROGRAMI

**SON YASAL DÜZENLEMELER IŞIĞINDA YEREL ÖZERKLİĞİN
ÖLÇÜLEBİLMESİ VE KARS VE YÖRESİNDE UYGULANAN KÖY-DES
PROJESİNİN YEREL ÖZERKLİĞE ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Veysel ÇİFTÇİ

HAZİRAN - 2009

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KAMU YÖNETİMİ PROGRAMI

**SON YASAL DÜZENLEMELER IŞIĞINDA YEREL ÖZERKLİĞİN
ÖLÇÜLEBİLMESİ VE KARS VE YÖRESİNDE UYGULANAN KÖY-DES
PROJESİNİN YEREL ÖZERKLİĞE ETKİSİ**

Veysel ÇİFTÇİ

Karadeniz Teknik Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü’nce

Bilim Uzmanı (Kamu Yönetimi)

Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tez’dir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 30.06.2009

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 22.07.2009

Tezin Danışmanı : Doç. Dr. Yusuf ŞAHİN

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Adil ŞAHİN

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Mehmet TUNÇER

Enstitü Müdürü : Doç. Dr. Haydar AKYAZI

HAZİRAN - 2009

TRABZON

GİRİŞ

Çağdaş devlet yapısı otoritesinin bir kısmını, uluslararası birliklere ya da örgütlere bir kısmını da yerel yönetimlere ve sivil toplum kuruluşlarına devrederek, klasik yapılanmanın dışında farklı bir sürece girmiştir. Küreselleşmenin gereği olarak; bir kısım yetkiler uluslararası kuruluşlarla paylaşılabilirken, yerelleşmenin gereği olarak da bazı yetkiler yerel yönetimlere devredilmektedir. Ancak uluslararası yetki paylaşımındaki kolaylık yerel yönetimlerde pek de kolay olamamaktadır. Yetkinin vatandaşa en yakın birimlere devrinde merkezi otoritenin tereddütleri bulunmaktadır.

Gelişmiş katılımcı demokrasilerde, toplumsal ihtiyaçların karşılanmasında veya hizmetlerin sunumunda hizmeti alanların karar verme sürecine katılmasının, hizmet kalitesi açısından daha olumlu olacağı düşünülmektedir. Ülkemizde, Avrupa Birliği'ne katılabilmenin bir gereği olarak ve toplumsal ihtiyaçlar düşünülerek yapılan düzenlemelerle, son zamanlarda karar alma sürecinde yerele inilmekte olduğu görülmektedir. Yerelleşme ya da yerel özerklik olarak tanımlanabilecek bu durum, ülkemizin toplumsal yapısı gereği tereddütleri de beraberinde getirmektedir. Mikro milliyetçiliğin artarak ulus devlet anlayışının tehdit edilebileceğini ve yerelleşmenin ülkemiz açısından hiç de iyi sonuçlar getirmeyeceğini düşünenlerin yanında, küreselleşme ve yerelleşmenin birbirine zıt yaklaşımlar olmadığını, aksine birbirlerinin tamamlayıcısı olduğunu düşünenler bulunmaktadır. Özellikle kamu reform çalışmaları ve kamuda etkinliğin sağlanabilmesi için merkezde ve taşrada yapılan kayda değer çalışmalar, merkezin de yetki paylaşımına açık olduğu şeklinde algılanmaktadır.

Yerel yönetimler ve özerkliğinin genel anlamda tanımlar ve kapsamının incelendiği birinci bölümde Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na da yer verilmiştir. Türkiye'nin çekince koyduğu maddeleri üzerinde kısaca durulmuştur. Temel ilkeler ve özerkliğin kıstasları belirlenmeye çalışılmıştır.

Yerel yönetimlerin, Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat Fermanı (1839) ile idari sistemimizde yer bulmaya başlamıştır. Cumhuriyet Türkiye'sinde, özellikle 1921 Anayasası'nda yerel güçlere geniş bir yetki alanı tanınmıştır. 1963 yılında başlayan ve

planlı kalkınma dönemlerinin ilki olan I. Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndan itibaren, sürekli yerel yönetimlerin özerk yapıya kavuşturulması çabalarını görmekteyiz. Yerel yönetimlerin karşılaştıkları sorunlara çözüm bulmak amacıyla, 1960'lı yıllarda "Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi (MEHTAP)", TODAİE tarafından başlatılan ve sonuçları 1992 yılında açıklanan "Kamu Yönetimi Araştırma Projesi (KAYA)" konu hakkındaki arayışların göstergeleridir. Son on yıla bakıldığında ülkemizdeki yerel yönetimler üzerindeki çalışmaların yoğunlaştığını görmekteyiz. İkinci bölümün konularını oluşturan yerel yönetin yapımızın kısa tarihçesinin yanında Adalet ve Kalkınma Partisi'nin reform olarak nitelendirilen çalışmaları da bu bölümde incelenmiştir.

Bu çalışmamızda; ülkemizde yerel yönetimlere son yasal düzenlemeler kapsamında ne kadar özerklik tanındığı, bunun dünyadaki modern devlet anlayışına ne kadar uygun olduğu, hizmet alan bireylerin ihtiyaçlarının karşılanmasına nasıl katkı sağladığı incelenecektir. Bunun yanında, ilçelerde kaymakamın illerde valinin başkanlığını yaptığı Köylere Hizmet Götürme Birlikleri aracılığı ile yürütülen ve kırsal altyapının tamamlanmasını amaçlayan kısaca KÖY-DES olarak bilinen projenin, Kars ve yöresi açısından yerel özerklik kapsamında değerlendirilmesi yapılacaktır. Anket çalışması ile özerklik ve halkın katılımı ile karar almada KÖY-DES Projesi'nin ne kadar başarılı olduğu ise son bölümde değerlendirilmiştir. Yerel yönetimler karar alma ve merkezden bağımsız hareket edebilme imkânına sahip midir? AKP hükümetleri döneminde yapılan Kamu Yönetimi Temel Kanunu, mahalli idarelerle ilgili yasal düzenlemelerin yerel yönetimlerin özerkliğine sağladığı katkılar, kısacası yerellik ölçütü irdelenmeye çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. YERİNDEN YÖNETİM VE YEREL ÖZERKLİK KAVRAMLARINA GENEL BİR BAKIŞ

Yönetim şeklinin nasıl olacağı ve kimlerin yöneteceği insanlık tarihi kadar eskidir. Tek doğrunun yerine insanın ve bulunduğu coğrafyanın durumuna göre değişken olan yönetim metodu her zaman yönetilen ve yöneten için merak konusu olmuştur. Merkezi idarenin güçlü olduğu dönemlerden yetkinin yerelde bulunan güçlere devredilmesinin kaçınılmaz olacağı bir sürece doğru hızla ilerlenmektedir. Yerel yönetimler ve yerel yönetimlerin özerkliği kamu yönetiminde tartışması belki de en fazla yapılan konuların başında gelmektedir.

10. Tanımı ve Kapsamı

Yerel ve merkezi yönetim olarak bilinen iki ana temel kavramlarımıza baktığımızda: Merkezden yönetim, kamu hizmetlerinde birlik ve bütünlüğü sağlamak amacıyla söz konusu hizmetlere ilişkin karar ve faaliyetlerin merkezi hükümet ve onun hiyerarşik yapısı içinde yer alan örgütlerce yürütülmesi demektir. Günümüzde ise gücün merkezden yerele doğru dağıtılması, yerel yönetimlerin öne çıkarılması ve yerelleşme adeta modern devlet anlayışının olmazsa olmazları haline gelmiştir.

Merkezi idare, kendi içinde var olan sorunların yanında yerel yönetimlerle de bir kısım sıkıntılar yaşamaktadır. Yerel yönetimlerle yaşanan sorunlar kısaca: Merkezi idare ile yerel yönetimler arasında yerel yönetimlerin beklentilerinden uzak görev dağılımı, mali yetersizlikler, kurumsal yapının tam oluşturulamaması, merkezi idarenin yerel yönetimler üzerinde gereksiz vesayet uygulamaları, şeffaflık, katılımın yetersizliği ve merkezi idareye gereğinden fazla bağımlılık olarak sayılabilir. Tüm bu sorunlar yerel yönetimlere gereği kadar özerklik sağlanabildiğinde çözüme kavuşmaktadır (AYDIN ve diğerleri, 2007, s. 2).

Kamu hizmetlerinin topluma bir bütün halinde ve verimli sunulabilmesi için idare; “merkezi” ve “yerinden” olmak üzere iki şekilde örgütlenmiştir. Gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan toplumlarda coğrafi, sosyo - ekonomik ve yönetsel faktörler, hizmetlerin topluma sunulmuş biçimlerini etkileyebilmekte ve farklılık yaratmaktadır. Günümüz yerleşimleri yönetiminde, “işletmecilik” anlayışı giderek önemini arttırmaktadır (KARAMAN, 1996, s. 6).

Yerel yönetimler, demokrasinin uygulanmasında ve hizmetlerin halka sunumunda, yönetilenlerin katkısının sağlanabildiği ilk kademe yönetim birimleridir. Hizmetlerin yerel düzeyde sunumunda etkin ve verimli kurumlardır. Çünkü yerel yöneticiler, o yöre içinden seçtikleri için, söz konusu yörenin sorunlarını ve ihtiyaçlarını daha iyi değerlendirecek ve çözümler üretecek imkâna sahiptir.

Yukarıda açıklanan noktalarla birlikte; yerelleşmenin gerekliliği, ekonomik açıdan yerel yönetimlerin hizmetleri merkezi idareye oranla daha az kaynakla sağlanmasında yatmaktadır. Bu nedenle, merkezi idarenin yanında yerel yönetimlerin de bulunması ekonomik aklın zorunluluğu olarak ortaya çıkmaktadır (COŞKUN, 1999, s. 97).

Yerel yönetim birimleri; yasalarla belirlenmiş yetkilere, gelirlere, personele, bütçeye, idari yapılanmaya, yerel halk tarafından seçilen karar ve yürütme organlarına ve yönetsel özerkliğe sahip olan kamu tüzel kişileridir. Yerel yönetimin ana unsurlarından ilki, yerel hizmetleri sunan ya da sunulmasını sağlayan idare, ikincisi ise demokratik, kendi kendini yönetebilen bir politik sistem olmasıdır (ULUSOY-AKDEMİR, 2001, s. 19).

Yerel yönetimler, yönetimin sadece yöneticilerin işleri olmadığını ve halkın olmadığı yönetimlerin yozlaşabileceğinin en somut örneklerini oluşturmaktadırlar. Bu nedenle, yönetimin tek güvenilir emanetçisi bizzat halkın kendisidir.

Bunların yanında, yerel özerklik; bir yerel topluluğun yerel nitelikte olan işlerini kendi başına kendi organları eli ile görebilmesi ve buna olanak verecek kaynaklara sahip olabilmesidir (KELEŞ, 1992, s.43). Buna yönetimde serbestlik de denilebilir. Ancak bu dokunulmazlık ve bağımsızlık anlamına gelmemektedir. Özerkliğin boyutu Anayasa ve yasaların çizdiği sınırlar içindedir. Yasaların olumsuz yorumlanarak ülke çıkarlarına ters kararlar alınması ve bu doğrultuda uygulamalar yapılması özerklik ile bağdaşmaz.

Özerklikte temel amaç hizmete yöneliktir ve hizmetlerin bu şekilde daha iyi yürütülmesi söz konusudur (TORTOP ve diğerleri, 2006, s.54).

Yerel özerklik kavramı, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 3. maddesinin 1. fıkrasında açıklanmıştır. Buna göre; yerel makamların, kanunlarla belirlenen sınırlar çerçevesinde, kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hak ve yetkisine sahip olmalarıdır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında, bu hakkın; doğrudan, eşit ve genel oya dayanan gizli seçim sistemine göre serbestçe seçilmiş üyelere oluşan ve kendilerine karşı sorumlu yürütme organlarına sahip olabilen meclisler veya kurul toplantıları tarafından kullanılacağı ifade edilmektedir.

Ayrıca yerel özerklik tanımlanırken, yerel yönetimlerin yetkilerinde ve kaynaklarında yapılacak iyileştirmeler ile merkezi yönetim karşısında daha güçlü ve bağımsız hale gelmelerini de ifade etmektedir. Yerel özerklikte amaç; kısaca yerel yönetimlerin güçlendirilmesinin demokratikleşmeye hizmet edeceği düşüncesidir. Yerel birimlerin güçlendirilmesi ve bunun merkezi yönetimin güçleri zayıflatılarak yapılması elbette yerel özerkliği artırmaya yöneliktir. Ancak, hemen belirtmek gerekir ki, sorun sadece yerel yönetimlerin merkezi birimler karşısındaki özerkliğinin artıp artmayacağı değil bunun yanında uluslar arası güçler karşısında da ne derece özerk ve ne derece kendi yerel birimlerine yönelik politikalar geliştirme gücüne sahip olacaklarıdır (ESEN, 2008, s. 7).

Yerel yönetim kuruluşlarının özerkliğini ifade eden yerelleşmede, yerel yönetimler merkezi yönetimin kumandası altında değildirler. Bu kuruluşların gerçek anlamda özerk olduklarını söyleyebilmek için; bunların yetkili organlarınca alınan kararların üst makamların ön iznine veya onayına bağlı olmaması, organlarının seçimle işbaşına gelmesi, personelinin merkezi yönetimce atanmaması veya görevden alınmaması, yeterli gelir kaynaklarına sahip olması, yetki sınırları içindeki yönetsel hizmetlere ilişkin öncelikleri serbestçe belirleyebilmesi, örgütlenmesini kendi iradesiyle biçimlendirebilmesi ve uygulamayı yönlendirebilmesi gerekir (Cumhurbaşkanlığı, 1996, s. 2).

Klasik anlamda yerelleşme, ulus-devlet bütünü içinde merkezi yönetimden yerel yönetimlere doğru yetki, görev ve kaynak aktarımını ifade eder ki bu anlamda yerelleşme, yerel yönetimlerin ulus-devlet bütünü içinde merkezi yönetime oranla güçlendirilmesidir.

Günümüzde ise yerelleşme, merkezi yönetimin elindeki planlama, karar verme, kaynak oluşturma ve bunları yürütme gibi yönetsel yetkilerin taşra kuruluşlarına, yerel yönetimlere, meslek kuruluşlarına, sivil toplum örgütlerine (vakıflar, dernekler gibi) ve şirketlere aktarılması olarak kabul edilmektedir. Yetki genişliği, özelleştirme ve sivilleşme kavramları, modern anlamdaki yerelleşme teriminin çeşitli uygulamalarıdır. Yerel yönetimler yerelleşme politikaları ile güçlendirilmekte ancak, asıl olarak yetkilerin buradan piyasa güçlerine transferi amaçlanmaktadır. Modern anlamda yerelleşmenin yöneldiği bu hedef, onu klasik anlamda yerelleşmeden ayıran en önemli özelliklerden biridir (DPT, 2001, s. 8).

Yapılan tanımlardan anlaşıldığı üzere Türkiye'de yerelleşme tartışmalarındaki en yaygın eğilim, yerelleşme ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesinin demokratikleşmeyi sağlayacağı eğilimidir. Yerelleşme ile demokratikleşme arasında doğru orantı olduğu varsayımdır. Bu eğilimin arka planında yatan mantık, yerel yönetimlere güç aktarımının, yerel- bölgesel düzlemde katılımı arttıracacağı, yerelin taleplerini dile getirebileceği ve kendi kendini yönetme yeteneğini geliştireceği üzerine kuruludur. Yerelleşmenin demokratikleşme anlamına gelmesi ise tamamen merkezi iktidara karşı verilen mücadeledendir. Bu bakış yitirildiğinde, sadece yerelleşmeden demokrasi beklentisi oluşmaya başladığında sonuç; merkezi iktidarın kopyasının yerelde daha güçlü ortaya çıkmasından başka bir şey olmayacaktır (Bayındırlık Bakanlığı, 2009, s.69).

Yetkilerin merkezde ya da yerelde paylaşılması hususunda üniter devlet ile federal devlet yapıları arasında da farklılıklar vardır. Bilindiği üzere siyasi anlamda güç dağılımı federalizmi doğurmaktadır. Üniter devlet anlayışında yapılanma, merkezi idare ve mahalli idareler olmak üzere iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Federal sistemde ise merkezi idare ile mahalli idareler arasında eyalet yönetimi de vardır. Federalizmin örgütsel yapısı çok merkezlidir. Ancak en önemli avantajı, farklı yerel ihtiyaç ve sorunlara cevap verebilmek için farklı siyasal varyasyonlara izin vermesidir. Üniter devlet sistemi, bölgesel farklılıklara karşı daha az esnekler. Üniter yapıda tek bir ulusal politika vardır ve bu, tüm ülkede uygulanır (KAMU-SEN, 2004, s. 21).

101. Yerelleşmede Öncelikler

Devletin temel işlevlerinin sınırlandırılması ve başkentte de oluşmuş olan yoğunluğun “merkez - kaç” ya da “yerinden yönetim” güçlerine aktarılması gerçeği açıkça ortadadır. Bahsettiğimiz bu güçlerin ilki özel sektördür. Birçok toplumsal ve ekonomik nitelikli görevler devletten alınarak özel sektöre devredilebilir durumdadır. Bu sadece özelleştirme ile değil bunun yanında piyasa türü araçların da geliştirilmesiyle olabilir. İkinci güç ise kurumsal ve yönetsel ağırlıklıdır. Merkezde aşırı ölçüde yoğunlaşmış yetki, görev ve sorumluluklar bir yandan yerinden yerel yönetim birimi olan belediyelere aktarılırken, öte yandan hizmet yerinden yönetim kuruluşlarına devredilmeli ya da en azından merkezdeki yoğunluk yetki devri yolu ile merkezin taşradaki temsilcilerine bırakılmalıdır. Bu sayılan tedbirlerin yanında, sorunun aday üyesi olduğumuz Avrupa Birliği’nin bu konudaki temel ölçütü olan “hizmette yerellik” ilkesi çerçevesinde çözümlenmesini kaçınılmaz kılmaktadır (YAŞAMIŞ, 2001, s. 36).

102. Özelleştirme

Küreselleşme, demokratikleşme ve baş döndürücü hızla ilerleyen teknolojik gelişmeler özellikle 1980’li yıllardan itibaren tüm dünyayı sarmıştır. Ekonomik ve politik nedenlerden dolayı kamulaştırma ile özelleştirme de kendine 1980’li yıllardan sonra yer bulmaya başlamıştır. Tüm dünyada yaşanan iki büyük dünya savaşı sonrasında devletler savaşın ekonomik etkisinden kendilerini bir an önce kurtarmak için devleti daha çok ekonomiye dâhil ettiler. Keynesyen politikaların gereği olarak, devlet harcamalarını arttırırsa ekonomik daralma aşılabilecekti. Savaş döneminde ve sonrasında, sosyal devletin gereklerini yerine getirebilmesi için devletin iktisadi hayata girmesi ile genişleyen devlet yapısı hiçbir zaman savaş öncesi durumuna geri dönememiştir.

Dünya genelinde yaşanan bu gelişmelerin yanında, kendine has karakteristik özellikleri ile Türkiye’de de kamunun ekonomiden gereğinden fazla pay aldığını görüyoruz. İthal ikameci sanayileşmenin öne çıktığı 1980 sonrasında bu durum daha da artmıştır. Ancak ülkemizde hızlı büyümenin ve serbest piyasa mekanizmasının işlerliğinde en önemli engel olarak, iktisadi organizasyon içerisinde rolü ve etkinliği artan kamu olarak görülmüştür.

Özelleştirme servetin geniş kitlelere yayılması, hazine üzerindeki yüklerin azaltılması, alternatif finansman kaynaklarının oluşturulması, devlete gelir sağlaması, yabancı sermaye girişi ve teknoloji ve yeni yatırımların özendirilmesi için yapılmaktadır. Kısacası piyasa ekonomisine işlerlik kazandırılmaya çalışılmaktadır (KARDEŞ- GÜZEL, 1994, s. 6).

Özelleştirmenin sayılan faydaları yanında, Telekom gibi sabit sermaye yatırımları büyük olan işletmelerin devlet tarafından çalıştırılmasının etkinliği artıracığı da savunulmaktadır. Çünkü Telekom'da sabit sermaye yatırımları büyüktür ve toplam maliyetler içinde önemli bir kısmını oluşturur. Bu nedenle bu gibi yatırımlar tekeli niteliğindedir. Tekeli kırmak için birkaç tane daha yatırım yapmak gerekir. Ancak bu hem zaman alır hem de mevcut talep buna müsait değildir. Bunun yanında sabit yatırım maliyeti çok yüksektir. Dahası piyasada iki veya üç firma da olsa, bunların anlaşması ve gizli kartelleşmesi mümkündür. Ayrıca, Telekom kâr edebilen ve bütçeye yük değil, tersine gelir sağlayan bir işletme idi. Bu kurumu alan firma elde ettiği kârları, devlete taksit olarak ödeyecektir. Taksitler bittikten sonra da dışarıya kâr transferi yapacaktır. Kârlılık oranı yüksek olan bu tür özelleştirmelerde gelen sermayeden daha fazla, dışarıya kâr transferi yapılacak ve cari işlemler açığı artacaktır. Diğer bir etmen ise, gelir getiren bir işletmeyi özelleştirmek, gelecek yıllardaki geliri bugünden satmaktır.

Özelleştirme, merkezi hükümetin elinde bulundurduğu güçlü yönetim otoritesinin kamu dışındaki aktörlerle paylaşımının bir ifadesidir. Bunda amaç kısaca maliyet tasarrufunun sağlanmasıdır. Özelleştirme, mutlak manada iyidir demek fazlasıyla iddialı olur. Ancak devletin serbest rekabet ekonomisine geçişi kolaylaştırıcı önlemler alması ve teşvik etmesi önemli bir yaklaşımdır. Karlılık oranı yüksek, maliyet olarak devlete zarar getirmeyen ve özelleştirildiğinde piyasa dengesini bozucu işletmelerin (Telekom, Petkim vb.) ıslahına gidilerek özelleştirme stratejisi yeniden gözden geçirilebilir.

103. Yetki Devri

Yetki devri, yöneticinin kendisine ait karar verme yetkisini kendi isteği ile belirli koşullar altında astına devretmesidir. Ancak bu bir süreçtir. Yönetici gerekli gördüğünde bu hakkı tekrar geri alabilir. Yetki devrinde önemli olan, yöneticinin işin sonunda hala

sorumlu kişi olması ve gerekli gördüğü için ya da daha iyi sonuçlar elde edebileceğini düşündüğü için kendine ait olan bir yetkiyi geçici olarak astına devretmesidir.

Yetki devri, devredilen kişileri güçlendirmek değil aksine mevcut potansiyelleri daha aktif ve verimli değerlendirebilme isteğinden doğar. Verilen işe sahiplenme duygusunu arttırabilme girişimidir. Yönetime katılmayı teşvik eder.

Tepeden başlayan yetki devrinde, yöneticinin rolü harcanan çabaları koordine etmek, kaynakları bulmak, stratejik planlamalar yapmak, müşterilerle çalışmak ve insanlara yön kazandırmaktır. Çalışanların işletmeyle bütünleşip büyük bir organizasyon haline gelmesi için yöneticinin onlara gerekli ortamı ve bilgiyi sağlaması gerekir (BLANCHARD ve diğerleri, 1998, s. 26).

Günümüz kamu yönetiminde birimin en üstünde bulunan yönetici tüm yetkileri üzerinde toplamak isterse ayrıntılarda boğulmakta ve kurumlar ya da kişiler arasında eşgüdümü sağlamakta zorlanmaktadır.

Son dönem kamu yönetimi, işletme yönetim anlayışından etkilendiğinden tüm yetkilerin tek yöneticide toplanması durumu işletme açısından değerlendirdiğinde; bu durum, yetki devrini zorunlu hale getirmektedir. Girişimcilerin bir kısmı gerektiğinde yetki ve sorumluluklarını devretmede isteksizdirler. Tek adam olma psikolojisi, en büyük tutkudur. Bu tür davranışların büyüme ve başarı üzerinde önemli kısıtlamaları olmaktadır. Yetki devri işletmede gerçekleşmezse, işletme muhtemelen büyüemeyecek, stratejik hedeflerine ulaşamayacaktır. Yetki devreden yöneticiler bazı riskleri de üstlenirler. Bu yüzden yetki devri yapıldıktan sonra yönetici, dikkatini daha da arttırmalı ve eşgüdümü sağlamalıdır. Yetki devrinde önemli olan, işletmenin esnekliğini kaybetmeksizin büyürken dengeli olarak yetki ve sorumluluklarını ayarlaması ve kesinlikle çalışanları eğitmesidir. Bu yapı içerisinde çalışanlar da kendilerini geliştirebilirler. Böylece, işletme gelecek için yeterli bir kadroya sahip olabilir (RODOPLU, 2001, s. 261).

Yetki devri, çağdaş yönetimin temel işlevlerinden biridir. Zira yöneticilerin örgütlerini başarılı, etkili ve verimli bir şekilde yönetebilmeleri için, astlarına yetki devretmeleri yönetsel bir zorunluluktur. Bu yüzden, yetki devreden yöneticiler daima başarılı yöneticilerdir. Çünkü yönetimde yardımcılarının ve astlarının varlıklarının nedeni, kendilerine

yetki verilmesidir. Aksi takdirde, yönetimde yetki devri olmasaydı, yöneticilerin altında hiç kimseye gerek olmazdı. Yönetimde en yaygın olan yetki devri, imza yetkisidir. Özellikle bürokrasinin egemen olduğu kuruluşlarda, teknik ve bürokratik konulardaki imza yetkilerinin en alt kademeye kadar devredilmesi gereklidir. Ancak Türkiye’de özellikle kamu yöneticileri imza yetkilerinin devrinde oldukça isteksizdirler. Yetki devri yapmayan bir yönetici, asli görevlerini yapamaz, günlük işlerin içinde boğulur kalır (AYTÜRK, 2000, s. 79).

Her ne kadar yetki devri çağdaş yönetimin temel işlevi olarak kabul edilse de yasanın uygun bulunduğu durumlarda ve zamanlarda yetki devri yapılabilmektedir. Danıştay'a göre, "Kamu hukuku ilkelerine göre yetki, bir kamu düzeni sorunudur; kanun koyucu tarafından kime verilmiş ise ancak o, bu yetkiyi kullanabilir; yine kanunun açık izni olmadıkça yetkili makam veya merci yetkisini devredemez." (DŞ. 6D. 8.3.1977. E 976/5366, K. 977/1112).

Yerel yönetimlerde yetki devrine bakıldığında ise yerel olarak seçilmiş organlara, kural koyma ve gelir elde etme de dâhil, önemli yetkilerin verilmesidir. Yetki devrinin ideal biçiminde, kamu hizmeti ile ilgili yetkiler sınırları belirlenmiş bir coğrafi alanda merkezi yönetimin doğrudan denetimi dışında kalan bağımsız ve ayrı biçimde yönetilen özerk birimlere, yani yerel yönetimlere, aktarılmaktadır. Yetki devri normatif olarak, merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasında karşılıklılığa dayanan, karşılıklı fayda sağlayan ve eşgüdümlü bir ilişkinin düzenlenmesidir (ERENÇİN, 2008, s.102).

104. Yetki Genişliği

Yetki genişliği, yerinden yönetim ile karıştırılmaya son derece müsait bir kavramdır. Yerel yönetimlerin hukuki özelliklerinin iyice anlaşılabilmesi için bu iki kavram arasındaki farkı açıklamakta yarar vardır.

Yerinden yönetim; bilindiği gibi, merkezden yönetimin tam bir karşıtıdır. Bu uygulamada yürütmeye ilişkin bir kısım yetkiler artık merkeze değil, seçimle iş başına gelmiş bazı yerel organlara aittir. Yetki genişliği ise, merkezden yönetimin bazı sakıncalarını giderebilmek için merkez tarafından kendi memurlarına bazı yetkilerin

devredilmesinden ibarettir. Şöyle ki, her işin merkezden yürütülmesi bazı önemli ve acele işlerin gecikmesine sebep olabilir. Bu durumu önlemek için merkez kendi memuruna, örneğin valiye, yürütmeye ilişkin bazı hususlarda merkeze sormaksızın karar alma yetkisi verir. Kısaca valinin yetkisini genişletir. Ancak vali, genişletilen bu yetkiyi yine de merkez adına kullanır. İdare hukukunda buna yetki genişliği adı verilir. Bu anlamda yetki genişliği, merkezden yönetimin yumuşatılmış şeklinden başka bir şey değildir. Yerinden yönetimde ise, yerel organlar, anayasal düzen içinde merkezden kendilerine transfer edilmiş yetkileri kendilerini seçenlere dayanarak ve kendi adlarına kullanırlar.

Yukarıdaki açıklamalar da gösteriyor ki, merkezi yönetimin bazı yetkilerini alt kademelere devretmesi bir yerel yönetimin var olabilmesi için yeterli değildir. Nitekim Remy Prud'homme; "Yerel yönetim, var olan bir ulusal alt bölgeyi bir ölçüde kontrol eden ve bu bölgede yaşayan insanları temsil eden kimseler tarafından yönetilen politik bir oluşumdur." tanımını takiben, konuya ilişkin olarak şu görüşü ileri sürmektedir: "Bütün ülkelerin merkezi bir devleti vardır." Fakat bu tarife göre bütün ülkelerin yerel yönetimi yoktu veya yoktur. Osmanlı İmparatorluğu'nun yoktu. Komünist ülkelerin de yoktu veya yoktur. Bu ülkelerde devletin birliği diye bilinen prensip bütün bölgesel yönetim birimlerine işaret eden ortak bir sistemin ifadesidir ve merkezi devlet ile yerel yönetimlerin (yanlış olarak isimlendirilen) arasında mümkün olan anlaşmazlığı da ortadan kaldırır. Bu yerel yönetimlerin başındakiler merkezi devlet tarafından atanırlar. Prensipler itibariyle köklü olmayan birçok gelişmekte olan ülkelerde uygulama, özellikle Afrika'nın tek partili devletlerinde tamamen aynıdır. Bu durumlarda, yerel yönetim birimleri merkezi devletin sadece idari bölgeleridir (PRUD'HOMME, 1992).

105. Hizmette Halka Yakınlık

Kamusal yükümlülüklerin halka en yakın kademe olan yerel yönetimler tarafından yerine getirilmesi, daha güncel bir ifade ile hizmette halka yakınlık ilkesi (subsidiarity - hizmette yerellik), yerelleşmenin temel eksenini olarak görülmektedir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda vurgulanan bu kavram, yerelleşmenin genelleşmesinde ve Avrupa'da bir standardın oluşturulmasında özellik arz eden bir ilke konumuna gelmiştir. Sorumluluk halka en yakın olan birime bırakılacak ve zorunlu olunmadıkça bu

sorumluluklar başka birimlere devredilemeyecektir. Görüldüğü gibi hizmette halka yakınlık olarak tanımlanan subsidiarite ilkesi bünyesinde yerel özerkliği barındırmaktadır.

Ulus-devletler "bölgesel kimlikleri" yeniden keşfettikleri ve bir takım yetkileri bunlara devrettikleri bir dönemle eş zamanlı olarak, birçok yetkiyi de daha üst bir otoriteye yani AB organlarına devretmek durumunda kalmışlardır (SANTER, 1998, s.98). Subsidiarity ilkesi bu konuya etki eden ve çözümünde önemli rol oynayacak bir ilkedir.

Hizmette halka yakınlık ve halka en yakın birimler tarafından yönetilme olarak Türkçe'ye çevrilebilen bu anlayışa göre, yerel, bölgesel veya merkezi düzeydeki çeşitli birimlerin stratejik duruma uygun olan bir hizmeti yerine getirmeleri istenmektedir. Başka bir ifadeyle, bir hizmetin yerine getirilmesinden, en iyi konum ve koşullarda olan yerel, bölgesel veya merkezi birimler sorumlu veya yükümlü olmalıdır (TORTOP, 1995, s.299).

Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Makamlar Komitesi, bir uzman grubuna hizmette halka yakınlık ilkesinin tanımını yapma görevi vermiş, bu uzman grup; "Hizmette Halka Yakınlık İlkesinin Tanımı ve Sınırları başlıklı" bir rapor hazırlamıştır. Rapor özetle şu hususlara değinmektedir: Hizmette halka yakınlık terimi bir siyasi felsefedir. Bu felsefenin özünde, devletin kişinin mutluluğu için var olduğu fikri yer almaktadır. Bu felsefede ana fikir şudur; devlet ya da siyasi iktidar toplumun en küçük birimini oluşturan birey, aile, kent vb. çeşitli topluluklar kendi değişik ihtiyaçlarını karşılayamadıkları zaman işe karışabilir. Hizmette halka yakınlık ilkesi, sadece bir örgütlenme esası değil; önce, birey ile toplumun; sonra da toplum ile müesseselerin ilişkilerine uygulanan bir ilkedir. Kamu hizmetlerinin görülmesinde kaynakların daha rasyonel kullanılması ve halkın demokratik eğitiminin sağlanması amaçlarının gerçekleştirilmesine yönelik bir kavramdır (KELEŞ, 1995, s.11).

Özgürlük insanın varoluşundan günümüze sürekli peşinden koştuğu ve elde edebilmek için gerektiğinde savaşlar yaptığı bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan yola çıkarak özgürlük, devletten önce gelmekte ve devletin önünde yer almaktadır. Dolayısıyla birey-devlet ilişkisinin sınırları çizilirken, bireye öncelik verilmesi gerekmektedir. Subsidiarite ilkesi, işte bu noktada bireyin önceliğini sağlayabilecek bir ilke olarak karşımıza çıkmaktadır. Birey, toplum ve devlet arasında sorumluluklar paylaşılırken, bu ilke, bireyi ve toplumu merkeze alarak, kural olarak her şeyin onlara ait olduğunu belirtir.

Devlet, ancak kendisine anayasa tarafından bırakılan alanda ve arzu edilen amaçlara bireyin ve toplumun bizzat kendi eylemleri ile ulaşamaması durumunda eylemde bulunabilir, karar alabilir(EMILIOU, 1992, s.388). Yani subsidiarite ilkesi toplumsal yaşamın merkezindeki bireyden başlayarak, bir üst toplumsal varlığa ve en tepede devlete kadar bir piramit oluşturur. Piramidin alt basamağında bulunanların tatmin edici eylemleri ile yapılacak bir işte, hiçbir zaman bir üst basamaktakinin müdahalesine izin vermez (ÖZCAN, 2001, s.7–8).

1050. Avrupa Birliği ve Yerellik İlkesinin Uygulanması

Subsidiarite ilkesi, yerellik, ikincillik ya da yetki ikamesi olarak da bilinmektedir. Globalleşen dünyada en büyük siyasal ve ekonomik güçlerin başında gelen Avrupa Birliği sürekli genişlemekte ve sorunlar da paralelinde artmaktadır. Bunların başında şüphesiz çeşitli kültürlerin, farklı değerlere sahip olan ülkelerin bir arada yaşayabilmeleridir. Artık her soruna Brüksel eksenli çözüm bulmak zor olmaktadır.

Subsidiarite ilkesi, federal devlet sistemlerine sahip olan batılı ülkelerde uzun yıllardan beri uygulanmakta olan bir sistemdir. AB için bir esin kaynağı olan Almanya'da, subsidiarite ilkesi; merkez ile yerel yönetimler arasından görev ve yetki paylaşımı konusunda kullanılan anayasal bir ilkedir. Yerel yönetimler, yerel devletten, yerel devlet de federal devletten önce gelir. Federalizmde yetki ve sorumlulukların dikey olarak yerel yönetimler, yerel devlet ve federal devlet arasında paylaşılması, subsidiarite ilkesinin federalizm kapsamında çok iyi algılanması ve uygulanabilmesi sunucunu doğurmaktadır. Ancak aşağıda görüleceği gibi üniter devletlerde bu ilkenin uygulanması federal devletlerde olduğu kadar kolay olmayacaktır (ÖZCAN, 2001, s.3).

Subsidiarite ilkesinin son dönemlerde yoğun ilgi görmesi özel koşulların bir ürünüdür. Geleneksel devlet sisteminin sorgulanmaya başlandığı, AB'yi kurmanın kimi güçlükler yarattığı ve Birliğin yol açtığı merkezileşmenin, yerel yönetimleri rahatsız eden merkeziyetçilik kaygılarına yoğunluk kazandırdığı bir dönemden geçilmekte olması bu koşulların başlıcalarındandır (KELEŞ, 1999, s.31).

Topluluk, amaçlanan bir hedefe üye devletlerin kendi başlarına yapacağı tasarruflar ile tam olarak ulaşamayacağı dolayısıyla, hedefin Topluluk tarafından yapılan bir tasarrufla daha iyi ve etkin bir şekilde gerçekleştirilebileceği durumlarda tasarrufla bulunur. Ayrıca bu prensibe göre, eğer yapılması gereken iş, üye devlet tarafından yapılacak ise bu durumda da mümkün olduğu ölçüde yönetimin en alt kademeler (halka en yakın yerel idare) tarafından yapılacak icraatla bu hedefe ulaşılması sağlanmalıdır. En alt kademenin de ancak, bizzat halk tarafından yapılamaması durumunda devreye girmesi gerekmektedir.

Bu ilkenin Avrupa Birliği antlaşmasına dâhil edilmesinin temel nedenlerinin başında, Avrupa Birliği organlarına gereğinden fazla yetki verildiği konusundaki eleştiriler gelmektedir. Gerçekten de ulusal egemenliğinden fazlaca ödün vermek istemeyen Birlik içindeki bazı devletler, birçok yetkinin ve sorumluluğun Topluluk organları elinde birleşmesi nedeniyle bürokrasinin arttığından ve işlerin çok yavaşladığından şikâyetçi olmaya başlamışlardır. Birlik içinde birçok yerden "daha az Brüksel" sesleri yükselmeye başladığı bilinmektedir (ÖZCAN, 2001, s.5). Bu ilke ile Birliğin yetkilerini, üye devletler lehine açık bir şekilde sınırlandırarak, üye devletler ile AB organları arasında yetki paylaşımı konusunda bir denge bulmaya çalışmaktadır (KÖKTAŞ, 1999, s.19). Ancak burada dikkatlerden kaçmaması gereken bir nokta, subsidiarite ilkesi ile paylaşılan herhangi bir egemenliğin söz konusu olmamasıdır. Sorun sadece, belirli yetkileri yıllardır elinde bulunduran yerel yönetimlerin, elindeki yetkileri merkezîyetçilikle suçlanan AB organlarına bırakmak istememesinden kaynaklanmaktadır. Subsidiarite ilkesi de bu anlamda onların tezlerini güçlendiren bir araç olarak ortaya çıkmaktadır (BEZCİ, 1999, s.21).

1051. Yerelliğin Sakıncaları

Avrupa Birliği organlarının yetkilerinin giderek artması demokrasi açısından da eleştiri konusu olmaktadır. Aslında yerellik ya da halka yakınlık ilkesi de diyebileceğimiz subsidiarite ilkesi, yereli merkez karşısında anayasal anlamda güçlendirerek yerel özerkliğin de teminatı durumuna gelmiştir. Olumlu etkilerinin yanında olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde özetlenebilir:

1- Bölgesel farklılıkların ve çeşitliliğin korunmasına hizmet edecek bir ilke olarak ele alınan subsidiarite ilkesi, kararların halka en yakın alt yönetsel birim tarafından alınması hatta bizzat halkın kendisi tarafından alınmasını gerektirir. Ancak yönetsel açıdan bu ilke kararlar alınırken siyaset dışına çıkılması sonucunu doğurabilir. Nitekim İngiltere'de okullar belediyelerin yönetiminden alınarak bağımsızlaştırılmış ve sonuçta bir anlamda bu okulların yerel yönetimlerin denetiminden çıkmalarına neden olmuştur (ŞAHİN, 2000, s.81).

2- İlkenin bir diğer sakıncalı yanı ise, merkezi yönetimin yetkileri yerel yönetimlere bırakmak yerine daha fazla yetki almasına neden olma olasılığını bünyesinde barındırmasıdır. Aşağıdan yukarıya subsidiarite ilkesi yerel yönetimlerin argüman olarak kullandıkları ve merkezi otoritenin, alt idari birimlerin yedeği veya ikamesi olduğu anlamında kullanılır. Bu durumda, ulaşılmak istenen belirli bir hedefe, en alt idari birim tarafından yapılan işlem ile ulaşılamayacaksa, ancak o zaman bir üst idari birim devreye girerek onu ikame edecektir. Yukarıdan aşağıya subsidiarite ilkesi ise, merkezi otoritenin sonuçta AB organlarının lehine sonuçlar doğurur. Bu anlamda subsidiarite ilkesi, belirli bir alanda merkezi otoritenin kullanacağı yetki, ulaşılmak istenen hedefi gerçekleştirmek için merkezi otoritenin kendisinin müdahalesini veya düzenleme yapmasını gerekli görmesidir. Merkezi otoritenin bu "gereklilik" konusundaki takdir hakkı, subsidiarite ilkesinin AB organları lehine değerlendirilmesi sonucunu doğurur (EMILIOU, 1992, s.388).

3- Subsidiarite ilkesi ile ilgili diğer bir sorun ise, net bir tanımının yapılamaması nedeniyle yetkiler açık şekilde birimler arasında dağıtılamamaktadır. Bu da ilkenin joker olarak kullanılması sonucunu doğurmaktadır. İlke bu niteliğinden dolayı politik olarak popüler olmayan kararların alınmasının gerekçesi olarak ileri sürülerek bir nevi günah keçisi yapılmaktadır (SANTER, 1998, s.99).

1052. Türkiye ve Yerellik İlkesi (Subsidiarite)

Çağdaş demokrasilerde birey, önce toplumun bir üyesi sonrada devletin vatandaşıdır. Devletin kutsal kabul edildiği ve merkezin asıl yerelin ikinci konumda olduğu ülkemizde hizmetin halka en yakın birimler tarafından yerine getirilmesi için yeni düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir.

Subsidiarite ilkesinin ülkemizde uygulanmasında AB üyelerinin karşılaştığı sorunlardan başka sorunlarla da karşılaşabiliriz. İlkenin piramitsel yapısı ele alındığında en altta birey, onun üstünde sivil toplum kuruluşları ve toplumdaki diğer sosyal örgütler, onların üstünde ise yerel yönetimler yer almaktadır. Örgütlü olmayan toplumda ilkenin halkalarından birinin olmaması uygulamada ciddi sorunlarla karşılaşılmasına neden olacaktır.

Bunun yanında, geleneksel olarak merkeziyetçi bir anlayışla yetişen siyasal elit, (örneğin belediye başkanı) nasıl olacak da, piramitsel yapıda kendinden daha alt birimde yer alan sivil toplum kuruluşlarını veya toplumsal diğer örgütlemelere (eğer güçlenirlerse) yetki ve parasal devir yapabilecektir? Bu ilkenin ülkemize adapte edilmesiyle "merkez" bir iken acaba "yüzlerce merkez" mi yaratmış oluruz kaygıları akla gelebilmektedir (ÖZCAN, 2001, s.12).

Sonuç olarak yerel ihtiyaç ve istekler karşısında daha duyarlı olunabilmesi için bireyin merkeze alınması gerekmektedir. İlkenin uygulanmasında belirli bir demokrasi kültürünün oluşması gerektiği de unutulmamalıdır. Halkın var olduğu gerçeğine ne kadar inanır isek demokrasimiz de o kadar ilerleyecektir.

11. Yerinden Yönetimin Faydaları ve Zararları

Yerelleşmenin amacı; halkın isteklerini yine halkın katılımı ile daha etkin ve verimli bir şekilde çözüme kavuştururken, şeffaflığın ve hesap verilebilirliğin artırılması olarak belirtmiştik. Ancak yerelleşme olumlu ve olumsuz etkileri ile sürekli tartışılan bir kavramdır.

Bundan dolayı yerellik ilkesi, hem devlet - yurttaş ilişkilerinde, hem de kamusal düzeyler arasındaki ilişkilerde söz konusu olabilmektedir. Bir kere bu ilke, özel alanın kamusal alan karşısında davranış önceliğini içermektedir. Buna göre, eğer bir görev, özel girişim yoluyla da yerine getirilebiliyorsa, devlet bu durumda kendine hakim olabilmeli ve koruma tedbirlerini gerektiğinde sınırlayabilmelidir. Diğer taraftan bu ilke, anayasa hukuku şekillenmesi içinde vatandaşlara daha yakın duran her kamusal düzeyin hareket önceliğini de içermektedir. Böylece devleti oluşturan bütün parçaların varlığının

korunması ve bunların kendilerine özgü eylem ve sorumluluklarının güvence altına alınması sağlanmış olmaktadır (ÖZEL, 2000, s.28–29).

Yerelleşmenin bir taraftan, yerel halkın yönetime katılımını sağlayarak demokrasiyi geliştirici bir görev üstlenirken, diğer taraftan yerel tiranlığı ve despotizmi de ortaya çıkartabilecek bir etki gösterebileceği de belirtilmektedir. Alvin Toffler bunu ifade etmek için “Yirmibirinci Yüzyıl Demokrasisi” başlıklı bir yazısında yerelleşmenin sakıncasını şöyle ifade etmektedir: “Politik adem-i merkezileştirme demokrasi için bir güvence değildir, bu değişik yerel tiranlıkları da mümkün kılabilir. Yerel politika çoğu kez ulusal politikadan bile yozdur.” (AKTAN, 1998, s.1).

Yetki ve kaynakların merkezi yönetimden yerel yönetimlere bırakılarak, yerel kalkınma ve dolaylı olarak ülke kalkınması hızlandırılmakta, yoksulluk azaltılmakta ve demokrasiyi güçlendirmek mümkün olmaktadır. Merkezi yönetimin görev yükünü azaltarak, temel fonksiyonlarda odaklanmasını sağlayabileceği gibi, iyi idare edilmediği takdirde merkezi yönetimin ekonomi üzerindeki kontrolünü kaybetmesine ve yerel düzeyde alınan kararların koordine edilememesi durumunda, bölgesel ve yerel farklılıkların daha da derinleşmesine yol açabilecektir. Buna karşı alınması gereken en önemli önlem, devletin her düzeyi için kuralların açık olarak ortaya konarak sorumlulukların belirlenmesi gerekmektedir.

Yerel özerkliğin artırılması durumunda, özellikle halkın beklentileri konusunda gerçekçi tespitler yapılabilecek ve bireyin seçim özgürlüğünün gerçekleşmesine katkıda bulunulabilecektir (ÖZER, 2006, s.16–17).

Yerellik ilkesinin gelişmesine ve bugünkü seviyesine ulaşmasına teknoloji de önemli katkı sağlamaktadır. Teknoloji bir taraftan yerel kültürleri tehdit ederken, aynı zamanda onlara kendilerini ifade için iletişim ve bilgi ağlarını kurma imkânı da vermektedir. Bu şekilde yerel kültürler canlanıp dinamizmlerini arttırarak, dinsel ve geleneksel değerlere dönüşmekte ve hatta devrini tamamlamış marjinal etnik kültürler bile yeniden dirilme imkanı bulabilmektedirler. Böylece bütünleşme sürecindeki yenedünya toplumunda ayrışma tohumları da aynı süreç içerisinde filizlenmektedir (ÖZER, 2006, s.18).

Yerellik hizmette halka yakınlığı gerektirmektedir. Bu kapsamda; AB uzmanları tarafından bugünden AB’de yerellik ilkesinin geleceğinin, halka en yakın birimlerin hizmet verecek olması, hizmet kalitesi ve yerel demokrasi ile birlikte yönetim mekanizmalarının gelişecek olması paralelinde, çok parlak olacağını söylemenin oldukça isabetli bir tespit olduğu değerlendirilmektedir. Bunun yanında demokratik yönetimin beşiği olarak tarif edilen yerel yönetimlerde, katılım ilkesinin de ötesine geçilerek karar alma sürecinin halk tarafından paylaşılmasıyla yeni yüzyılın demokratik anlayışının şekilleneceğine inanılmaktadır (ÖZER, 2006, s.20).

12. Özerkliğe Genel Bir Bakış

Serbest piyasa reformlarının yaygın olarak iktisat politikalarının esasını oluşturmaya başladığı ve buna bağlı olarak katılımcı demokratik taleplerin sistem değişimlerini zorladığı günümüzde dünya genelinde ülkelerin merkezi yönetimlerinin giderek sorumluluklarını daha geniş ölçüde yerel ve bölgesel birimler ile paylaştığı görülmektedir. Bu durum, yerinden yönetimde özerkliğin güçlenmesine ve yerel yönetimlerin hizmet sunumunda ve kaynakların kullanımında etkinliğinin artırılmasına yönelik tartışmaları kuvvetlendirmiştir. Gelişmekte olan ülkeler de dâhil olmak üzere, üniter ve federal ülkelerde yerelleşme eğilimlerinin güçlenmesi, halkın demokratik ve katılımcı isteklerinin ve politik liderleri halka karşı sorumlu davranmaya zorlayan politika evriminin bir yansıması olarak değerlendirilebilir (SAKINÇ, 1998, s.39–40).

Yerel hizmetlerin, istenilen ve beklenen doğrultuda gerçekleştirilmesi, vatandaşların da katılımı ile en iyi biçimde yerel yönetimlerce sağlanabilir. Özerklik, özerklik tanınan yönetimlerin etkin kararlar almasını ve ülke çıkarlarına uygun hizmetler yapabilmesini sağlamak için tanınmıştır. Özerklik hizmetlerde etkinliği ve verimliliği gerçekleştirme aracıdır. Merkezden yönetimin ve bürokrasinin sakıncalarını gidermek veya azaltmak için düşünülen bir yönetim biçimidir. Yetkilerin merkezi yönetimlerde toplanması ve kararların merkezi yönetimler tarafından alınması, yürütmeyi geciktirmekte ve hizmetleri aksatmaktadır. Gerçek uzmanların ve işi bilen yetkili kişilerin görüş ve düşüncelerinin yansımaları ve isabetli, doğru kararlar alınması, merkezden yönetim sisteminde güçleşmektedir. Oysa özerk kuruluşların temsilcilerinin, söz ve yetki sahibi olmaları

sayesinde, ilgili kuruluş çıkarlarına uygun ve ülke çıkarları yönünden yararlı olacak çözüm yolları bulunması kolaylaşacaktır (TORTOP, 2006, s.24).

Günümüzde globalleşme eğilimi kapsamında ortaya çıkan uluslararası birliktelikler son zamanlarda siyasal birliktelikleri de beraberinde getirmeye başlamıştır. Dünya çapında önemli bir küresel aktör olan AB, ilk bakışta çelişki gibi görülse de, aynı zamanda yerelleşmeye büyük önem vermektedir. Bu hususta gerekli düzenlemeleri içeren AB hukuku, üye ve aday ülkelerin yerel yönetimleri için önemli sonuçlar doğurmaktadır. Yerel yönetimlerin statüsü üzerindeki etkiler, yerel yönetimlere değişik fonlardan sağlanan yardımlar, uyum sürecinin yerel yönetimlerin örgüt yapısı ve işleyişi, belirli hizmetler, yerel yönetim siyaseti ve yerel yönetimlerin bulunduğu bölgenin sosyo - ekonomik yapısı üzerine etkiler, AB'nin yerel yönetimler üzerindeki genel etkileri olarak gösterilebilir (KÖSECİK-YILDIRIM, 2001, s.34).

Ulus devlet karşısında gündeme getirilen yerelleşme ilkesinde öncelikli olarak, metropol kentlerin diğer kentlerle olan ilişkilerinde nasıl bir eklemlenme olacağı, ikinci olarak da siyaset ve kültürel boyutuyla küreselleşme sürecinde yerelliklerin ve yerel demokrasinin güçlendirilmesi (KARAMAN, 2000, s.43) ve bu süreçte sivil toplum örgütlerinin ön plana çıkarılması söz konusu olmaktadır (ÖZER, 2006, s.17). Sivil toplum örgütlerinin yerel yönetimlere en önemli katkısı; yerel meclislerde ya da yerel karar alma durumlarında hükümet dışı örgütlerin birbirlerini etkilemeleriyle, karar alma sürecine katkı sağlama ve daha genel ifadesiyle katılımcı demokrasi anlayışının yerleşmesine olumlu katkı sağlamak olmuştur.

Özerkliğin sağlanabilmesi için özerk kuruluş, organlarını hiçbir baskı olmadan oluşturabilmeli, karar alma serbestiyetinin olması ve alınan kararları uygulama olanaklarına sahip olabilmesi gerekir. Sadece bu imkânlarla sahip olabilmek tam özerklik için yeterli değildir. Bunun yanında merkezi yönetimden bağımsız gelir elde edebilme yani, "mali özerkliğe" de sahip olması gerekir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus; özerklik, hiçbir kural ve kaideye bağlı olmaksızın her istediğini yapabilmek değildir. Aksine hizmette yerindelik ilkesi gereği, etkinliğin ve verimliliğin sağlanması için tanınmaktadır.

Yerel yönetimlerde özerkliğin iki yönü vardır; (1) - yerel yönetimlerin merkezle ilişkileri: Merkezin karışması olmadan kendi işlerini görebilmesi, (2) - yerel yönetimlerin halka ilişkileri: Seçilmiş organların yöre halkını temsil niteliği (KELEŞ, 1992, s.39).

120. Yerel Yönetimlerde Özerklik

Yerel yönetimlerde gerçek özerkliğin belli başlı şartları şunlardır(TORTOP, 1991, s.20):

- a- Kesin karar alma yetkisi: Yerel yönetimlerce alınan kararların üst makamların ön iznine, ya da onayına bağlı olmaması.
- b- Organların bağımsızlığı: Yerel yönetim personelinin ve organlarının merkezi yönetim karşısında bağımsız olmaları ve organların seçimle işbaşına gelmeleri.
- c- Mali imkânların bulunması: Yerel yönetimlerin merkezi yönetim tarafından kendilerine verilen görevleri gereği gibi yerine getirebilmelerine imkân sağlayacak gelire sahip olmaları.

Yerel özerklik kavramı Avrupa Birliği'nin gündemine ise üç önemli nedenden dolayı girmiştir: Birincisi, birliğin Ortak Pazar Programı'nın uygulanmaya başlanması ile tüm alanlarda yoğun bir düzenleme ihtiyacının ortaya çıkmasıdır. Brüksel'deki merkezi bürokrasinin ise, buna ilişkin tüm düzenlemeleri yapması ve uygulaması olanaksız görülmüştür. İkincisi, yerellik ilkesinin küresel eğilimlere karşı bir tepki olarak kabul edilmesidir. Üçüncüsü ise, Ortak Pazar uygulaması nedeniyle birliğin birinci sırada gelen bir karar verme düzeyi olması olmuştur (ÖZEL, 2000, s.34).

Ocak 1957'de Avrupa Konseyi'nde toplanan Mahalli İdareler Konferansı'nda, yerel özerklik kavramının temel nitelikleri beş madde halinde ilkeleştirilmiş, daha sonra bu ilkeler daha da geliştirilip, 1985 yılında mahalli idarelerden sorumlu Avrupa Bakanlar Konferansı'nda kesinleştirilerek, Türkiye'nin bazı çekinceler koymakla birlikte 1991 yılında 3723 sayılı yasa ile onaylandığı "Yerel Yönetimler Özerklik Şartı" haline getirilmiştir. Bu çerçevede; özerk yerel yönetim ilkesinin kanunlarda ve anayasalarda yer alması, yerel yönetim birimlerinin sınırlarında yerel halkın oyuna başvurulmadan

değişiklik yapılamayacağı, yerel yönetimlerin kendi iç yapılarını serbestçe belirleyebilecekleri, yerel idarelerin idari denetiminin ancak kanunlara uygunluğun sağlanması amacıyla ve kanunlarda belirlenen yöntemlerle yapılabileceği, yerel yönetimlere yeterli düzeyde ve serbestçe kullanabilecekleri mali kaynakların sağlanması gerekliliği, Türkiye'nin de benimsediği önemli ilkeler arasında yer almaktadır.¹

13. Yerellik ve Özerklik

Yerel özerklik ilkesi, yetkinin yerine getirilmesi gereken kamusal ihtiyaca en yakın yönetimce kullanılması, alt düzeyin yetkisini üst düzeye sadece mutlak gerekli olduğunda ve hizmetin daha iyi görülmesi gerektiğinde devretmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu süreçte kamusal ihtiyaçları karşılamak üzere oluşturulan farklı yönetim seviyeleri arasında yetki paylaşımı esas alınmaktadır (ÖZEL, 2000, s.41). Böylece yetki ve kaynakların merkezi yönetimden yerel yönetimlere transferi sağlanmakta ve bu şekilde kalkınmayı hızlandırmak, yoksulluğu azaltmak ve demokrasiyi geliştirmek mümkün olmaktadır (Maliye Bakanlığı, 2003, s.37). Yerel özerklik ilkesine göre merkezi hükümet sadece zorunlu olduğunda destek vermek için yerel yönetimlerin işlerine karışmaktadır.

Yerel özerklikte, merkezin elinde bulundurduğu otoriter gücün planlanması ve yetkilerin yerel düzeye aktarılması gerektiğinden, zaman içerisinde kurumlar arası ilişkiler ve devlet ile vatandaş arasındaki ilişkiler değişikliğe uğramaktadır. Zaten yerelleşmenin amacı da bu değişim sürecine yerel halkın katılımının sağlanarak etkinliğin, verimliliğin ve hesap verilebilirliğin artırılması çalışmalarıdır.

Günümüzde küreselleşme eğilimleri ile birlikte oluşan uluslararası bütünleşmeler, yerel özerkliğin yapısını da etkilemekte hatta nasıl olması gerektiğini de belirtmektedirler. Avrupa Birliği üye ülkeleri açısından Maastricht Antlaşması ve 1996 hükümetler arası konferansı yerel özerklik için belirleyici rol oynamıştır. Birliğin getirdiği düzenleyici kurallar, özellikle de yapısal fonlara ilişkin olanları kamu sektörü ve yerel yönetimleri doğrudan etkilemektedir (ARIKAN, 2004, s.39).

---

¹ Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda yer alan maddelerin mahalli özerklik kavramı açısından taşıdığı nitelikler konusunda bkz. KELEŞ, 1992, s. 40-45.

130. Yerel Özerklik İlkeleri

Yerel özerklik kavramının tanımlanmasından uygulanmasına kadar, birlik üyesi ülkeler arasında farklılıklar bulunduğu gibi birliğe aday olan veya olmayan ülkeler içerisinde de farklılıklar bulunmaktadır. Genel kabul gören yerel özerklik ilkelerinin neler olduğuna ya da neler olması gerektiğine kısaca değinmek yararlı olacaktır.

Yerellik ilkesi, hem devlet vatandaş ilişkilerinde, hem de kamusal düzeyler arasındaki ilişkilerde söz konusu olabilmektedir. Bir kere bu ilke, *özel alanın kamusal alan karşısında davranış önceliğini içermektedir*. Kamu girişimi, ancak bireysel girişimin görevlerinin üstesinden gelemediğinde ve bu görevleri daha iyi çözecek durumda olduğu zaman harekete geçecektir. Buna göre, eğer bir görev, özel girişim tarafından yerine getirilebiliyorsa, devlet bu durumda kendine hâkim olabilmeli ve koruma tedbirlerini gerektiğinde sınırlayabilmelidir. Diğer taraftan bu ilke, anayasa hukuku şekillenmesi içinde vatandaşlara daha yakın duran her kamusal düzeyin hareket önceliğini de içermektedir. Böylece devleti oluşturan bütün parçaların varlığının muhafazası ve bunların kendilerine has eylem ve sorumluluklarının güvence altına alınması sağlanmış olmaktadır (ÖZEL, 2000, s.27–28).

Yerel özerklik, *devlet ve toplum ilişkilerini düzenleyen bir model olarak da görülmektedir*. Eğer bir eylem toplumun özgürlüğünü kısıtlıyorsa, bu durumda tek başına kamusal amaç, bu eylemin gerçekleştirilmesi için yeterli kabul edilmeyecektir. Bu yüzden yerellik ilkesi çoğunlukla, bir taraftan amacın gerekliliğini, diğer taraftan aracın uygun olma zorunluluğunu gerektirmektedir. Bir görev yerel yönetimler tarafından yeterli oranda çözülemiyorsa, ancak bu durumda devletçe üstlenilebilecektir (ÖZEL, 2000, s.30).

Yerel özerklik *hizmette halka yakın olmayı gerektirmektedir*. Hizmette halka yakınlık ilkesi, Maastricht Antlaşması'yla, Avrupa Topluluğu Antlaşması'nın, 3/B maddesine eklenen hükme göre; tek başına, kendi yetkisi altında bulunmayan alanlarda, bu ilke uyarınca Avrupa Topluluğu'nun ancak, planlanan eylemin hedeflerinin üye devletler tarafından yeterli biçimde gerçekleştirilememesi ve planlanan eylemin boyutları ve sonuçları itibarıyla topluluk düzeyinde daha iyi gerçekleşme ihtimali bulunması durumunda, müdahalede bulunulabileceğini belirtmektedir (BOZKURT ve diğerleri, 1998, s.23).

Hizmette halka yakınlık ilkesi, yerel ve ortak hizmetlerin, merkezi yönetimin dışında bir yönetim tarafından yerine getirilmesi gerektiği anlayışını yansıtmaktadır.”Kamu hizmetini kamunun hizmetine sunmak” (AYKAÇ, 1999, s.7) şeklinde tanımlanabilir. Buna göre hizmetin, hizmete en yakın yönetimce görülmesi, demokrasi anlayışının bir gereğidir. Hizmete en yakın yönetim, halka da en yakın yönetimdir. Bu şekilde hizmetin yönetimine en etkili bir şekilde katılımı ve hizmetin yönetimini halkın en etkili bir biçimde denetimi mümkün olmaktadır (ÖZEL, 2000, s.41). Devlet toplumu yapı taşları olan birey, aile, kent gibi unsurların kendi ihtiyaçlarını karşılayamadıkları zaman müdahalede bulunabileceğini öngörmektedir. Devlet ikinci planda kalacak, alt kuruluşun yapamadığı durumlarda yardım edecektir.

Yerel özerkliğin ölçülmesinde yardımcı olacak diğer ilke, *yapılabilir kılma* ilkesidir. Yapılabilir kılma ilkesinde yetki devri, yerinden yönetim, özerklik ve öz yönetim gibi alt kavramlarla yakından ilgili bir ilke olarak dikkat çekmektedir. Daha çok merkeziyetçi yapıyı ortadan kaldırma, yerel yönetimleri gerçek anlamda birer sivil toplum örgütü haline getirme ve bu örgütlere yetki ve sorumluluk dağıtarak, onları mali ve idari yönden etkili kılma anlamına gelmektedir. Böylece toplumun her kesiminin kendi sorunlarına sahip çıkması ve sorunların çözümü için işbirliği yapmaları bilincine ulaştırma amaçlanmaktadır (AYKAÇ, 1999, s.18).

Yukarıda sayılan ve yerel özerkliğin ölçümünde yardımcı olan etmenler bunlarla sınırlı değildir. Bunların yanında yerel yönetimlerin karar almada ve alınan kararları uygulamada ne kadar üst makamlardan izin veya onay alınmadan gerçekleştirilebildiği de özerklik ölçümünde önemlidir. Ayrıca organlarının bağımsızlığı ya da bağımsızlık derecesi de ayrı bir ölçüm unsuru olarak kabul edilebilmektedir. Son olarak merkezi yapıdan bağımsız mali özerkliği ne kadar sağladığı da ölçümde yol gösteren araçlardandır.

Yerel özerkliğin ölçülmesinde şunlar dikkate alınabilir (FREDERIK - WILLEMSE, 2006, pp.70–71).

a-Yerel otoritenin gündemini belirleyen miktar ya da kısaca *inisiyatif* alma: Kesin karar alınırken inisiyatif değerlendirmesinde kurala, kanuna, talebe, gereksinime ya da bu kararı almadaki nedene bakılmaktadır. Dış etken ya da teşvik olmadığında karar sadece yerel yönetim kendi inisiyatifini hesaba katarak alır.

b-Diğer hükümet otoritelerinin yerel otoriteye tanıdığı politika yapma özgürlüğü miktarı ya da *seçim özgürlüğü*: Diğer hükümet otoritelerinin yerele vereceği politika yapma özgürlüğünün miktarına bağlı olarak yerel yönetimin iki alternatif etki arasında karar verme durumudur. Sorun merkez tarafından tanımlanır ancak alternatif çözümler yerel yönetime bırakılır.

c-Karar verme uygulamalarında yerel otoritenin diğer otoritelere *bağımlı olma* miktarı: Yerel yönetimlerin diğer aktörlere bağımlılıkları farklı formlarda olmaktadır. Bilgi ihtiyacı, parasal bağımlılık, personel, arazi ve izin gibi eğer bir karar başka bir aktörle işbirliği yapılmadan hayata geçirilebiliyorsa bağımsız sayılmaktadır.

Yapılan bu çalışmaya göre kararlar yukarıdaki üç boyuta göre sınıflandırıldıktan sonra toplam özerklik skoru hesaplanmaktadır. Adem-i merkeziyetçilik ile yerel özerklik arasında doğru orantılı bir ilişki bulunmaktadır. Adem-i merkeziyetçilik arttığında yerel özerklik büyümektedir.

14. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı

Avrupa Konseyi, daha güçlü demokrasi anlayışının gelişmesi ve çağdaş yönetim normlarından olan yerel yönetimlerin halka en yakın birimler olarak geliştirilmesini sürekli olarak gündemde tutmuştur. Bundan dolayı her yerleşim yerindeki topluluğun kendi bölgelerini ilgilendiren işlerde, kendilerinin karar almalarının daha sağlıklı olacağı tezini savunmuştur. Özerk yerel yönetim, demokrasinin ve insan odaklı yönetim anlayışının temel unsurlarına saygılı olmayı gerektirdiğinden sürekli geliştirilmesine vurgu yapmıştır. Bundan dolayı daha güçlü yerel yönetimler ve yerel yönetimlere özgürlük verilebilmesi için üye ülkelere belirli kriterler sunmuştur.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Avrupa Konseyi bünyesinde nihai karar organı olan Bakanlar Komitesi tarafından sözleşme şeklinde imzaya açılması ile 1 Eylül 1988'de yürürlüğe girmiştir. Türkiye bir kısım ülkeler gibi şartın bazı maddelerine çekinceler koyarak 8 Mayıs 1991 tarihinde kanunla onaylanmasının meclis tarafından uygun bulunması üzerine 6 Ağustos 1992 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla onaylamıştır.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın başlangıç bölümünde, Avrupa Konseyi'ne üye ülkeler arasında "...ortak mirasları olan düşünce ve ilkelerin korunması ve gerçekleştirilmesi amacına yönelik, daha büyük bir birliğe erişmek..." hedeflenmekte ve bu amaca erişme yollarından birisinin de "yerel yönetimlerin demokratik rejimin temel kuruluşlarından biri olduğunun kabul edilmesine" bağlı olduğu vurgulanmıştır. Şart ile yerel yönetimlerin siyasal, yönetsel ve mali özerkliklerinin korunması ve haklarının kabul edilmesi yönünde, Avrupa ölçüsünde ortak temel hükümler getirilmektedir. Ancak bunların uygulanması genelde, Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin kendi iç mevzuatına bırakılmıştır (PITIRLI, 1989, ss.61-62).

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı üç ana bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde; özerk yerel yönetim kurumunun dayandığı temel ilkeler yer almakta, özerk yerel yönetimin anayasal ve yasal bir temele oturtulması gereği önemle vurgulanmaktadır. Yerel yönetimlerin tanımı yapılmakta ve yetki alanlarının belirlenmesinde kullanılacak ölçüler belirtilmektedir. Madde 3'te; özerk yerel yönetim tanımını şöyle yapmaktadır: "Özerk yerel yönetim kavramı yerel makamların, kanunlarla belirlenen sınırlar çerçevesinde, kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hakkı ve imkânı anlamını taşır." Yerel yönetimlerin görevleri ile orantılı gelir kaynaklarının sağlanması da bu bölümde ele alınmıştır.

İkinci bölümde, Şartı onaylamış olan devletlerin sorumluluklarına değinilmiştir. Şarttaki ilkelerin birbirlerini bütünlemede olduğu dikkate alınarak ve yerinden yönetimle ilgileri hesaba katılarak; devletlerin çekince koymakta serbest oldukları maddeler de gösterilmiştir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda, devletlerin, bu şartın ilkelerini yaşama geçirmek amacıyla aldıkları yasal ya da diğer önlemleri zaman zaman Avrupa Konseyi'ne bildirilmesi dışında; ilkelerin uygulanmasını denetlemek amacıyla öngörülmuş ve kurumsallaştırılmış bir denetim sistemi yoktur. Ancak Bakanlar Komitesi her zaman üye devletlere siyasal denetim uygulayabilir (SÖNMEZ, 2003, s.39).

Şartın son bölümünde uygulanma yöntemi ve yürürlük kuralları açıklanmaktadır.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda yerel yönetimlerin neden önemli olduğu ve özerkliklerinin sağlanması konusunda dikkat edilmesi gerekenler şöyle sıralanabilir: Yerel yönetimler demokrasinin vazgeçilmez dayanağıdır, halkın yönetimde söz sahibi olmalarının temel aracıdır. Daha fazla yetki, sorumluluk ve merkezden bağımsız hareket serbestisi halka daha etkin ve verimli hizmet sunmaya olanak verebilir. Karar organları seçimle işbaşına gelmeli, merkezi yönetimin müdahalesinden olabildiğince uzaklaşılmalı, yerindelik yerine kanunilik denetimine ağırlık verilmeli, görevleri ile orantılı gelire sahip olmalıdır.

Türkiye'nin çekince koyduğu maddeler ise (YETER, 1996, s.10-11) :

- Yerel makamları doğrudan ilgilendirilen planlama ve karar süreçlerinde kendilerine danışılması,
- Yerel yönetimlerin iç örgütlenmelerin kendilerince belirlenmesi,
- Yerel olarak seçilmiş kişilerin görevleriyle bağdaşmayacak işlev ve faaliyetlerinin kanun ve temel hukuk ilkelerine göre belirlenmesi,
- Vesayet denetimine ancak, vesayetle korunmak istenen yararlarla orantılı olması durumunda izin verilmesi,
- Yerel yönetimlere kaynak sağlanmasında hizmet maliyetlerindeki artışların mümkün olduğunca hesaba katılması,
- Yeniden dağıtılacak mali kaynakların yerel makamlara tahsisinin nasıl yapılacağı konusunda, yerel yönetimlere önceden danışılması,
- Yapılacak mali yardımların, yerel yönetimlerin kendi politikalarını uygulama konusundaki temel özgürlüklerini mümkün olduğu ölçüde ortadan kaldırmaması,
- Yerel yönetimlerin haklarını savunabilmeleri için uluslararası yerel yönetim birimleriyle işbirliği yapabilmeleri, uluslararası birliklere katılabilmeleri,
- Yerel yönetimlerin iç hukukta kendilerine tanınmış olan yetkileri serbestçe savunabilmek için yargı yoluna başvurabilmeleridir.

İKİNCİ BÖLÜM

2- TÜRKİYE'DE YERELLEŞME VE YEREL ÖZERKLİK ÇALIŞMALARI VE KÖY-DES PROJESİ

Kamu yönetim yapımızın temel iskeletini oluşturan Osmanlı İmparatorluğu'nun devlet idare sisteminde güçlü bir merkez idaresini karşımızda bulmaktayız. Gücün tek elde toplanması ve dağıtılmaması için büyük çaba sarf edilmiştir. Ancak yerelde görev dağılımının belirgin olarak yapılmadığı ve belediye hizmetlerinin daha çok yerelde kurulmuş sivil örgütler ve Kadı tarafından takip edilen bir sistem üzerine oturduğu görülmektedir. Bunun yanında Eyalet, Sancak, Kaza ve Köy olarak yapılan yerel idare birimleri bulunmaktadır. Günümüz Türkiye'si yerel yönetimleri ise geçmişin derin izlerinin yanında modern yönetim anlayışının getirdiği birçok yenilikleri de bünyesinde barındırmaktadır.

20. Tarihsel Arka Plan

Yönetim sistemimizin oluşmasında 1839 yılında yayınlanan Tanzimat Fermanının büyük etkisi olmuştur. Tanzimat öncesinde Osmanlı İmparatorluğu'nun yerel demokrasiye, yerel yönetimlere yabancı olduğunu görüyoruz. Bilindiği üzere Osmanlı İmparatorluğu'nun mülki idaresi "eyalet", "sancak", "kaza" ve "köy" esasına dayanmaktadır. Tanzimat öncesinde Saray tarafından atanan ve yetki genişliği olan valiler eyaletlerin başlarında bulunmaktaydı. Genel olarak askerlik, güvenlik, vergilerin toplanması ve toprak yönetimi gibi işler valinin yetkisinde toplanmıştı. Yönetimin halk ile arasındaki ilişkilere ayanlar aracılık etmekteydiler.

Osmanlı şehir yönetimi ve belediye hizmetlerinden asıl kadılar sorumluydular. Ancak şehir yönetiminde, adli, mülki ve belediye fonksiyonları birbirinden ayrılmamıştı. Yerel yönetim hizmetleri kısıtlı olduğundan şehir yönetiminden sorumlu olan kadı, çoğu yerel hizmeti halka ve esnaf kuruluşlarına yaptırdı. Bunların yanında vakıflar da önemli bir rol üstlenirlerdi.

Tanzimat döneminde kamu yönetiminin yapılanmasında daha merkeziyetçi bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır. Merkezi idarenin etkinliği artırıldığından, valilerin yetkileri kısıtlanmış ve valiler, en küçük konuları bile merkeze bildirmek ve oradan görüş istemek zorunda kalmışlardır.

Tanzimatçılar, idarenin reformcu bürokratlar zümrenin elinde olmasını, dolayısıyla sultanın devlet yönetimindeki rolünü azaltarak bu rolün, bürokrasiye aktarılmasını istiyorlardı. Nitekim Mustafa Reşit Paşa, Padişahın otoritesini ve karar alma yetkisini fiilen bürokrasiye devretmek amacındadır (İNALCIK, 1964, s.133).

Batılı anlamda yerel yönetimlerin tarihimizde çok eski bir geçmişi yoktur. Batıda yerel yönetimlerce yerine getirilen birçok kent hizmetlerinin, esnaf örgütlerince, vakıflarca yerine getirildiği bilinmektedir. Tarihçiler, Osmanlı İmparatorluğu'nda resmileşmiş bir yerel yönetim statüsünün ancak "merkeziyetçilik sisteminin yerleşme gereği ve özellikle azınlık unsurlarının siyasal katılması ve etnik haklarını elde etmeleri" yönünde dış devletlerin yaptığı baskıların sonucunda ortaya çıktığını belirtirler (ORTAYLI, 1980, s.6).

Tanzimat ile birlikte 1864 yılında "Vilayet Nizamnamesi" ile eyalet sisteminden vilayet yönetimine geçilmiştir. 1855 yılında "İstanbul Şehremaneti" ile de ilk belediye teşkilatı kurulmuştur. 1877 yılında yürürlüğe giren "Vilayetler Belediye Kanunu" ile şehir ve kasabalarda belediye teşkilatlarının kurulması sağlanmıştır. Bu kanun 1580 sayılı belediye kanununun kabulüne kadar (1930) yürürlükte kaldı.

İlk Osmanlı Anayasası olarak kabul edilen 1876 tarihli Kanun-u Esasi'de, vilayet yönetimi "yetki genişliği" esasına göre düzenlenmiştir. Buna göre vilayetler, sancak ve kaza merkezlerindeki idare meclisleri ile yılda bir defa toplanan vilayet genel meclisleri kurulmasını öngörmüştür. Vilayet Genel Meclisleri günümüzdeki İl Özel İdarelerinin temelini oluşturmaktadırlar. II. Meşrutiyet sonrası (1913) "İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanun-u Muvakkatı" adıyla çıkarılan yasa, valileri güçlendirdiği gibi vilayet merkezinde valinin yanında vali yardımcılarını ve il müdürlüklerinin görevlerini belirledi. Bu yasa ile birlikte İl Genel Yönetiminin yanında İl Özel Yönetimi de kurulmuş oldu. Böylece il düzeyinde yerel yönetime geçiş gerçekleşmiştir. İl Genel Yönetimi, merkezi idarenin taşra teşkilatını ifade ederken, İl Özel Yönetimine ise ilin yerel hizmetlerini yapma yetkisi verilmişti.

1924 yılında çıkarılan Köy Yasası, doğrudan demokrasiyi andıran ve katılımı esas alan bir düşünce ile hazırlanmıştır. Günümüzde de yürürlükte olan Köy Kanunu işlevselliğini yitirmiş durumdadır.

201.Kamuda Yeniden Yapılandırma Projeleri

Cumhuriyet dönemi sonrasında zaman zaman hükümet programlarında yerel yönetimlerin güçlenmesi için çalışmalara yer verilmiştir. 1960'lı yıllarda bu çalışmalara hız verilmiş ve kısaca MEHTAP olarak bilinen “Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi” hazırlanmıştır. Bu projede yerel yönetimlerin karşılaştıkları sorunlara çözüm üretmek amaçlanmıştır. Daha sonra 1988 yılında Devlet Planlama Teşkilatı'nın talebi üzerine TODAİE tarafından başlatılan ve sonuçları 1992 yılında açıklanan “Kamu Yönetimi Araştırma Projesi” (KAYA) yayınlanmıştır. Bu projede amaç: Kamu hizmeti gören merkezi yönetimin, merkez ve taşra örgütü ile yerel yönetimleri etkili, süratli, ekonomik, verimli ve nitelikli hizmet göreceği bir düzene kavuşturmak; kamu yönetiminin gelişen çağdaş koşullara uyumunu sağlamak; kamu kuruluşlarının amaçlarında, görev, yetki ve sorumluluklarında ve bunların bölünüşünde, örgüt yapılarında, personel sistemlerinde, kaynaklarında ve bu kaynakların kullanış biçimlerinde, yöntemlerinde, mevzuatında, haberleşme ve halkla ilişkiler sistemlerinde var olan aksaklıkları ve eksiklikleri saptamak ve bu konularda yapılması gerekenleri incelemek ve önermek olarak belirlenmiştir (Cumhurbaşkanlığı, 1996, s.60).

1990-1994 yıllarını kapsayan Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, Yerel Yönetimler Temel Reform Kanunu'nun yürürlüğe konulmasının önemi vurgulanmış olup, merkezi yönetimin taşra kuruluşlarının yerel yönetimlere devredilmesi önerilmiştir.

Globalleşme sürecinde kamu yönetiminde egemen olan gizli ve dışı kapalı uygulamalara alternatif olarak, yönetilenlerin daha fazla katılımını sağlayan, yönetimin işlem ve eylemlerinin yönetilenler tarafından bilinebildiği şeffaf yeni bir kamu yönetimi anlayışı geliştirilmiştir. Diğer bir ifade ile şeffaflaşma, hesap verilebilirlik, katılımcı demokrasi gibi hiç de kamu yönetimimizde alışık olmadığımız kavramlarla tanışır olduk. Gelişen dünya düzeninde kamu yönetiminde ortaya çıkan bu değişim süreci, demokratikleşme yolunda hızla ilerleyen ülkemizi de etkilemiştir.

İktidar olmak isteyen siyasi partiler de küreselleşmenin getirdiği yeniliklere açık oldukları oranda halk desteğini yanlarında bulacaklardır. Ayrıca Avrupa Birliği'ne tam üye olmak için çaba sarf eden Türkiye, Kopenhag Kriterleri'ni yerine getirme telaşı içerisinde. Kriterlerin Politik Kriterler başlıklı bölümünde kısaca; "AB'nin üyesi olmak isteyen ülkelerden yalnızca demokrasi ve hukuk devleti prensiplerini benimsemeleri değil, bunları gerçekten gündelik yaşamda uygulamaya koymaları beklenmektedir. Ayrıca, yargı, polis ve yerel yönetimler gibi resmi makamların etkin şekilde çalışmasını ve demokrasinin yerleşmesini sağlayan çeşitli kurumların sağlanmasını da garanti altına almaları gerekir." demektir.

Gerek AB'ye girebilmek ve gerekse demokratikleşmenin zorunluluklarından olsa gerek son yıllarda özellikle Adalet ve Kalkınma Partisi'nin iktidara geldiği 3 Kasım 2002 tarihinden itibaren, demokratikleşme süreci ve Avrupa Birliği'ne katılım öncesi kriterlerin yerine getirilmesi için yapılan çalışmalar, yerel özerkliği artırıcı gelişmeler olarak değerlendirilmektedir.

Merkeziyetçi yapı her zaman temel politika olarak benimsendiğinden dolayı, yerel yönetimlerimiz hiçbir zaman katılımcı demokrasinin gereklerini yerine getirecek ölçüde olamamıştır.

21. AK Parti, Yerelleşme ve Yerel Özerklik

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de, kamu yönetimindeki değişim talepleri uzun yıllar gündemde kalmıştır. Geçmiş hükümetler döneminde de bu alanda çalışmalar yapıldı ancak 58. ve 59. hükümet dönemlerindeki çalışmalarda oldukça hızlı yol alındı. Hükümetin bu konudaki performansını, sadece güçlü tek parti hükümetine bağlamak doğru değildir. Bunun yanında hükümetin özellikle meclis içinde ve partide yerel yönetimlere olan duyarlılığı fazla olan üyelerin bulunması ve Avrupa Birliği üyelik sürecinin de payı vardır. Hükümet programında ve parti programında, bir kamu yönetimi ve yerel yönetim reformu yapılacağı ilan edilmişti. Başbakanın ve mecliste bulunan birçok milletvekilinin geçmişte yerel yönetimlerde doğrudan ya da dolaylı olarak görev almaları reform kararının alınmasında etkili olduğu düşünülebilir. Bu reform çalışmaları, oluşturulan çalışma grupları ile hazırlandı ve kamuoyunda tartışıldı.

210. Ak Parti Programı

Ak Parti'nin programında, yerelleşme ve yerel özerkliğe yer verdiğini görmekteyiz. parti programında, kamu yönetimi anlayışını şöyle ifade etmektedir: Kamu yönetimi “Demokratikleşme, yerelleşme ve sivilleşme eksenine oturtmayı hedeflemekte ve kamu yönetiminin güç ve yetkilerinin merkezde toplanması yerine, olabildiğince fazla yetki, görev ve fonksiyonların yerel yönetimlere devredildiği ve birçok devlet fonksiyonlarının yerinden yönetim esasına göre gerçekleştirilebileceği bir devlet anlayışına süratle geçilecektir.” Bunun yanında “Milletin kendisini yönetecek temsilcilerini kendi iradesiyle belirleyebildiği ve yönetime katabildiği demokratik yönetim ilkesi, yani halkın egemenliği, başta kamu personeli olmak üzere tüm vatandaşlarımız tarafından benimsenmelidir. Kamu yönetiminde şeffaflık, hesap verme sorumluluğu ve öngörülebilirlik, yönetimin her alan ve kademesine yerleştirilmelidir. (<http://www.akparti.org.tr/program.asp>).

Parti programının Merkezi Yönetim başlıklı kısmında, “merkezi idarenin üstlenmiş olduğu birçok hizmet alanı, mahallindeki kamu kurum ve kuruluşları ile yerel yönetimlere ve mümkün olanlar da özel sektöre devredilecektir.” denilerek yerelleşmenin altı çizilmektedir. Ayrıca “Yetki genişliği ve görev ayrımı ilkeleri yeniden ele alınarak taşra örgütlerine bazı konularda doğrudan karar alma yetkisi verilecektir.” ifadesinde yetkilerin yerele devri konusundaki düşünceleri öğrenmekteyiz (www.akparti.org.tr/program.asp).

Parti programının yerel yönetimler kısmında, “Yapılması gereken, katılımcı ve çoğulcu demokrasinin günümüzde yaygınlık kazanan ilke ve uygulamalarını yine günümüz iktisat ve kamu yönetimi anlayışları çerçevesinde mahalli idareler alanına taşımaktır. Partimiz bu doğrultuda; mahalli idarelere yerel ihtiyaçlara göre yönetim biçimlerini geliştirme yetkisini verecektir. Yerel yönetimlerin kendi görevlerini yerine getirebilmeleri için gerekli harcamaları karşılayacak düzeyde ve çeşitlilikte mali güce kavuşmalarını sağlayacaktır. Yerel yönetimlerin karar alma süreci ve bazı faaliyetlerine sivil toplum kuruluşlarının katılımını sağlayacaktır. Kendi alanlarıyla ilgili düzenlemelere gidilmeden önce yerel yönetimlere danışılması ilkesini getirecektir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na uygun olarak, anayasal sistemimize yerel yönetim hakkının dâhil edilmesini sağlayacaktır.” şeklinde ifade edilen durumda, aslında günümüz dünyasında

kabul gören demokrasi tanımı yapılmakta ve yerel yönetimlerin mali özerkliğine vurgu yapılmaktadır (<http://www.akparti.org.tr/program.asp>).

Parti programında yerelleşme ve özerkliğin olması gerektiği konusunun net bir şekilde ortaya konulmuş olduğunu görmekteyiz. 58. 59. ve 60. Hükümetleri kuran Ak Parti'nin, hükümet programlarında yerelleşmeye ve yerel özerkliğe ne kadar yer verdiğine bakacak olursak:

59. Hükümet Programı: “Kamu yönetimi sistemimizin çağdaş bir yönetim anlayışına uygun bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir. Hükümetimiz bu dönüşümü sağlamak kararlılığındadır. Bu kapsamda; merkeziyetçi ve hantal yapıların aşılması bakımından; katılımcı ve çoğulcu demokrasi ve yönetimde etkinlik ilkeleri doğrultusunda, Hükümetimiz döneminde kapsamlı bir yerel yönetim reformu gerçekleştirilecektir. Ulusal öncelikler ile yerel farklılıklar barıştırılarak kamu hizmetlerinin yerinden karşılanması temel ilke olacak, merkezi yönetim tarafından yürütülmesi zorunlu olmayan hizmetler, kaynaklarıyla birlikte yerel yönetimlere devredilecektir. Yerel düzeyde demokratikleşmeye önem verilecek, seçimlerle oluşan yerel organlar üzerindeki merkezi idarenin denetimi, hukuka uygunluk denetimi ile sınırlandırılacaktır. Yerel Yönetim Reformu çerçevesinde, merkezi idare ile yerel idareler arasında görev, yetki ve kaynak paylaşımı, üniter devlet anlayışımıza dayalı olarak, etkinlik, verimlilik ve çağdaş yönetim ilkelerine uygun olarak yeniden belirlenecektir. İl İdareleri yeniden yapılandırılarak; bakanlıkların taşradaki görev ve yetkileri, valiliklere ve il özel idarelerine devredilecektir. Yerel tercihler dikkate alınarak, sağlık, eğitim, kültür, sosyal yardımlaşma, turizm, çevre, köy hizmetleri, tarım, hayvancılık, imar ve ulaşım hizmetlerinin il düzeyinde karşılanması sağlanacaktır.” Bunun yanında şeffaf yönetim anlayışı çerçevesinde “Bilgi edinme hakkı, toplumun bütün kesimlerine yaygınlaştırılacak ve bunu sağlamak için Vatandaşın Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çıkarılacaktır.” şeklinde meclise sunulmuştur.

60. Hükümet Programı'nda 59. Hükümet Programı'nda bulunan bir kısım düzenlemeler yapılmış ve bunların dışında yapılması gerekenler mecliste şu şekilde ifade edilmiştir: “Türkiye’de kamu yönetimi, tüm çabalarımıza rağmen aşırı merkezi ve hantal yapısından henüz kurtulamamıştır. Geçtiğimiz dönemde yönetimde dağınıklığı gidermek, aşırı merkezileşmeyi önlemek ve vatandaşlarımıza daha iyi hizmet sunabilmek için önemli

düzenlemeler ve uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Belediye ve il özel idarelerini, Anayasamızda belirtilen “yerinden yönetim” ilkesine uygun olarak yeniden ele aldık ve çok temel sorunları çözüme kavuşturduk. Belediye, büyükşehir belediyesi ve il özel idaresi kanunları yenilenmiş, Mahalli İdare Birlikleri Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunlarla yapılan düzenlemelerle yerel nitelikli bütün müşterek hizmetler yerel yönetimlere devredilmiş, yerel yönetimler üzerindeki vesayet uygulamaları çağdaş normlara göre yeniden düzenlenmiştir. İl özel idareleri, belediyeler ve köylerden oluşan yerel yönetimlerimizin hizmet kapasitesini geliştirmek ve finansman imkânlarını kuvvetlendirmek yeni hükümetimizin temel öncelikleri arasında yer alacaktır. Bu çerçevede, geçen dönem hazırlıklarını tamamlamış olduğumuz İl Özel İdareleri ve Belediye Gelirleri Kanun Tasarısı bu dönemde çıkarılarak yerel yönetimlerimiz mali yönden de güçlendirilecek, Köy Kanunu da yenilenecektir.”

Gerek 1980’li yıllardaki çalışmalar ve gerekse Ak Parti iktidarının başladığı 2002 yılı sonrası çalışmaların, yerelleşme ve yerel özerkliğe büyük katkı sağladığı gözden kaçırılmamalıdır.

211. 2003 Sonrası Ak Parti’nin Yerelleşme ve Yerel Özerklik Çalışmaları

Ak Parti hükümetlerinin hepsi, kamu yönetiminde reform yapılmasının gerekli olduğunu hem parti programlarında hem de hükümet programlarında uzun uzadıya ifade etmişlerdir. Kamu yönetiminde yapılması zorunlu görülen reform çalışmasının büyük çoğunluğunu ise yerel yönetimler oluşturmaktaydı.

Türkiye’de yerel yönetim sistemini yeniden oluşturan yasal düzenlemelerin 2003 yılından bugüne geçirdiği dönüşüm, yerinden yönetimci bir yapının oluşturulma sürecinin anlamlandırılması bakımından büyük önem taşımaktadır. Dönüşüm merkezi yönetim - yerinden yönetim ilişkisinin denge noktasının yerinden yönetimci bir yaklaşımla bozulması, ardından yine merkeziyetçi sayılabilecek bir denge noktasında durması biçiminde gerçekleşmiştir (ERENÇİN, 2008, s.108).

Hükümet, kamu yönetimi reformuna bütüncül bir bakışla yaklaşmıştı. Dolayısıyla ilk ortaya çıkan metin Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı’ydı. Merkezi yönetime ve yerel

yönetimlere ilişkin temel esaslar bu tasarıda belirtiliyordu. Söz konusu yasa tasarısı gündeme geldiğinde büyük tepkiyle karşılaştı. Çünkü tasarıda, Türkiye'nin uygulayacağı sistemi değiştiren bir yönetim sistemi öngörülüyordu. Birçok kişi ve kuruluş, bu tasarıya Anayasaya aykırı olduğunu iddia etti; bazıları bu iddiaları daha da ileriye götürerek tasarının, Türkiye'nin parçalanmasına yol açacak bir girişim olarak gördü. Tasarı, gerçekten Anayasaya aykırı mıydı, yoksa uygulanmakta olan alışageldiğimiz yönetim biçimine mi aykırıydı, bu hiçbir zaman anlaşılmadı. Çünkü tasarı cumhurbaşkanı tarafından veto edildiğinde hükümet, tepkileri de dikkate alarak, tasarının bir bütün olarak yasalaştırma düşüncesinden vazgeçti ve tasarının dondurdu. Dolayısıyla böyle bir metin, Anayasa Mahkemesi önüne götürülmesinin şartı oluşmadı (ARIKBOĞA, 2007, s.114).

Hükümet tasarının yasalaşmamasına da o tasarıda öngörülen temel esaslardan vazgeçmedi. Tasarıda belirlenen temel kabuller, yerel yönetimlerle ilgili yasal düzenlemelerde yansımaları buldu. Bu dönemde çıkartılan Belediye Yasası, Büyükşehir Belediyesi Kanunu, İl Özel İdaresi Kanunu vb. yasal düzenlemelerle, yerel yönetimler daha demokratik, daha katılımcı, daha özerk ve daha fazla alanda yetkili ve sorumlu kuruluşlar haline dönüştürüldü. Ayrıca Hükümet, tasarının bir bütün olarak yapmaya çalıştığı şeyi sürece yaymış oldu. Ancak söz konusu tasarı, henüz bütünüyle hayata geçirilmiş de değildir. Zira tasarının geçici maddelerinde öngörülen yetki ve sorumlulukların yerel yönetimlere devri gerçekleştirilemedi (ARIKBOĞA, 2007, s.114).

Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun metinlerine baktığımızda 4. maddede düzenlenen kamu yönetiminin temel amaç ve görevlerinde “Görev, yetki ve sorumluluklar, hizmetten yararlananlara en uygun ve en yakın birime verilir.” şeklinde yerelleşmeyi özendirici alt maddeler içermekteydi. Mahalli idarelerin görev yetki ve sorumluluklarının düzenleyen 8. madde ve merkezi idare ile mahalli idareler arasındaki ilişkileri düzenleyen 9. madde yerel yönetimlere geniş yetkiler tanıdı. Cumhurbaşkanı tarafından veto edilen bu maddelerde veto gerekçesi olarak: “ Yerinden yönetimin en önemli sakıncası, devletin birliğini ve kamu hizmetlerinin tutarlılığını bozması” , diğer gerekçede “ Bu düzenlemeler, amaçlanmasa da, Anayasada öngörülmemiş bir yönetim modeline geçilmesine neden olabilecek niteliktedir.” bunların yanında “ Yapılacak düzenlemelerin ülke ve ulus birliğini, tekil devlet yapısını, merkezi yönetim - yerel yönetim dengesini zedelememesine, Anayasal ilkeler, kamu yarına ve

kamu hizmetinin gereklerine uygun olmasına özen gösterilmesi yaşamsal önem taşımaktadır.” şeklinde ifade edilmiştir.

Ak Parti seçim beyannamesinde yerel yönetimler hakkında yapılan düzenlemeleri ifade ederken: “ Ak Parti hükümetleri döneminde belediye ve il özel idareleri, Anayasada belirtilen yerinden yönetim ilkesine uygun olarak yeniden ele alınmış ve çok temel sorunlar çözüme kavuşmuştur.” demiştir. Yeni liberal, yeni sağ ve küreselleşme sürecinin şekillendirdiği kamu yönetimi reformu, yönetim sisteminin sorunlarını çözmek için devletin küçültülmesini, sınırlanmasını, yetkilerin ve karar alma mekanizmalarının merkezden yerele aktarılmasını savunmaktadır. “Küçük ama etkin devlet” felsefesi doğrultusunda merkezi idarenin yetki ve görevleri, ilke ve strateji belirleme ve politika oluşturma ile sınırlanmakta, yetki ve görev aktarımı yoluyla yerel yönetimlerin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır (TÜRKÖNE, 2005, ss.467-468; ERYILMAZ, 2004, s. 141).

2003 yılında başlatılan Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma çalışmaları çerçevesinde Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı hazırlanırken, bu konuda görevlendirilmiş komitenin yerinden yönetim ile ilgili tespiti çok nettir (ERENÇİN, 2008, s.109).

“Gereksiz yüklerinden arınmış merkezi idare; ölçek ekonomileri gereği doğrudan yürütmesi gereken ulusal ve bölgesel nitelikli hizmetleri de daha nitelikli bir şekilde gerçekleştirecektir. Yerinden ve yerel yönetim yapılarının daha fazla yetki, görev ve kaynak ile mahalli müşterek nitelikli hizmetleri sunmaları ise bu hizmetlerin verimliliğini ve ihtiyaca uygunluğunu sağlayacak, katılımcılığı ve kamuoyu denetimini güçlendirecektir” (Başbakanlık, 2003, s.135).

Başbakanlık tarafından 2005 yılında hazırlanarak gündeme taşınan il özel idaresi ve Belediye Gelirleri Kanun Tasarısı Taslağı incelendiğinde, yönetsel yerinden yönetime dönük hükümlerle özellikle belediyelerin görev alanı genişletilirken, bu genişlemeye koşut olarak yapılması beklenen mali düzenlemelerinin son derece sınırlı bir gelir artışı sağlayabilecek nitelikte olduğu görülmektedir. Bu çerçevede yerel yönetimlerin yerine getirmekle yükümlü kılındığı kamu hizmetlerinin finanse edilmesinde yasal düzenlemeler

borçlanma seçeneği dışında bir olanak sunmamakta, üstelik özellikle büyük yerleşim alanlarında ve ileri teknoloji ve büyük tutarda maddi kaynak gerektiren altyapı yatırımlarında yerel yönetimlerin sınırsız borçlanabilmesinin yolu açılmaktadır (ERENÇİN, 2008, s.111). Mali yerinden yönetim konusundaki eksikliğe Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nin Türkiye ile ilgili 2005 yılı tavsiye kararında da dikkat çekilmektedir.

2110. Yeni Yasal Düzenlemelerin Yerel Özerkliğe Etkisi

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, üye ülkelerin yerel yönetimlerinin özerkliğini yasal düzenlemelerde ve mümkünse anayasalarda düzenlenmesini istemektedir. Oysa bizim anayasamızda yerel özerklik açık olarak düzenlenmemiştir. Yerel yönetimlerle ilgili son yasal düzenlemelerde, yerel özerkliğe açıkça vurgu yapılmış, il özel idareleri ve belediyeleri idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi olarak tanımlanmıştır. Yeni yasal düzenlemeleri Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı kapsamında değerlendirmeye çalışalım:

21100. 5393 Sayılı Belediye Yasası ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun Yerel Özerkliğe Etkisi

Eski belediye yasasına göre, vali ya da içişleri bakanı belediye başkanlığı makamı boşaldığında atama yapabilmekteydi. Yeni yasa ile öncelikli olarak başkan seçilme yeterliğine sahip belediye meclis üyeleri arasından seçileceği belirtilmiştir. Seçilememe durumunda içişleri bakanı ya da vali tarafından görevlendirme yapılabileceği şeklinde düzenlenmiştir. Bu durum her ne kadar yerel özerkliğe olumsuz etki gibi görünse de eski yasaya göre özerkliğin arttırılması konusunda atılmış olumlu bir adımdır.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı genel yetki ilkesini kabul etmiştir. Yerel yönetimlerin görevlerinin teker teker sayılması yerine genel görevli olduğu anlamına gelmektedir. Eski belediye yasasında belediyenin görevleri tek tek sayılmış iken yeni yasada genel görevli prensibinin benimsendiği görülmektedir. Yerel nitelikli her türlü hizmet konusunda belediye görevli sayılmıştır.

Belediye meclisi eski yasaya göre yılda üç kez olağan olarak toplanmaktaydı. Yeni düzenleme ile belediye meclisinin her ayın ilk haftası toplanması gerektiği belirtilmiştir. Şüphesiz özerk yerel yönetimin her ay toplanması özerkliğine olumlu katkı sağlayacaktır. Ayrıca belediye meclis kararları üzerinde, belediye başkanı ve mülki idare amirlerinin etkisinin azaltıldığı ve yasaya aykırılığı durumunda idari yargıya gidilebileceği hükmü getirilerek yerel özerklik sağlanmaya çalışılmıştır. Böylece belediye kararları üzerindeki mülki idare amirinin vesayet denetiminin yerini hukuki denetim almıştır. Yeni belediye yasası ile belediye meclisinin fesih şartları daraltılarak, daha serbest çalışabilmesi için imkan sağlanmıştır.

Belediyenin karar organı olan belediye encümeninin karma yapısı, yeni yasal düzenlemede de muhafaza edilmiştir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı kapsamında seçilmiş üyelerin dışında atanmış kişilerin bulunması yerel özerkliği olumsuz etkilemektedir. Demokratik niteliği bulunduğu iddia edilen belediyelerin karar organında, böyle bir uygulamanın demokratik olduğunu ileri sürmek zordur. Atanmış üyelerin varlığı teknik elemanların encümende bulunması karar sürecine bulunacağı katkı açısından faydalı olabilir ancak, yanlış olan seçilmiş kişilerin sayısını azaltmak ve onları azınlıkta bırakmaktır.

Belediye yasasında belirtilen yeni düzenlemelere benzer uygulamalar, büyükşehir belediyeleri kanununda da görülmektedir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na uygun bir şekilde ve eski Büyükşehir Belediyesi Kanunu'ndan farklı olarak idari ve mali özerliğe vurgu yapmakta ve özerkliği yasal hükme bağlamaktadır. Ancak yeni düzenleme ile büyükşehir belediyelerine ilçe belediyeleri üzerinde özerkliği kısıtlayıcı yetkiler verildiği görülmektedir. İlk kademe ve ilçe belediyelerinin yürüttüğü görevlerle ilgili olarak koordinasyonu sağlamak amacıyla birtakım tasarruflarda bulunduğu görülmektedir. Ancak ilçe ve ilk kademe belediyeleri üzerinde kurulan böylesi bir vesayet ilişkisi, ilçe belediyelerinin kamu tüzel kişisi olarak özerklik sınırlarını ciddi bir biçimde daraltmaktadır.

Belediye Kanunu ve il Özel idaresi Kanunu'ndan farklı bir biçimde, Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7. maddesinde büyükşehir belediyesinin görevleri ayrıntılı hale getirilmiş ve çeşitli eklemeler yapılmıştır. Bu tercih sonucunda büyükşehir belediyelerinin

yetki ve görevleri ilçe ve alt kademe belediyeleri aleyhine genişletilmiştir. Bunun yanında kanunda belediye işlevleri üzerinde temel bir belirleyiciliğe sahip olan imar ve bütçe ile ilgili ilçe ve ilk kademe belediye meclisi kararları ve büyükşehir belediyesinin ilçe ve ilk kademe belediyelerinin imar uygulamalarını denetleme yetkisi konularında getirdiği hükümlere bakıldığında (m. 11 ve m. 25), alt kademe belediyelerinin özerkliğini koruma yerine, büyükşehir belediyesinin alt kademe belediyeleri yok sayacak düzeyde üstünlüğünün hedeflendiği görülmektedir (ERENÇİN, 2005, s.126).

21101. 5302 Sayılı İl Özel İdareleri Kanunu'nun Yerel Özerkliğe Etkisi

Belediye yasasındaki benzer değişiklikler, İl özel İdaresi Yasası'nda da genel olarak benimsenmiştir. Bunlardan ayrı olarak yeni yasada idari ve mali özerklik açıkça dile getirilmekte ve subsidiarite ilkesine atıfta bulunarak, hizmetlerin halka en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulacağı belirtilmiştir.

İl özel idarelerinin organları; il genel meclisi, il encümeni ve validir. Ancak, 5302 sayılı kanun valiyi il genel meclisi doğal başkanı olmaktan çıkarmış, bununla birlikte, ayrı olarak öngördüğü il genel meclis başkanını da bir organ olarak görmemiştir (DERDİMAN, 2005, s.94).

Meclis kararlarının yürürlüğe girebilmesi için vali tarafından imzalanması şartı kaldırılmıştır. Seçilmişlerin aldığı kararlar üzerindeki onay kaldırıldığından, özerklik açısından olumlu bir gelişme olup, il özel idaresi meclis kararları üzerindeki mülki idare amirinin vesayeti denetiminin yerini hukuki denetim almıştır.

İl encümeni yapısı, belediye encümeni yapısı gibi seçilmiş ve atanmışların birlikte bulunduğu karma bir yapı şeklinde oluşmuştur. Eski durumda seçilmiş üyelerden oluştuğu dikkate alınır ise özerk yapıdan taviz verildiği görülmektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile getirilen stratejik planlama süreci ve yerel yönetimlerin bütçelerinin stratejik plana, stratejik planın da merkezi kural ve standartlara bağlanması (m.9 ve m.13) ile yerel yönetimlere sağlanan hareket alanının merkez tarafından daraltılmasının farklı bir yoludur. Dolayısıyla yalnızca yerel

yönetimleri düzenleyen yasalara bakarak yerelleşmeyi ve özerkliği tanımlamak güçtür (ERENÇİN, 2008, s.112).

21102. Mali Kaynak Açısından Özerklik

Merkezi idare, ülkenin genel nitelikteki ihtiyaçlarını düzenlemekte olup, bunlar da genel kamu hizmetleri olarak tanımlanmaktadır. Bir ülkenin hukuk düzeninin, siyasal yapısının tanıdığı ve sınırlandığı alan içinde yerel yönetimlere tanınmış olan yöresel kamu hizmetleri de vardır. Bir kısım ortak ihtiyaçların temini görevi yerel yönetimlere verildiğine göre, bu görevin yerine getirilebilmesine imkân verecek gelir kaynaklarının da onlara sağlanması gereklidir (BÜLBÜL, 2006, s. 21).

Belediyelerin genel bütçe gelirleri tahsilât toplamı üzerinden aldıkları %9,25 oranındaki pay ile emlak vergisi gelirleri belediyenin en önemli gelir kaynağıdır. Devlet gelirlerindeki her yıl önemli ölçülerdeki artış belediye idarelerine de yansıtacağı için belediyelere verilecek payın miktarı da mutlak rakamlarla artmıştır (ODYAKMAZ ve diğerleri, 2006, s.640).

5272 (2004 yılında çıkartılıp altı ay yürürlükte kalan kanun) sayılı kanun yürürlüğe girmeden önce uygulamalarda belediyeler tarafından tahsil edilen emlak vergisinin %15'i özel idare payı olarak ayrılmaktaydı. Büyükşehir belediyesi varsa emlak vergisi gelirlerinin %50'si büyükşehir payı olarak ayrılmaktaydı. Büyükşehir belediyelerinin olduğu yerlerde büyük şehir belediyesi payı ayrıldıktan sonra belediyeye kalan tutardan %15 il özel idaresi payı ayırıp daha sonra %20 büyükşehir belediyelerine pay verilmiştir. 2004 tarihinden itibaren emlak vergisinden belediyelere ve il özel idarelerine pay verme usulü kaldırılmıştır (BÜLBÜL, 2006, s. 179).

Mali özerklik konusunda her ne kadar çalışma yapılmışsa da özerkliğe fazla katkı sağlamamıştır. Çünkü yapılan tüm kaynak artırımları genel bütçe paylarının artırılması şeklinde olmuştur. Yerel özerkliği arttırıcı mali özerklikten bahsedebilmek için yerel yönetimlerin kendi kaynaklarını oluşturması gerekmektedir.

212. Ak Parti Döneminde Yapılamayanlar

2002 Kasım seçimleri sonrasında kurulan ilk Ak Parti iktidarının Kamu Yönetimi Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun Tasarısı ile yapmak istediği değişikliklerin bir kısmı ilerleyen süreçte hayata geçirilirken bazı kısımlar uygulanamamıştır.

İl Özel İdaresi Kanunu'nda bulunan ve il genel meclisince seçilmesi gereken "halk denetçisi" uygulamasına geçilememiştir. Hazırlanan yasa tasarısı, cumhurbaşkanı tarafından veto edilmiştir. Veto gerekçesine göre; "Yürürlükteki kurallarda halk denetçiliği kurumu bulunmamaktadır. Bu kuruma henüz yasalaşmayan Kamu Yönetiminin Temel ilkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Yasa Tasarısı'nda yer verildiği bilinmektedir. Yürürlüğe girmemiş bir düzenlemeye dayanılarak il genel meclisine görev ve yetki verilmesi, yasa yapma tekniğine uygun düşmemekte, hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Ayrıca, belirtmek gerekir ki, halk denetçiliği kurumu Anayasa'da düzenlenmemiştir. Anayasa'ya göre, idari işlem ve eylemlerin hukuka uygunluk denetimi idari yargı yerlerince yapılmaktadır. Bu sistemin önüne, Kamu Yönetimi Temel ilkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Yasa Tasarısı'nın incelenmesinden anlaşıldığı üzere, yine hukuka uygunluk denetimi yapan bir birimin eklenmesi anayasal sorun yaratacak niteliktedir. Çünkü kararlar arasındaki çelişkinin yoğunlaşması yargıya karşı güven bunalımına neden olacaktır." Ancak yerel yönetimlerde seçilmesi düşünülen halk denetçiliği kurumu merkezi bir yapı olarak "Kamu Denetçiliği Kurumu" şeklinde sonuçlanmıştır(www.belgenet.com/yasa/k5197.html).

İl özel İdaresi Kanun Tasarısı, Belediye Kanun Tasarısı ve Büyükşehir Belediyeleri Kanun Tasarısı'nda ilgili kamu kurumları amirleri, sivil toplum örgütleri ve ilgili kişilerin meclis ve ihtisas komisyonlarına oy hakkı olmadan katılımı ve görüş bildirmeleri olanağı tasarıların TBMM komisyonlarında görüşülmesi sırasında ihtisas komisyonlarında görüş bildirme biçimine dönüştürülerek reformun başlangıcında öngörülen kararların alınmasında etkili halk katılımı düşüncesi geriletilmiştir (ERENÇİN, 2008, s.109).

Ayrıca, büyükşehirdeki alt yapı uygulamalarında kamu kurum ve kuruluşlarının yanında özel temsilcilerin de yer alması öngörülmüştür. Katılımcı demokrasi ve yerinden

yönetim için güzel bir örnek olabilecek bu uygulamada, büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediyeleri ise sadece kendi belediyelerini ilgilendiren konuların görüşülmesinde kurula katılabilmektedirler. Dolayısıyla büyükşehir yönetiminin önemli unsurları olan ve hizmette bütünlük düşünüldüğünde ayrı olmamaları gereken belediyeler kısmen dışlanmaktadırlar.

Yerel yönetimlerin mali özerkliği konusunda bir kısım çalışmalar yapılmıştır. Ancak yapılan düzenlemelerle yerel yönetimler kendi kaynaklarını oluşturmak yerine genel bütçeden aldıkları payların arttırılması şeklinde olmuştur.

22. Köy Altyapılarını Destekleme (KÖY-DES) Projesi ve Tanımı

Köy Altyapısını Destekleme (KÖY-DES) Projesi, 2005 yılında kırsalda bulunan başta köyler olmak üzere yerleşim yerlerine, içme suyu ve yolların yapılması ya da mevcut yapıların iyileştirilmesi amacıyla başlatılan projedir. Kırsal kalkınmanın gerçekleştirilmesinde ve köyden kentlere göçün önlenmesinde büyük rol oynamıştır. Bu proje Avrupa Birliği'ne aday olan ülkemizin kırsal kalkınmasına ve halkın yaşam standardının yükseltilmesine zemin hazırlamıştır.

Ülkemizde uygulanan KÖY-DES Projesi gelişmiş devletler tarafından ya uygulanmış ya da uygulanmaya devam etmektedir. Aday olduğumuz Avrupa Birliği de üye ülkelerinde buna benzer uygulamalar yapmıştır. Aday ülkelerin kullanımına açılan IPA, IPAR vb. yapısal fonlar da yerel halkın yaşam düzeyinin arttırılması ve asgari gelişmişlik seviyesinin yakalanması için kırsal kalkınmayı hedeflemiştir. AB'de yürütülen bu projelere bir örnek olarak, Slovakya'da, 2004–2006 yılları arasında gerçekleştirilen Temel Altyapı Operasyonel Programı gösterilebilir. Program, Slovakya'daki kırsal bölgelerde ulaşım, içme suyu, kanalizasyon yatırımlarını aşağıdan yukarıya doğru bir yönetim ve karar alma anlayışıyla gerçekleştirmiştir.

KÖY-DES Projesi, AB'deki benzer projeler gibi kırsal altyapı yatırımlarını finanse ederken sahip olduğu aşağıdan yukarıya doğru yönetim anlayışıyla da merkezi bürokratik karar verme işlemlerinin yerine yerel idarecilere inisiyatif alma yetkisi ve sorumluluğunu

veren bir yönetim ve yatırım süreci ihdas etmiştir. Bu yeni anlayış, köylere yapılan altyapı yatırımlarının hiyerarşik olarak köylere en yakın yönetim birimi olan ilçelerdeki en yüksek kamu yöneticisi olan kaymakamların başkanlığında, seçilmiş yerel temsilcilerin oluşturduğu bir mahalli idare birliği olan Köylere Hizmet Götürme Birlikleri (KHGB) tarafından, daha demokratik ve yerel ihtiyaçları daha iyi gözetecek şekilde yapılmasını sağlamıştır (ÖĞÜT ve diğerleri, 2008, s.106).

Köy Altyapısını Destekleme (KÖY-DES) Projesi, bugüne kadar çeşitli nedenlerle içme suyu ve yol sorunu çözüme kavuşturulamamış köylerin ihtiyaçlarının valilerin başı olduğu il özel idareleri ve kaymakamların başkanlığını yaptığı Köylere Hizmet Götürme Birlikleri aracılığıyla karşılanmasını esas alan bir projedir. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Kamu İhale Kanunu'na tabi olmayıp Mahalli İdare Birlikleri Kanunu gereğince hizmet vermektedir. Projenin planlama ve yönetim safhaları yerel düzeyde yapılıp kaynaklar, aracısız olarak merkezi bütçeden aktarılır (ÖĞÜT ve diğerleri, 2008, s.107).

Proje, ilk olarak 2005 yılında İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün 05.10.2005 tarihli genelgesiyle başlamış; elde edilen başarı üzerine, 2006 yılında ayrılan ödenek Yüksek Planlama Kurulu (YPK) kararı ile 10 kat artırılarak 2 milyar TL' ye çıkarılmıştır. 2007 yılında da yine aynı büyüklükte bir ödenekle projeye devam edilmiştir. Bu kısa zaman dilimi dikkate alındığında, parasal büyüklüğü ve yapılan işler bakımından KÖY-DES Projesi'nin, cumhuriyet tarihimizin en kapsamlı ve en büyük kırsal altyapı projesi olduğu ifade edilmektedir (KARANFİL, 2006, s. 22).

220. KÖY-DES Projesinin Uygulanma Şekli

Köylerin alt yapısını iyileştirme adına başlatılan KÖY-DES uygulamasında ilçe kaymakamlıkları bünyesinde ve merkezde valiliklerde kurulan Köylere Hizmet Götürme Birlikleri aracılığı ile köylerin içme suyu ve yol sorunun çözüme kavuşturulması amaçlanmıştır. Mahalli İdare Birlikleri Kanunu ile gerekli tüm ödenekler birliklere aktarılmış ve Yüksek Planlama Kurulu kararları doğrultusunda harcamalar yapılmıştır. KÖY-DES öncesi içme suyu ve köy yollarının yapımı Köy Hizmetleri aracılığı ile yapılmaktaydı ancak planlanması ve uygulanması uzun zaman alan bu sistem kendisinden

beklenen verimi sağlayamadı. İlçe ve il merkezinde kurulan Köylere Hizmet Götürme Birlik Meclisleri kaymakam ya da valinin başkanlığında iki köy muhtarı ve iki il genel meclis üyelerinden oluşmaktadır. Köyler için yapılacak alt yapı ve diğer her türlü (eğitim, kültür, spor, vb.) işler meclis tarafından kararlaştırılmakta ve ihalesi de yine meclis tarafından yapılmaktadır. Bu uygulama sorunun yerelden tanımlanmasına ve yine yerel halkın katılımı ile seçilmiş kişilerin temsil ettiği meclis tarafından çözülmesini sağlamaktadır. Yerelleşmenin ve yerel özerkliğin uygulandığı güzel bir örnek olarak değerlendirilebilir.

Ana hatlarıyla proje şu şekilde yürütülmektedir (ÖĞÜT ve diğerleri, 2008, s.108):

İlk aşamada, kaymakamların başkanı olduğu, ilçenin seçtiği iki il genel meclis üyesi ve iki köy muhtarından oluşan Köylere Hizmet Götürme Birliği Encümeni tarafından ilçe için gerekli yatırım teklifleri verilmektedir.

İkinci aşamada, valinin başkanlığında, ilgili vali yardımcısı, ilçe kaymakamları, il özel idare genel sekreteri ve il genel meclisi başkanından oluşan İl Tahsisat Komisyonu tarafından merkezi bütçeden il için ayrılan ödeneğin ilçelere taksimatı gerçekleştirilmektedir.

Üçüncü aşamada, Tahsis Komisyonu kararları sonucunda dağıtımı yapılan ödenekler, İçişleri Bakanlığı'nca Maliye Bakanlığı'na bildirilmektedir.

Dördüncü aşamada, ödenekler aynı yıl kullanılmak üzere doğrudan İlçe Köylere Hizmet Götürme Birlikleri'ne ve bütün ilçeleri ilgilendiren ortak bazı harcamalar varsa ortak alım için il özel idarelerine gönderilir.

Son aşamada ise, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri yılsonuna kadar planlanan ve varsa artan ödeneklerle ilave edilen projeleri hayata geçirirler. İl valisi, kaynakların etkin kullanımı için ilçeler arasında artan ödenekleri kaydırabilir.

KÖY-DES Projesi, yerelde görev yapan yöneticilerin sürece dâhil edilmemesi gibi, hizmetin önündeki engelleri kaldırmıştır. Böylece, köylerin alt yapı ihtiyaçları yerel düzeyde giderilmeye başlanmıştır.

221. KÖY-DES Projesi'nin Faydaları

Bu projenin faydaları, Başköy (2006) ve Tanılır (2006) tarafından yapılan çalışmalardan yararlanılarak, aşağıdaki maddeler halinde belirtilmiştir:

1) Proje ile kıt kaynakların rasyonel kullanımını sağlamış ve bu sayede yurt çapında planlanan proje sayısına göre yaklaşık %50 oranında artı performans elde edilmiştir.

2) Ödeneklerin yıl içerisinde herhangi bir aracı kurum olmadan doğrudan Köylere Hizmet Götürme Birlikleri'ne gelmesi ve işlerin yıl içinde bitirilmesi zorunluluğu, hem hizmetlerin süratli gerçekleşmesini hem de zamandan tasarruf edilmesini sağlamıştır.

3) Mevsim şartları nedeniyle birçok ilde, asfalt için gerekli sıcak gün sayısının çok az olması ve genel olarak işlerin yaz aylarında bitirilmesi zorunluluğu projenin KİK (Kamu İhale Kanunu) mevzuatına tabi olarak kaynak israfına neden olmadan zamanında yapılmasını zorlaştırmaktadır. KÖY-DES projesi ise, KİK'e tabi olmayan KHGB'ler vasıtasıyla yürütüldüğü için kaynakların verimli ve etkin olarak kullanılmasını sağlamıştır. Genel anlamda KHGB'ler, ihaleleri prosedür olarak KİK mevzuatına uygun olarak yapmakta, fakat süre kıstaslarına uymamaktadır. Bu özelliği dolayısıyla KÖY-DES Projesi, uzun yıllar sürüp de bitirilemeyen veya planlanandan birkaç kat fazla maliyetle sonuçlanan işlerin, çok kısa zamanda ve uygun maliyetle bitmesini sağlamıştır.

4) Projenin planlama safhasından gerçekleştirme aşamasına kadar yerel düzeyde katılımcı bir model öngörmesi, ülkemizde yerel demokrasi ve uzlaşi kültürüne önemli katkı sağlamıştır.

5) Mülki idare amirlerine olan toplumsal güven hem projenin objektif yürümesini hem de yerel imkânların en iyi şekilde kullanılmasını sağlamıştır. Bu sayede yatırımlar, öncelik sıralamasına göre ve yöre halkının çok çeşitli (işçilik, gayrimenkul hibeleri gibi) katkılarıyla gerçekleşmiştir.

6) Kaymakamların altyapı sorunlarını çözmelerine imkân veren KÖY-DES Projesi, mülki idare mesleğinin var olan saygınlığının daha da artmasına ve pekişmesine yol açmıştır. Bu sayede hizmet üreten ve karşılığını da toplumdandan gören mülki idare amirlerinin hizmet üretme aşk ve heyecanı artmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KARS VE YÖRESİNDE KÖY-DES VE YEREL ÖZERKLİK UYGULAMASINA İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA

Gücün tek elde toplanması yerine yetkilerin paylaşılması, gücün merkezden yerele dağıtılması modern yönetim ya da demokratik yönetim tarzının benimsediği konudur. Gücün dağıtılması konusunda aynı fikirde olan yönetim anlayışları uygulama konusunda farklılıklar göstermektedir.

Yerel yönetimlerde özerkliğin nasıl olabileceği konusunda birinci ve ikinci bölümde bilgiler verilmişti. Üçüncü bölümde ise Kars ve yöresinde uygulanan KÖY-DES Projesi'nin yerel yönetimlerde özerkliğe etkisi incelenmeye çalışılacaktır. Kars ve yöresinde uygulanan anket çalışması ile KÖY-DES Projesi'nin yerel özerkliğe katkısı incelenildi.

Kars ve ilçeleri toplamda yaklaşık 350.000 nüfusa sahip kozmopolit bir yapıdadır. İdari yapısı Kars merkez ve 7 ilçeden oluşmaktadır. Toplamda 375 köyü vardır. Azeri, Terekeme, Kürt ve Yerli olarak belirtilen nüfus dağılımına sahiptir. Kağızman ve Digor ilçelerindeki köylerin bir kısmı aşiret dediğimiz kırsal yapıların nispeten uygulandığı bir demografik yapı mevcuttur. Karışık toplum yapısı anket çalışmamızın daha anlamlı olmasına imkân sağladığı düşünüldü.

Anket cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve meslek sorularından oluşan sabit değişkenler ve KÖY-DES uygulamaları hakkında sorulan 25 sorudan oluşmaktadır. Anket soruları genelde KÖY-DES Projesi'nin uygulanmasında aktif görev alan kaymakamların denetiminde yapılmıştır. mülki idare amirleri, il genel meclis üyeleri, köy muhtarları ve halk başta olmak üzere 304 kişi üzerinde uygulanan anket sonuçları tek tek değerlendirilmiş ve sabit değişkenlerle birlikte çapraz sorgu yapılması ile de yerel özerkliğe etkisi ölçülmeye çalışıldı.

Anket ile yapılan saha çalışmalarında KÖY-DES Projesi'nin yöre halkı ve projeyi uygulayanlar açısından algılanma biçimine dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte Ak Parti hükümetlerinin seçim çalışmalarında vaat ettikleri birçok kırsal kalkınma hizmetlerinin yapılabildiği projede kim ya da kimlerin öne çıktığı ve bunun hizmetten yararlananlar tarafından nasıl değerlendirildiği ölçülmeye çalışıldı. Seçilmiş üyelerin özellikle Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Encümeninde görev almalarının katılımcı demokrasiye nasıl etki ettiğini ve yerel özerkliğe katkıları belirlenmeye çalışıldı. Hizmette halka yakınlık temel ilkesi ölçü alınarak projenin bu yaklaşımın neresinde olduğunu bulmaya yönelik hazırlanan anket çalışması ile yerel özerklik ölçülmeye çalışıldı.

Tablo: 1
Ankete Katılanların Cinsiyet Durumu

Cinsiyet	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Kadın	27	8,9	8,9	8,9
Erkek	277	91,1	91,1	100,0
Toplam	304	100,0	100,0	

Araştırmada cinsiyet kategorisine baktığımızda kadınların oranı %8,9 iken erkeklerin oranı %91,1'dir. Örnekleme erkeklerin çok baskın olmasının nedenleri arasında ankete katılanların muhtarların, kaymakamların, il genel meclis üyelerinin toplumumuzdaki ataerkil yapıya bağlı olarak erkek egemenliğinden kaynaklandığı ileri sürülebilir.

Tablo: 2
Ankete Katılanların Yaş Dağılımı

Yaş	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
0-18 yaş	3	1,0	1,0	1,0
19-25 yaş	23	7,6	7,6	8,6
26-45 yaş	146	48,0	48,0	56,6
46-65 yaş	116	38,2	38,2	94,7
65 yaş üstü	16	5,3	5,3	100,0
Toplam	304	100,0	100,0	

Ankete katılan deneklerin %48'i 26-45 yaş kategorisinde olup anketteki temsili oranın en büyüğüne sahiptirler. Bunu izleyen ikinci yaş kategorisi ise %38,2'dir.

Tablo: 3
Ankete Katılanların Eğitim Tablosu

Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Okuma yazma bilmiyor	18	5,9	5,9	5,9
Sadece okuma yazma biliyor	45	14,8	14,8	20,7
İlköğretim	134	44,1	44,1	64,8
Lise	77	25,3	25,3	90,1
Üniversite	30	9,9	9,9	100,0
Toplam	304	100,0	100,0	

Toplumda özellikle doğu bölgelerinde okuma yazma bilmeyen insanların sayısının fazla olduğu bilinmektedir. Bu nedenle araştırmada okuma yazma bilmeyenlerin kategorisine bakıldığında %5,9 olduğu görülmektedir. Sadece okuma yazma bilgini ancak herhangi bir eğitim kurumundan mezun olmadığını belirtenlerin oranı %14,8'dir. Tablo 3'ten de görüldüğü gibi ilköğretim mezunu olan cevaplayıcıların çok yüksek bir oranı temsil ettikleri (%44) görülmektedir. Bu oranı lise mezunları (%25,3) takip etmektedir. Üniversite eğitimine sahip olanların oranı ise %9,9'dur.

Tablo: 4
Ankete Katılanların Meslek Özellikleri

Meslekler	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
İşçi	15	4,9	4,9	4,9
Memur	28	9,2	9,2	14,1
Mülki İdare Amiri	11	3,6	3,6	17,8
İl Gen. Mec. Üyesi	20	6,6	6,6	20,7
Köy Muhtarı	110	36,2	36,2	56,9
Çiftçi	82	27,0	27,0	87,5
İşsiz	31	10,2	10,2	97,7
Diğer...	7	2,3	2,3	100,0
Toplam	304	100,0	100,0	

Ankete katılan deneklerin %36,2'lik oranı ile en fazla köy muhtarları oluşturmaktadır. Bunu izleyen ikinci meslek kategorisi ise %27'lik dilimle çiftçilerdir. Köye yönelik hizmetlerin getirilmesinde Kars ve yöresinde ilk akla muhtarın gelmesi de bunun bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Tablo: 5
Medeni Durumu Gösteren Tablo

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Evli	272	89,5	89,5	89,5
Bekâr	32	10,5	10,5	100,0
Toplam	304	100,0	100,0	

Anketin uygulandığı Kars ve köylerinde erken evlenmelerin yoğun olduğu bilinen bir gerçektir. Bu nedenle araştırmada %89,5'lik dilimin evli olduğu görülmektedir.

Tablo: 6
KÖY-DES'i Duyup Duymadığı Tablosu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Duydum	263	86,5	86,5	86,5
Duymadım	41	13,5	13,5	100,0
Toplam	304	100,0	100,0	

Tablo 6'da ifade edildiği gibi anketin uygulandığı bölgede KÖY-DES Projesi'nden haberdar olan denek oranı %86,5 olarak belirlenmiştir. Bu da göstermektedir ki proje uygulayıcıları hizmet alan ya da hizmetten dolayı da olsa etkilenenlere duyurulabilmiştir. Ayrıca deneklerin KÖY-DES Projesi'ne karşı duyarlı oldukları görülmektedir.

KÖY-DES Projesi Kars ve yöresinde köy yolları ve içme suyu olarak uygulanmıştır. Tablo 7'ye bakıldığında anketin uygulandığı deneklerin %11,8'i KÖY-DES'i yol hizmetleri olarak algılamakta %10,5'i ise su hizmetleri ile ilgili olduğunu düşünmektedir. Ancak %72,4'lük kesim tarafından tam olarak anlaşılamadığı görülmektedir. Projenin adında köy olması ilgililerin köyle ilgili tüm hizmetleri kapsayan bir uygulama olarak değerlendirmelerine yol açtığı düşünülmektedir.

Tablo: 7
KÖY-DES'in Kapsadığı Konuların Bilinmesi Tablosu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Elektrik	4	1,3	1,3	1,3
Yol	36	11,8	11,8	13,2
Su	32	10,5	10,5	23,7
Kanalizasyon	5	1,6	1,6	25,3
Eğitim	3	1,0	1,0	26,3
Sağlık	4	1,3	1,3	27,6
Yukarıdakilerin Hepsisi	220	72,4	72,4	100,0
Toplam	304	100,0	100,0	

Tablo: 8
KÖY-DES Projesi'nin İlk Çağrıştırdığı Kişi Tablosu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Başbakan	44	14,5	14,5	14,5
İçişleri Bakanı	4	1,3	1,3	15,8
Vali	31	10,2	10,2	26,0
Kaymakam	70	23,0	23,0	49,0
İl özel idaresi genel sekreteri	33	10,9	10,9	59,9
İl genel meclis üyesi	10	3,3	3,3	63,2
Muhtar	6	2,0	2,0	65,1
Milletvekili	36	11,8	11,8	77,0
Hepsi	70	23,0	23,0	100,0
Toplam	304	100,0	100,0	

KÖY-DES Projesi uygulanmasında illerde valiler ilçelerde ise kaymakamların başkanlıklarında Köylere Hizmet Götürme Birlikleri aracılığı ile uygulandığından denekler tarafından akla ilk gelen kişinin %23'lük oran ile kaymakamların olması doğal karşılanabilir. Ancak seçeneklerdeki tüm aktörlerin etkili olduğunu düşünenlerin oranı da %23 olarak ifade edilmesi de dolaylı da olsa doğru olarak değerlendirilebilir. Ancak Başbakanın %14,5'lik bir oranla üçüncü sırada bulunması dikkat çekicidir. Başbakanın medya aracılığı ile projeden sık sık bahsetmesi de bundan etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo: 9
KÖY-DES Projesi'nin Amacı/Amaçları Tablosu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Köy altyapılarının(içme suyu ve yol yapımını) desteklemek	139	45,7	45,7	45,7
Yerel yönetimleri güçlendirmek	29	9,5	9,5	55,3
Halkın yönetime katılımını sağlamak	16	5,3	5,3	60,5
Kırsal kalkınmayı gerçekleştirmek	71	23,4	23,4	83,9
Siyasi rant elde etmek	12	3,9	3,9	87,8
İktidar parti yandaşlarına kazanç sağlamak	9	3,0	3,0	90,8
Devletin gücünü taşrada hissettirmek	20	6,6	6,6	97,4
Diğer	8	2,6	2,6	100,0
Toplam	304	100,0	100,0	

Türkiye'nin doğu ve güneydoğu bölgelerindeki kırsal gelişmişlik durumu batıya oranla daha geri durumdadır. Nitekim deneklerin yarıya yakını tarafından (%45,7) KÖY-DES Projesi'nin kırsaldaki gelişmenin birinci şartı olan köy altyapılarının desteklenmesi için yapıldığını bilmektedir. Bunu kırsal kalkınmayı gerçekleştirmek için uygulanan bir proje olduğunu düşünenlerin oranı (%23,4) takip etmektedir. Her ikisi birlikte düşünüldüğünde deneklerin toplam %69,1'i KÖY-DES Projesi'nin amaçlarının farkında olduğunu göstermektedir.

Tablo 10'da araştırmanın yoğunlaştığı ve yerelde bir mahalli idare birliği olan Köylere Hizmet Götürme Birlikleri'nin %31,2'lik oranla denekler tarafından KÖY-DES Projesi'nde uygulayıcı olarak bilinmesi yerel yönetimlerin kısmen de olsa etkinliğinin arttığını göstermektedir. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri ilçelerde kaymakamların, illerde de valilerin başkanlığında faaliyet gösterdiği düşünülürse ikinci olarak %29,6'lık orana sahip olması doğal karşılanabilir. Denekler tarafından yapılan bu değerlendirme sonucunda hizmetin yerel niteliğinin ön plana çıktığı görülmektedir.

Tablo: 10
Köyünüze İçme Suyu ve Yol Hizmetlerinin (Köprü, Menfez, Stabilize ve Asfalt Yol vb.) Kim ya da Kimler Tarafından Getirildiği Tablosu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Hükümet	57	18,8	18,8	18,8
Avrupa Birliği	8	2,6	2,6	21,4
Valilik ya da Kaymakamlık	90	29,6	29,6	51,0
Siyasetçiler	16	5,3	5,3	56,2
Köylere Hizmet Götürme Birliği	95	31,2	31,2	87,5
Köy Muhtarlığı	31	10,2	10,2	97,7
Diğer...	7	2,3	2,3	100,0
Toplam	304	100,0	100,0	

Tablo: 11
Köyünüze İçme Suyu ve Yol Yapılacağına Karara Katkı Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Katkım Olmadı	165	54,3	55,0	55,0
Katkım Oldu	135	44,4	45,0	100,0
Toplam	300	98,7	100,0	
Geçersiz	4	1,3		
Toplam	304	100,0		

Toplumun büyük çoğunluğu alınan kararlarda kendisini etkisiz olarak değerlendirdiğinden %54,3'ü karara katkısı olmadığını düşünmektedir. Oysa seçilen muhtar ve il genel meclis üyeleri seçim ile işbaşına geldikleri düşünülürse dolaylı olarak etkili oldukları değerlendirilmektedir.

Tablo: 12**Karar Alınmasında Katkı Şekli**

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Yapılması için idareye teklif vererek	62	20,4	32,3	32,3
Köy muhtarı ile birlikte karar verdik	98	32,2	51,0	83,3
Eylem, protesto yaparak	6	2,0	3,1	86,5
Siyasal kimliğe sahip kişileri işe dâhil ederek	8	2,6	4,2	90,6
Diğer...	18	5,9	9,4	100,0
Toplam	192	63,2	100,0	
Geçersiz	112	36,8		
Toplam	304	100,0		

Tablo: 13**Kararın Alınmasında Asıl Etkili Olan Kişi / Kişiler**

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Muhtar	73	24,0	24,3	24,3
İl genel meclis üyeleri	43	14,1	14,3	38,7
Köylere hizmet götürme birliği	53	17,4	17,7	56,3
Vali ya da kaymakam	94	30,9	31,3	87,7
Milletvekili	16	5,3	5,3	93,0
Diğer...	21	6,9	7,0	100,0
Toplam	300	98,7	100,0	
Geçersiz	4	1,3		
Toplam	304	100,0		

Tablo 12’de karara katkısı olduğunu düşünen %44,4’lük kesimin %32,2’lik dilimi yerelde halka en yakın birimler olan muhtarlar aracılığı ile katkı sağladıklarını düşünmektedirler. %20,4 oranındaki deneklerin ise taleplerinin yine yerelde yönetime teklifte bulunarak yaptıkları ve yerelde çözüm aradıkları görülmektedir.

Tablo 13’te kararlarda etkisinin olmadığını düşünen çoğunluğun %30,9’u atanmışların kararlarda daha etkili olduğunu düşünmektedir. Muhtarların karara etkisinin fazla

olduğuna inanılması ise yerel demokrasi adına olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Tablo: 14
Köyünüzün İçme Suyu Sorununun Çözümü ve Yol Yapımı İçin Öncelikli Olarak Başvurulacak Merciler

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Başbakanlık ya da ilgili bakanlığa	13	4,3	4,3	4,3
Valilik ya da kaymakamlıklara	174	57,2	57,2	61,5
İl özel idaresine	54	17,8	17,8	79,3
İl genel meclis üyelerine	22	7,2	7,2	86,5
Milletvekillerine	21	6,9	6,9	93,4
Yerel siyasetçilere	5	1,6	1,6	95,1
Muhtarlığa	12	3,9	3,9	99,0
Diğer...	3	1,0	1,0	100,0
Toplam	304	100,0	100,0	

Kars ve yöresinde KÖY-DES Projesi kapsamında yapılan içme suyu ve yol yapımında hizmet alan denekler Tablo 14'te %57,2'lik oran ile hizmetin getirilmesinde yerel yönetimleri uygulayıcı otorite olarak görmektedirler.

KÖY-DES Projesi çalışmalarında hizmetlerin ihtiyaç analizi yapılırken daha isabetli kararların verildiği Tablo 15'te net olarak görölmektedir. Köyün mahrumiyet durumu %54,9 ile belirleyici etken olmuşken köyün nüfusunun kalabalık olması gibi objektif kıstas da ihtiyaçların belirlenmesinde ikinci etkili faktör olduğu görölmektedir.

Tablo: 15
İçme Suyu ve Yol Yapılmasına Karar Verilirken Etki Eden Etmenler

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Köyün nüfusunun kalabalık olması	84	27,6	27,6	27,6
Köyün mahrumiyet durumu	167	54,9	54,9	82,6
Köyün ileri gelenlerinin baskısı	20	6,6	6,6	89,1
Köyün etnik ve siyasi yapısı	24	7,9	7,9	97,0
Diğer...	9	3,0	3,0	100,0
Toplam	304	100,0	100,0	

Tablo: 16
Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Encümenini Oluşturan Üyelerin Bilinip Bilinmediği Tablosu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Vali/kaymakam	86	28,3	28,3	28,3
Belediye Başkanı	7	2,3	2,3	30,6
İl Genel Meclis Üyeleri	80	26,3	26,3	56,9
Milli Eğitim Müdürü	4	1,3	1,3	58,2
Köy Muhtarı	28	9,2	9,2	67,4
Jandarma Komutanı	2	0,7	0,7	68,1
Yukarıdakilerin hepsi	97	31,9	31,9	100,0
Toplam	304	100,0	100,0	

KÖY-DES Projesi'nin yerelde uygulayıcısı olan köylere hizmet götürme birlik encümenini oluşturan üyelerin kaymakam ya da vali başkanlığında il genel meclis üyelerinden seçilen iki üye ile birlikte iki köy muhtarından oluştuğu halk tarafından yeteri kadar bilinmediği Tablo 16'da görülmektedir. Deneklerin %31,9'u üyelerin kimlerden oluştuğunu bilememektedir.

Tablo: 17
Köylere Hizmet Götürme Birliklerinde Seçilmiş Üyelerin Karara Etkileri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Oluyor	235	77,3	78,3	78,3
Olmuyor	65	21,4	21,7	100,0
Toplam	300	98,7	100,0	
Geçersiz	4	1,3		
Toplam	304	100,0		

Tablo: 18
Köylere Hizmet Götürme Birliklerinde Seçilmiş Üyelerin Etki Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Üyelerin yapılmasını istemediği işler yapılamaz	39	12,8	15,3	15,3
Üyelerin ortak katılımı esas alınır	109	35,9	42,7	58,0
Üyelik semboliktir, hiçbir etkileri olmaz	24	7,9	9,4	67,5
Gündem oluşması için teklif verebilirler	47	15,5	18,4	85,9
Gündem idare tarafından hazırlanıp üyelere tebliğ edilir	21	6,9	8,2	94,1
Etkileri gündemi değiştirecek kadar olmaz	8	2,6	3,1	97,3
Diğer...	7	2,3	2,7	100,0
Toplam	255	83,9	100,0	
Geçersiz	49	16,1		
Toplam	304	100,0		

Tablo 17’de araştırma yapılan Kars’ın yerel yönetimlerinde vali ya da kaymakamın yerel karar almada hâkim olduğu düşüncesi her ne kadar çok yaygın olsa da il genel meclis üyesi ve köy muhtarlarının da karara katkısının %77,3 gibi bir yüksek oranda olması gerçek demokrasi yolunda ümit verici olarak değerlendirilmektedir.

Deneklerden kararlara katkısı olduđunun dűşünenlerin %35,9'u űyelerin ortak katılımının esas alındıđını, ikinci sırada %15,5 oran ile űyelerin gündem oluřturulması için teklif verebildiklerini dűřünmektedirler (Tablo 18).

Tablo: 19

ű Yıl ncesine Kadar Köy Hizmetleri Tarafından Yapılan Köy İçme Suları ve Köy Yolları şimdi Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Aracılığıyla KÖY-DES Projesi Kapsamında Yapılmasında Kurumsal Deđiřikliđin Hizmet Sunumuna Etkisi

	Frekans	Yűzde	Geçerli Yűzde	Toplam Yűzde
Hizmet sunumunda hiçbir değişiklik olmadı	59	19,4	19,6	19,6
İşler daha hızlı yapılmakta ve sonlandırılmaktadır	129	42,4	42,9	62,5
İşler daha verimli bir şekilde yapılmaktadır	25	8,2	8,3	70,8
İşler daha kaliteli yapılmaktadır	20	6,6	6,6	77,4
İşler daha iyi analiz edilebilmektedir	39	12,8	13,0	90,4
İřlerin kalitesi dűřmektedir	22	7,2	7,3	97,7
Diğer...	7	2,3	2,3	100,0
Toplam	301	99,0	100,0	
Geçersiz	3	1,0		
Toplam	304	100,0		

KÖY-DES Projesi'nin geçmiř hizmetlere oranla daha hızlı hizmet űrettiđini ve sonulandırdıđını dűřünenlerin oranı %42,4 gibi yűksek bir oranla ilk sırayı alırken hizmetlerin deđiřmediđini dűřünenlerin oranı ise %19,4 ile ikinci sırayı paylařması dikkat çekicidir. İřlerin daha iyi analiz edildiđini ve yerinden çözüm odaklı bir hizmet anlayıřına hâkim olduđunu deđerlendirenlerin oranı %12,8 olarak űçüncü sırada yer almaktadır.

Tablo: 20
Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Encümeninde İl Genel Meclis Üyeleri ve Köy Muhtarlarının Bulunmasının Köye İçme Suyu ve Yol Yapılmasında Etkisi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Hiçbir etkisi olmamaktadır	26	8,6	8,7	8,7
Talepler daha kolay ifade edilebilmektedir	87	28,6	29,1	37,8
Üyeler kendi köyelerine daha fazla hizmet getirmektedir	77	25,3	25,8	63,5
Sorunların çözümü için isabetli kararların alınmasına katkı sağlıyorlar	75	24,7	25,1	88,6
Kamu hizmetlerinde halka hesap verebilmeyi ve açıklığı sağlıyorlar	23	7,6	7,7	96,3
Diğer...	11	3,6	3,7	100,0
Toplam	299	98,4	100,0	
Geçersiz	5	1,6		
Toplam	304	100,0		

İnsanlar yaşadığı bölgeye atanan bürokratlara taleplerini ifade etmekte zorlandıkları ve çekindikleri bir gerçektir. Bunun yerine kendi seçtikleri ve tanıdıkları kişilere karşı bu zorluk daha az olmaktadır. Nitekim %28,6 oranındaki denekler seçtikleri kişilere taleplerini daha kolay ifade edebildiklerini belirtmişlerdir. Aynı kültür ve sosyal çevreden yetişen il genel meclis üyeleri ve köy muhtarları sorunlarını daha iyi bildikleri için çözüm için katkılarının fazla olduğunu %24,7'lik oranla görmekteyiz. Ancak üyelerin kendi köyelerine hizmet götürdüğünü düşünenlerin oranının %25,3 olması seçilenlerin siyasi düşüncelerinin ağırlık bastığını düşündürebilmektedir.

Tablo: 21
KÖY-DES Çalışmalarının (İçme Suyu ve Yol Çalışmalarının) İl ya da İlçe Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Aracılığıyla Yapılmasının Nedenleri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Merkeze bağımlılığın azaltılması	70	23,0	23,4	23,4
Sorunların doğru tespit edilebilmesi	80	26,3	26,8	50,2
Daha verimli ve etkin çözüm olması	74	24,3	24,7	74,9
Kontrol ve denetimin daha sağlıklı yapılması	29	9,5	9,7	84,6
Üyelerin halkı temsil etmesi	29	9,5	9,7	94,3
Diğer...	17	5,6	5,7	100,0
Toplam	299	98,4	100,0	
Geçersiz	5	1,6		
Toplam	304	100,0		

Yerel yönetimlerin şikâyetçi oldukları ve özerkliği konusunda çözüm aradıkları konuların neredeyse tamamına denekler de KÖY-DES Projesi'nin bir çözüm olabileceğini düşünmüşlerdir. Örneğin %26,3'lük kesim KÖY-DES ile sorunların doğru tespit edilebildiğini belirtirken %24,3'lük kesim yerel yönetime yetki verildiğinde daha verimli ve etkin çözüm olanaklarına sahip olunabildiğini ifade etmişlerdir. Merkeze bağımlılık gibi yerel yönetimlerin ana sorununa olumlu katkı sağladığını düşünenlerin oranı ise %23'tür.

Tablo: 22
Seçilmiş İl Genel Meclis Üyeleri ve Köy Muhtarlarından Oluşan Birlik Encümeninin Başkanlığını Atanmış Vali ya da Kaymakamların Yapması Bağımsız Karar Almaya Etkisi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Etkiliyor	118	38,8	40,0	40,0
Etkilemiyor	177	58,2	60,0	100,0
Toplam	295	97,0	100,0	
Geçersiz	9	3,0		
Toplam	304	100,0		

Anketin uygulandığı yörede atanmış bürokrasinin etkinliğinin fazla olduğu Tablo 22'de görülmektedir. Nitekim atanmış vali ya da kaymakam tarafından encümene başkanlık edilmesi bağımsız karar almayı kısmen etkilediği düşünülürken %58,2 gibi bir çoğunluk tarafından ise etkilenmediği düşünülmektedir.

Tablo: 23
Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Başkanlıklarını Vali ya da Kaymakamlar Dışında Olması Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Kamudan başka bir yönetici seçilmelidir	39	12,8	24,8	24,8
Köy muhtarlarından seçilmelidir	41	13,5	26,1	51,0
İl genel meclis üyelerinden seçilmelidir	24	7,9	15,3	66,2
Sivil toplum örgütleri kendi aralarından başkan seçmelidir	16	5,3	10,2	76,4
Diğer...	37	12,2	23,6	100,0
Toplam	157	51,6	100,0	
Geçersiz	147	48,4		
Toplam	304	100,0		

Vali ya da kaymakamın birlik encümen başkanı olmaması durumunda kimin başkanlık edebileceği konusunda denekler arasında bütünlüğün oluşmadığı görülmektedir. Ancak %13,5 gibi bir oranda muhtarlardan birinin seçilerek başkanlık edebileceği

değerlendirilmektedir. Kamudan başka bir görevlinin seçilebileceği de %12,8'lik oran tarafından düşünülmektedir.

Tablo: 24

Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Encümen Başkanlığı Vali ya da Kaymakamların Yapmasının Olumlu/ Olumsuz Değerlendirmesinin Tablosu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Oluyor	235	77,3	79,1	79,1
Olmuyor	62	20,4	20,9	100,0
Toplam	297	97,7	100,0	
Geçersiz	7	2,3		
Toplam	304	100,0		

Kaymakam ya da vali her ne kadar atanmış olsa da bu durumun işlerin yürütülmesinde faydasının da olabileceğini düşünenler %77,3 gibi büyük bir çoğunluğu teşkil etmektedir.

Tablo: 25
Vali ya da Kaymakamın Köylere Hizmet Götürme Birliklerinde Başkanlık
Yapmasının Olumlu Etkileri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Politik karar alınmasını engelliyor	65	21,4	25,9	25,9
Bilgi ve tecrübeleriyle yol gösterici oluyorlar	29	9,5	11,6	37,5
Çalışmaların mevzuat çerçevesinde yapılmasını sağlıyorlar	40	13,2	15,9	53,4
Hizmet sunumu sırasında oluşan tıkanıklığı çözmeye etkin oluyorlar	58	19,1	23,1	76,5
Seçilmiş ve atanmışların ortak çalışması demokrasiyi güçlendirmektedir.	45	14,8	17,9	94,4
Diğer	14	4,6	5,6	100,0
Toplam	251	82,6	100,0	
Geçersiz	53	17,4		
Toplam	304	100,0		

Atanmış vali ya da kaymakamların Köylere Hizmet Götürme Birlikleri'nde başkanlık yapmalarının olumlu etkileri olduğunu düşünen büyük çoğunluğa göre politik karar almayı engelleyen faktörlerin başında vali ve kaymakamların olduğu görülmektedir. İlde ve ilçede görevli tüm kamu personelinin amiri konumunda olan ve mülki idare amirleri hizmetlerin sunumunda oluşabilecek tıkanıkları çözmeye çok etkili olabileceğini düşünenlerin ise %19,1 oranla ikinci sıradadırlar.

Tablo: 26
Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Encümeninde Köy Muhtarları ve İl Genel Meclis Üyelerinin Bulunmasının Merkeze Bağlı Olmadan Karar Almaya Etkisi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Seçilmiş üyelerin fazlalığı bağımsız karar almaya olumlu etki etmektedir	41	13,5	14,3	14,3
Siyasal etkinliği arttırmaktadır	35	11,5	12,2	26,5
Ortak karar alma anlayışı sorunlara çözüm odaklı bakışı sağlamaktadır	69	22,7	24,0	50,5
Kararların hiçbir makamın onayına gerek olmadan uygulanması bağımsızlığı arttırmaktadır	30	9,9	10,5	61,0
Denetimin daha etkin ve yerinde yapılmasını sağlamaktadır	30	9,9	10,5	71,4
Hizmetlerin halka en yakın birimler tarafından sunulmasını sağlamaktadır	69	22,7	24,0	95,5
Diğer...	13	4,3	4,5	100,0
Toplam	287	94,4	100,0	
Geçersiz	17	5,6		
Toplam	304	100,0		

Köylere Hizmet Götürme Birlikleri'nin encümeninde köy muhtarlarının ve il genel meclis üyelerinin bulunması merkezden bağımsız karar almada etkisi incelendiğinde; Seçilmiş kişilerin atanmış başkanlarla birlikte aynı encümen çalışmalarında bulunmaları sorunlara çözüm odaklı bakış açısı sağladığını ve hizmetin halka en yakın birimler tarafından sunulmasını sağladığını düşünenlerin oranlarının %22,7 olduğu görülmektedir. Seçilmiş 4 üyenin birlik encümeninde görev almasının bağımsızlığı arttırdığını düşünenlerin oranı ise %13,5'tür.

Tablo: 27
KÖY-DES Projesi'nin Yerel Yönetimlere Etkisi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Yerel temsilcilerin karar almada etkileri olduğu için merkezin etkisi azalmaktadır	37	12,2	12,7	12,7
Halk temsilcilerinin uygulamadaki etkinliği bağımsız karar almayı olumlu etkilemektedir	63	20,7	21,6	34,2
Siyasal etki fazla olduğundan halkın talepleri ikinci planda kalmaktadır	41	13,5	14,0	48,3
Merkezi yönetimin projesi olduğundan yerel halkın beklentilerinden uzaktır	22	7,2	7,5	55,8
Soruna yerinde çözüm bulduğundan etkin ve verimli olmaktadır	73	24,0	25,0	80,8
Hizmete en yakın birimler tarafından uygulandığından bağımsızlığı güçlendirmektedir	50	16,4	17,1	97,9
Diğer...	6	2,0	2,1	100,0
Toplam	292	96,1	100,0	
Geçersiz	12	3,9		

Anketin uygulandığı yörede deneklerin %24'ü KÖY-DES Projesi'nin yerel sorunlara yerinde çözüm odaklı bir çalışma olduğunu düşündüklerinden dolayı etkin ve verimli bulunmaktadır. Karar alma aşamasında %20,7'lik bir oranla halk temsilcilerinin bulunmasını bağımsız karar almaya olumlu katkı sağladığını değerlendirmektedirler. Üçüncü olarak hizmetlerin halka en yakın birimler tarafından uygulandığını düşünenlerin oranı ise %16,4 olmaktadır.

KÖY-DES Projesi hakkında bilgi sahibi olanların yaş durumlarının karşılaştırıldığı Tablo 28'e bakıldığında; tüm yaş gruplarının konuya yabancı olmadıklarını ve duyarlılıklarının yüksek olduğunu görmekteyiz. Örneğin aktif iş sınıfından olan 26–45 yaş grubunun %89,7'lik gibi yüksek bir oranla KÖY-DES Projesi'ni duyduğu görülmektedir.

Tablo: 28
KÖY-DES'i Duyup Duymadığı - Yaş Karşılaştırması

		Yaş					Toplam
		0-18 yaş	19-25 yaş	26-45 yaş	46-65 yaş	65 yaş üstü	
Duydum	Sayı	3	17	131	99	13	263
	Yaş içinde oran	100,0%	73,9%	89,7%	85,3%	81,2%	86,5%
Duymadım	Sayı	0	6	15	17	3	41
	Yaş içinde oran	0	26,1%	10,3%	14,7%	18,8%	13,5%
Toplam	Sayı	3	23	146	116	16	304
	Yaş içinde oran	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo: 29
KÖY-DES'i Duyup Duymadığı – Eğitim Karşılaştırması

		Eğitim					Toplam
		Okuma yazma bilmiyor	Sadece okuma yazma biliyor	İlköğretim	Lise	Üniversite	
Duydum	Sayı	9	41	114	70	29	263
	Eğitim içinde oran	50,0	91,1	85,1	90,9	96,7	86,5
Duymadım	Sayı	9	4	20	7	1	41
	Eğitim içinde oran	50,0	8,9	14,9	9,1	3,3	13,5
Toplam	Sayı	18	45	134	77	30	304
	Eğitim içinde oran	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

KÖY-DES Projesi sadece okuma ve yazma bilenlerin %91,1'i tarafından bilinmektedir. Tablo 31'e göre eğitim durumu yükseldikçe KÖY-DES Projesi'nin bilinilirliği de artmaktadır.

Tablo: 30
KÖY-DES'i Duyup Duymadığı – Meslek Karşılaştırması

		Meslek									
		İşçi	Memur	Mülki İdare Amiri	İl Genel Meclis Üyesi	Köy Muhtarı	Emekli	Çiftçi	İşsiz	Diğer	Toplam
Duydum	Sayı	11	27	11	8	105	8	65	23	5	263
	Meslek İçinde oran	73,3	96,4	100,0	88,9	95,5	72,7	79,3	74,2	71,4	86,5
Duymadım	Sayı	4	1	0	1	5	3	17	8	2	41
	Meslek İçinde oran	26,7	3,6	0	11,1	4,5	27,3	20,7	25,8	28,6	13,5
Toplam	Sayı	15	28	11	9	110	11	82	31	7	304
	Meslek İçinde oran	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

KÖY-DES Projesi'nin uygulamasında aktif görev alan mülki idare amirleri, köy muhtarları ve il genel meclis üyelerinin duyması doğal olsa da diğer meslek dalları tarafından da yeteri kadar duyulduğu görülmektedir. En düşük oranla işsiz kesim olmasına rağmen onlar tarafından duyulma oranı da %74,2 olarak tespit edilmiş ki bu oran da yüksek kabul edilebilir niteliktedir.

Tablo: 31
KÖY-DES Hangileri ile İlgili Bir Proje – Cinsiyet Karşılaştırması

		Cinsiyet		Toplam
		Kadın	Erkek	
Elektrik	Sayı	0	4	4
	Cinsiyet içinde oran	0	1,4	1,3
Yol	Sayı	6	30	36
	Cinsiyet içinde oran	22,2	10,8	11,8
Su	Sayı	2	30	32
	Cinsiyet içinde oran	7,4	10,8	10,5
Kanalizasyon	Sayı	1	4	5
	Cinsiyet içinde oran	3,7	1,4	1,6
Eğitim	Sayı	0	3	3
	Cinsiyet içinde oran	0	1,1	1,0
Sağlık	Sayı	1	3	4
	Cinsiyet içinde oran	3,7	1,1	1,3
Yukarıdakilerin Hepsini	Sayı	17	203	220
	Cinsiyet içinde oran	63,0	73,3	72,4
Toplam	Sayı	27	277	304
	Cinsiyet içinde oran	100,0	100,0	100,0

Anketin uygulandığı bölgede KÖY-DES Projesi kapsamında köy yol ve yol altyapısı ile köy içme suları yapıldığı düşünülürse ankete katılanların projenin içeriği hakkında bilgi sahibi olup olmadıklarını test edebilmek için hazırlanan tabloya göre deneklerin toplamda yaklaşık %11'i içeriğini bilmekte kalan büyük çoğunluk, toplamda %72,4 ise hangi hizmetleri kapsadığı konusunda yetersiz bilgiye sahiplerdir. Örneğin KÖY-DES Projesi'nin konuları hakkında erkeklerin hizmetlerin hepsini kapsadığını düşünenlerin oranı %73,3'tür.

Tablo: 32
KÖY-DES Hangileri ile İlgili Bir Proje – Eğitim Karşılaştırması

		Eğitim					Toplam
		Okuma yazma bilmiyor	Sadece okuma yazma biliyor	İlköğretim	Lise	Üniversite	
Elektrik	Sayı	1	0	2	1	0	4
	Eğitim içinde oran	5,6	0	1,5	1,3	0	1,3
Yol	Sayı	2	4	18	6	6	36
	Eğitim içinde oran	11,1	8,9	13,4	7,8	20,0	11,8
Su	Sayı	2	5	10	10	5	32
	Eğitim içinde oran	11,1	11,1	7,5	13,0	16,7	10,5
Kanalizasyon	Sayı	0	1	3	1	0	5
	Eğitim içinde oran	0	2,2	2,2	1,3	,0	1,6
Eğitim	Sayı	0	0	2	1	0	3
	Eğitim içinde oran	0	0	1,5	1,3	,0	1,0
Sağlık	Sayı	0	1	3	0	0	4
	Eğitim içinde oran	,0	2,2	2,2	,0	,0	1,3
Yukarıdakilerin Hepsi	Sayı	13	34	96	58	19	220
	Eğitim içinde oran	72,2	75,6	71,6	75,3	63,3	72,4
Toplam	Sayı	18	45	134	77	30	304
	Eğitim içinde oran	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

KÖY-DES Projesi'nin hangi hizmetlerle ilgili olduğunu eğitim durumu ile değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir bağlantı olmadığı görülmektedir. Eğitim seviyesi düşük olarak değerlendirilmekte olan sadece okuma yazma bilen denekler ile lise mezunu deneklerin yaklaşık %75'i projenin tüm hizmetleri kapsadığını düşünmektedir. Anketin uygulandığı bölgede yaşayan, hizmetten yararlanan, denekler KÖY-DES Projesini bilmekte ancak detaylı bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir.

Tablo: 33
KÖY-DES Hangileri ile İlgili Bir Proje – Meslek Karşılaştırması

		Meslek									Toplam
		İşçi	Me- mur	Mülki İdare Amiri	İl Genel Meclis Üyesi	Köy Muhtarı	Emekli	Çiftçi	İşsiz	Diğer	
Elektrik	Sayı	0	0	0	0	2	0	0	2	0	4
	Meslek içinde oran	,0	,0	,0	,0	1,8	,0	,0	6,5	,0	1,3
Yol	Sayı	4	0	3	2	14	0	9	4	0	36
	Meslek içinde oran	26,7	,0	27,3	22,2	12,7	,0	11,0	12,9	,0	11,8
Su	Sayı	1	3	3	0	12	2	6	4	1	32
	Meslek içinde oran	6,7	10,7	27,3	0	10,9	18,2	7,3	12,9	14,3	10,5
Kanalizasyon	Sayı	0	0	5	0	2	1	2	0	0	5
	Meslek içinde oran	,0	,0	45,5	,0	1,8	9,1	2,4	,0	,0	1,6
Eğitim	Sayı	1	1	0	0	0	0	1	0	0	3
	Meslek içinde oran	6,7	3,6	,0	,0	,0	,0	1,2	,0	,0	1,0
Sağlık	Sayı	0	0	0	0	2	0	1	0	1	4
	Meslek içinde oran	,0	,0	,0	,0	1,8	,0	1,2	,0	14,3	1,3
Yukarıdakilerin Hepsini	Sayı	9	24	0	7	78	8	63	21	5	220
	Meslek içinde oran	60,0	85,7	0	77,8	70,9	72,7	76,8	67,7	71,4	72,4
Toplam	Sayı	15	28	11	9	110	11	82	31	7	304
	Meslek içinde oran	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Projenin karar aşamasından uygulanmasına ve denetimine kadar her aşamasında görev alan mülki idare amirleri, köy muhtarları ve il genel meclis üyeleri tarafından proje detaylı bilinmesi gerekmektedir. Ancak il genel meclis üyelerinin özellikle KÖY-DES Projesi'nin

köy içme suyunu yaptığından habersiz olmaları projenin tam olarak anlaşlamadığını düşündürmektedir. Mülki idare amirlerinin %45,5'lik bir oran ile kanalizasyon işlerinin de KÖY-DES Projesi'nden yapıldığını belirtmişlerdir. Anketin uygulandığı bölgede KÖY-DES sadece köy yol ve altyapıları ile köy içme sularını kapsamaktadır. Fakat ülkemizin büyük çoğunluğunda proje kanalizasyon işlerini de kapsamaktadır. Anket bölgesinde kanalizasyon işleri öncelikli olarak düşünülmemiştir. Farklı coğrafi bölgelerde çalışan ve bölgemize gelen mülki idare amirleri'nin projede kanalizasyon işlerini de düşünmeleri doğal değerlendirilmektedir.

Köy içme suyu ve yol çalışmalarının yaş ile korelasyonuna bakılarak yapılan Tablo 34'teki değerlendirmeye göre: Tüm yaş gruplarına göre projenin hükümetin bir çalışması olduğunu düşünenlerin oranı %18,8'dir. Hizmetleri valilik ya da kaymakamlık aracılığıyla yapıldığını düşünenleri toplamda %29,6'lık dilimi oluşturmaktadır. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri tarafından yapıldığını değerlendirenlerin oranı ise %31,2'tür. Her ne kadar merkezi hükümetin bir projesi olsa da uygulamada yerel yönetimlerin etkinliğinin bilinmesi hizmetlerin halka yakın birimler tarafından getirildiğini göstermesi açısından önemlidir.

Tablo: 35
Köyünüze İçme Suyu ve Yol Hizmetlerini (Köprü, Menfez, Stabilize ve Asfalt Yol vb.) Kim ya da Kimler Getirdi - Eğitim Karşılaştırması

		Eğitim					Toplam
		Okuma yazma bilmiyor	Sadece okuma yazma biliyor	İlköğretim	Lise	Üniversite	
Hükümet	Sayı	3	5	24	15	10	57
	Eğitim İçinde Oran	16,7	11,1	17,9	19,5	33,3	18,8
Avrupa Birliği	Sayı	1	3	3	0	1	8
	Eğitim İçinde Oran	5,6	6,7	2,2	,0	3,3	2,6
Valilik ya da Kaymakamlık	Sayı	9	10	48	17	6	90
	Eğitim İçinde Oran	50,0	22,2	35,8	22,1	20,0	29,6
Siyasetçiler	Sayı	1	5	4	3	3	16
	Eğitim İçinde Oran	5,6	11,1	3,0	3,9	10,0	5,3
Köylere Hizmet Götürme Birliği	Sayı	1	18	32	36	8	95
	Eğitim İçinde Oran	5,6	40,0	23,9	46,8	26,7	31,2
Köy Muhtarlığı	Sayı	3	4	17	5	2	31
	Eğitim İçinde Oran	16,7	8,9	12,7	6,5	6,7	10,2
Diğer...	Sayı	0	0	6	1	0	7
	Eğitim İçinde Oran	,0	,0	4,5	1,3	,0	2,3
Toplam	Sayı	18	45	134	77	30	304
	Eğitim İçinde Oran	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

KÖY-DES Projesi kapsamında yapılan köy yolları ve köy içme suları hizmetlerini hükümetin yaptığını düşünenlerin oranı eğitim durumu ile doğru orantılı olarak artmaktadır. Hizmetleri hükümetin getirdiğini düşünen ilköğretim mezunu olanların oranı %17,9 iken üniversite mezunlarının oranı %33,3'tür. Okuma yazma bilmeyenlerin %50'sinin valilik ya da kaymakamlık tarafından hizmetlerin yapıldığını düşünmesi bu

denekler tarafından otoritenin mülki amirler olduğunu göstermektedir. Toplamda %29,6'lık oranın hizmetleri valiliğin ya da kaymakamlığın getirdiğini değerlendirilmesi yerel otoritenin hizmetlerdeki etkinliğini göstermektedir. Yerel yönetim birimi olan köylere hizmet götürme birliğinin eğitim durumuna göre toplamda %31,2'lik yüksek bir oranla hizmette yerel yönetimin baş aktörü olarak düşünebileceğini göstermektedir.

Tablo: 36
Köyünüze İçme Suyu ve Yol Hizmetlerini (Köprü, Menfez, Stabilize ve Asfalt Yol vb.) Kim ya da Kimler Getirdi - Meslek Karşılaştırması

		Meslek									Toplam
		İşçi	Memur	Mülki İdare Amiri	İl Genel Meclis Üyesi	Köy Muhtarı	Emekli	Çiftçi	İşsiz	Diğer	
Hükümet	Sayı	2	7	2	5	16	1	10	11	3	57
	Meslek İçinde Oran	13,3	25,0	18,2	55,6	14,5	9,1	12,2	35,5	42,9	18,8
Avrupa Birliği	Sayı	0	0	0	0	2	0	4	2	0	8
	Meslek İçinde Oran	,0	,0	,0	,0	1,8	,0	4,9	6,5	,0	2,6
Valilik ya da Kaymakamlık	Sayı	4	7	5	0	39	2	22	10	1	90
	Meslek İçinde Oran	26,7	25,0	45,5	,0	35,5	18,2	26,8	32,3	14,3	29,6
Siyasetçiler	Sayı	2	2	1	1	2	1	7	0	0	16
	Meslek İçinde Oran	13,3	7,1	9,1	11,1	1,8	9,1	8,5	,0	,0	5,3
Köylere Hizmet Götürme Birliği	Sayı	5	11	2	2	41	5	24	4	1	95
	Meslek İçinde Oran	33,3	39,3	18,2	22,2	37,3	45,5	29,3	12,9	14,3	31,2
Köy Muhtarlığı	Sayı	2	1	1	1	10	2	11	2	1	31
	Meslek İçinde Oran	13,3	3,6	9,1	11,1	9,1	18,2	13,4	6,5	14,3	10,2
Diğer...	Sayı	0	0	0	0	0	0	4	2	1	7
	Meslek İçinde Oran	,0	,0	,0	,0	,0	,0	4,9	6,5	14,3	2,3
Toplam	Sayı	15	28	11	9	110	11	82	31	7	304
	Meslek İçinde Oran	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Köy içme suyu ve yol yapılmasında meslek gruplarına baktığımızda: İşsiz kesim daha genel değerlendirme yaparak %35,5'lik oranla hükümetin yaptığını ve %32,3 oranında da valilik ya da kaymakamlığın yaptığını düşünmektedir. Çiftçiler %29,3 oranında köylere

hizmet götürme birliklerini ve ardından da % 26,8'lik oran ile valilik ya da kaymakamlıkların hizmetleri getirdiğini düşünmektedir. Emeklileri temsil eden deneklerin %45,5 gibi yüksek bir oran ise köylere hizmet götürme birliklerini düşünmektedirler. Köy muhtarlarının %37,3 ile birliklerin hizmeti getirdiğini, ikinci olarak da %35,5'lik oran ile valilik ya da kaymakamlıkları düşünürken il genel meclis üyeleri siyasi kimliklerinin de etkisi ile %55,6 gibi yüksek bir oranla hükümeti hizmetin sahibi olarak görmektedir (Tablo 36).

Tablo: 37

Köyünüze İçme Suyu ve Yol Yapılacağına Karara Katkınız Oldu mu - Cinsiyet Karşılaştırması

		Cinsiyet		Toplam
		Kadın	Erkek	
Olmadı	Sayı	20	145	165
	Cinsiyet İçinde Oran	74,1	53,1	55,0
Oldu	Sayı	7	128	135
	Cinsiyet İçinde Oran	25,9	46,9	45,0
Toplam	Sayı	27	273	300
	Cinsiyet İçinde Oran	100,0	100,0	100,0

Anketin bu sorusu sadece hizmette yararlanan halka soruldu ve alınan cevaplara göre: kadınların %74,1 gibi yüksek oranı karara katkılarının olmadığını, erkeklerin ise %53,1'inin katkısının olmadığını düşünmektedir.

Tablo: 38
Köyünüze İçme Suyu ve Yol Yapılacağına Karara Katkınız Oldu mu - Eğitim
Karşılaştırması

		Eğitim					Toplam
		Okuma yazma bilmiyor	Sadece okuma yazma biliyor	İlköğretim	Lise	Üniversite	
Olmadı	Sayı	12	34	62	37	20	165
	Eğitim İçinde Oran	66,7	75,6	47,0	48,7	69,0	55,0
Oldu	Sayı	6	11	70	39	9	135
	Eğitim İçinde Oran	33,3	24,4	53,0	51,3	31,0	45,0
Toplam	Sayı	18	45	132	76	29	300
	Eğitim İçinde Oran	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kararlara katkılarının olup olmadığının eğitim durumu ile anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Kararlara ilköğretim ve lise mezunlarının yarıdan fazlası katkılarının olduğunu düşünmektedirler.

Tablo: 39
Karar Alınmasında Katkı Şekli -Cinsiyet Karşılaştırması

		Cinsiyet		Toplam
		Kadın	Erkek	
Yapılması için idareye teklif vererek	Sayı	3	59	62
	Cinsiyet İçinde Oran	20,0	33,3	32,3
Köy muhtarı ile birlikte karar verdik	Sayı	4	94	98
	Cinsiyet İçinde Oran	26,7	53,1	51,0
Eylem, protesto yaparak	Sayı	0	6	6
	Cinsiyet İçinde Oran	,0	3,4	3,1
Siyasal kimliğe sahip kişileri işe dâhil ederek	Sayı	0	8	8
	Cinsiyet İçinde Oran	,0	4,5	4,2
Diğer	Sayı	8	10	18
	Cinsiyet İçinde Oran	53,3	5,6	9,4
Toplam	Sayı	15	177	192
	Cinsiyet İçinde Oran	100,0	100,0	100,0

Yerel yönetimin en alt birimi olan köylerde genelde yapılacak işler köy halkının ortak kararı ile olmaktadır. İmece de bu birlikteliğin basit örneğidir. Anketimizde de görüldüğü gibi köy ortak işlerinde köy muhtarı ile birlikte karar verdiklerini düşünmektedirler. Karara katkısı olanların çoğunluğunun erkek olması anketi uyguladığımız yörede hâkim olan erkek egemenliğinin somut bir sonucudur.

Tablo: 40
Karar Alınmasında Katkı Şekli -Yaş Karşılaştırması

		Yaş					65 yaş üstü	Toplam
		0-18 yaş	19-25 yaş	26-45 yaş	46-65 yaş			
Yapılması için idareye teklif vererek	Sayı	2	3	25	30	2	62	
	Yaş İçinde Oranı	66,7	30,0	29,1	36,1	20,0	32,3	
Köy muhtarı ile birlikte karar verdik	Sayı	0	4	46	41	7	98	
	Yaş İçinde Oranı	,0	40,0	53,5	49,4	70,0	51,0	
Eylem, protesto yaparak	Sayı	0	0	3	3	0	6	
	Yaş İçinde Oranı	,0	,0	3,5	3,6	,0	3,1	
Siyasal kimliğe sahip kişileri işe dâhil ederek	Sayı	0	1	3	4	0	8	
	Yaş İçinde Oranı	,0	10,0	3,5	4,8	,0	4,2	
Diğer	Sayı	1	2	9	5	1	18	
	Yaş İçinde Oranı	33,3	20,0	10,5	6,0	10,0	9,4	
Toplam	Sayı	3	10	86	83	10	192	
	Yaş İçinde Oranı	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

Karar alınırken katkısı olduğunu düşünenlerin arasında 65 yaş ve üzeri deneklerin %70 gibi büyük bir çoğunluğu halka en yakın yönetim birimi olan köy muhtarı ile karar verdiklerini düşünmekte iken aynı yaş grubunun ancak %20'si idareye teklifte bulunmuştur. Tüm yaş grupları öncelikli olarak kendisine en yakın hizmet biriminden sorunlarına çözüm aradığı düşünülmektedir. Köy muhtarı ile birlikte karar verenlerin dışındaki ikinci çoğunluk ise idareye teklif vererek karara katkısı olduğunu düşünmektedir.

Tablo:41
Karar Alınmasında Katkı Şekli - Eğitim Karşılaştırması

		Eğitim					Toplam
		Okuma yazma bilmiyor	Sadece okuma yazma biliyor	İlköğretim	Lise	Üniversite	
Yapılması için idareye teklif vererek	Sayı	4	19	26	10	3	62
	Eğitim İçinde Oranı	44,4	65,5	28,9	19,2	25,0	32,3
Köy muhtarı ile birlikte karar verdik	Sayı	5	8	49	32	4	98
	Eğitim İçinde Oranı	55,6	27,6	54,4	61,5	33,3	51,0
Eylem, protesto yaparak	Sayı	0	1	3	2	0	6
	Eğitim İçinde Oranı	,0	3,4	3,3	3,8	,0	3,1
Siyasal kimliğe sahip kişileri işe dâhil ederek	Sayı	0	1	5	1	1	8
	Eğitim İçinde Oranı	,0	3,4	5,6	1,9	8,3	4,2
Diğer	Sayı	0	0	7	7	4	18
	Eğitim İçinde Oranı	,0	,0	7,8	13,5	33,3	9,4
Toplam	Sayı	9	29	90	52	12	192
	Eğitim İçinde Oranı	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kararlara katkısı olduğunu düşünenlerden köy muhtarı ile birlikte karar verdiklerini düşünenlerin en fazlası %61,6 oranında lise mezunları olurken idareye teklif vererek kararlara katkısı olduğunu düşünenlerin en fazlası ise sadece okuma yazma bilenlerden oluşmaktadır.

Tablo 42'ye bakıldığında; karara katkısı olduğu düşünülen deneklerden işsizlerin %81,8'i ve emeklilerin %75'i köy muhtarı ile birlikte karar verdiklerini, il genel meclis üyelerinin %62,5'i ise idareye teklif vererek karara katkı sağlamışlardır. Siyasi kimliğe sahip kişilerin bilinenin aksine süreçte çok da etkili olmadığı görülmektedir.

Tablo: 43
Kararın Alınmasında Asıl Etkili Olan Kişi / Kişiler-
Eğitim Karşılaştırması

		Eğitim					Toplam
		Okuma yazma bilmiyor	Sadece okuma yazma biliyor	İlköğretim	Lise	Üniversite	
Muhtar	Sayı	7	9	39	16	2	73
	Eğitim İçinde Oranı	38,9	20,5	29,3	21,3	6,7	24,3
İl genel meclis üyeleri	Sayı	3	6	19	9	6	43
	Eğitim İçinde Oranı	16,7	13,6	14,3	12,0	20,0	14,3
Köylere hizmet götürme birliği	Sayı	3	5	23	17	5	53
	Eğitim İçinde Oranı	16,7	11,4	17,3	22,7	16,7	17,7
Vali ya da kaymakam	Sayı	3	19	38	24	10	94
	Eğitim İçinde Oranı	16,7	43,2	28,6	32,0	33,3	31,3
Milletvekili	Sayı	1	3	3	5	4	16
	Eğitim İçinde Oranı	5,6	6,8	2,3	6,7	13,3	5,3
Diğer	Sayı	1	2	11	4	3	21
	Eğitim İçinde Oranı	5,6	4,5	8,3	5,3	10,0	7,0
Toplam	Sayı	18	44	133	75	30	300
	Eğitim İçinde Oranı	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kararlara katkısı olmadığını düşünenlerin içerisinde okuma yazma bilmeyenlerden %38,9'u kararları köy muhtarları tarafından alındığını düşünmektedirler. Bunun yanında üniversite mezunlarının %33,3'ü, lise mezunlarının %32'si, ilköğretim mezunlarının %28,6'sı ve sadece okuma yazma bilenlerin %43,2'si kararları vali ya da kaymakamların aldığını düşünmektedirler. Kararların milletvekilleri tarafından alındığına inanan deneklerin arasında çoğunluğu da üniversite mezunları oluşturmaktadır.

Tablo:44
Köyünüzün İçme Suyu Sorununun Çözümü ve Yol Yapımı İçin Öncelikli Olarak
Başvurulacak Merciler - Cinsiyet Karşılaştırması

		Cinsiyet		Toplam
		Kadın	Erkek	
Başbakanlık ya da ilgili bakanlığa	Sayı	1	12	13
	Cinsiyet İçinde Oranı	3,7	4,3	4,3
Valilik ya da kaymakamlıklara	Sayı	16	158	174
	Cinsiyet İçinde Oranı	59,3	57,0	57,2
İl özel idaresine	Sayı	7	47	54
	Cinsiyet İçinde Oranı	25,9	17,0	17,8
İl genel meclis üyelerine	Sayı	1	21	22
	Cinsiyet İçinde Oranı	3,7	7,6	7,2
Milletvekillerine	Sayı	2	19	21
	Cinsiyet İçinde Oranı	7,4	6,9	6,9
Yerel siyasetçilere	Sayı	0	5	5
	Cinsiyet İçinde Oranı	,0	1,8	1,6
Muhtarlığa	Sayı	0	12	12
	Cinsiyet İçinde Oranı	,0	4,3	3,9
Diğer	Sayı	0	3	3
	Cinsiyet İçinde Oranı	,0	1,1	1,0
Toplam	Sayı	27	277	304
	Cinsiyet İçinde Oranı	100,0	100,0	100,0

Köyün içme suyu ve yol yapımında her iki cinste valilik ya da kaymakamlıklara başvurduklarını belirtmişlerdir. İkinci sıra il özel idaresinin çıkması son yasal değişikliklerle ivme kazanan özel idarelerinin toplumda algılanmasının tezahürü olarak değerlendirilmektedir.

KÖY-DES Projesi kapsamında yöre halkı yapılacak hizmet için öncelikli başvuru mercii olarak mülki idare amirlerini görmektedir. Projelerin hazırlanması ve denetlenmesinden sorumlu il özel idaresinin tüm meslekler tarafından ikinci olarak belirtilmesi sorunların çözümünde yerel otoritenin yetkili olduğunun bilindiği olarak değerlendirilmektedir. İl genel meclis üyelerinin birinci başvuru otoritesi olarak il özel idaresini göstermelerinin nedeninde il genel meclisinin il özel idaresi bünyesinde olması olarak değerlendirilmektedir.

Tablo: 46

İçme Suyu ve Yol Yapılmasına Karar Verilirken Etki Eden Etmenler - Yaş Karşılaştırılması

		Yaş					Toplam
		0-18 yaş	19-25 yaş	26-45 yaş	46-65 yaş	65 yaş üstü	
Köyün nüfusunun kalabalık olması	Sayı	0	6	44	31	3	84
	Yaş İçinde Oranı	,0	26,1	30,1	26,7	18,8	27,6
Köyün mahrumiyet durumu	Sayı	3	12	81	63	8	167
	Yaş İçinde Oranı	100,0	52,2	55,5	54,3	50,0	54,9
Köyün ileri gelenlerinin baskısı	Sayı	0	2	9	8	1	20
	Yaş İçinde Oranı	,0	8,7	6,2	6,9	6,2	6,6
Köyün etnik ve siyasi yapısı	Sayı	0	2	9	10	3	24
	Yaş İçinde Oranı	,0	8,7	6,2	8,6	18,8	7,9
Diğer	Sayı	0	1	3	4	1	9
	Yaş İçinde Oranı	,0	4,3	2,1	3,4	6,2	3,0
Toplam	Sayı	3	23	146	116	16	304
	Yaş İçinde Oranı	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Farklı yaş grupları ile köyün hizmet sunumunda hangi özellikleri dikkate alındığı konusu araştırıldığında köyün mahrumiyet durumu açık olarak öne çıkmaktadır. KÖY-DES Projesi'nde ihtiyaç analizi yapılmasında başarılı olduğu söylenebilir. Köy nüfusunun kalabalık olması her yaş grubu için ikinci öncelik olarak belirlenmiş olduğunu görülmektedir. Ancak Kars'ta farklı etnik kökenden insanların (Azeri, Kürt, Terekeme ve Yerli) yaşadığı düşünüldüğünde 65 yaş üzeri deneklerin %18,8'lik oranla etnik kökenin

de belirleyici olduğunu ifade etmeleri objektif değerlendirmenin tam olarak yapılamadığını göstermektedir.

Tablo: 47
Köylere Hizmet Götürme Birliklerinde Seçilmiş Üyelerin Karara Etkileri - Eğitim Karşılaştırılması

		Eğitim					Toplam
		Okuma yazma bilmiyor	Sadece okuma yazma biliyor	İlköğretim	Lise	Üniversite	
Oluyor	Sayı	9	41	97	63	25	235
	Eğitim İçinde Oran	50,0	91,1	73,5	82,9	86,2	78,3
Olmuyor	Sayı	9	4	35	13	4	65
	Eğitim İçinde Oran	50,0	8,9	26,5	17,1	13,8	21,7
Toplam	Sayı	18	45	132	76	29	300
	Eğitim İçinde Oran	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Seçimle belirlenen il genel meclis üyeleri, köy muhtarları ve atanmış mülki idare amirlerinden oluşan birlik encümeninde seçilmiş üyelerin etkili olduğunu düşünenlerin oranı toplamda %78,3'tür. Bu oranın en büyük kısmını %91,1'lik oran ile sadece okuma yazma bilenler oluşturmaktadır.

Tablo: 48
Köylere Hizmet Götürme Birliklerinde Seçilmiş Üyelerin Karara Etkileri - Meslek Karşılaştırılması

		Meslek									Toplam
		İşçi	Memur	Mülki İdare Amiri	İl Genel Meclis Üyesi	Köy Muhtarı	Emekli	Çiftçi	İşsiz	Diğer	
Oluyor	Sayı	9	19	10	8	97	9	61	17	5	235
	Meslek İçinde Oranı	60,0	73,1	90,9	88,9	89,8	81,8	74,4	54,8	71,4	78,3
Olmuyor	Sayı	6	7	1	1	11	2	21	14	2	65
	Meslek İçinde Oranı	40,0	26,9	9,1	11,1	10,2	18,2	25,6	45,2	28,6	21,7
Toplam	Sayı	15	26	11	9	108	11	82	31	7	300
	Meslek İçinde Oranı	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Köylere Hizmet Götürme Birlikleri'nde seçilmiş köy muhtarları ve il genel meclis üyelerinin bulunması encümen kararlarına etki ettiğini düşünenler arasında en yüksek oranı %90,9 ile mülki idare amirleri olduğu görülmektedir. Encümen üyeleri olan il genel meclis üyeleri ve köy muhtarları da sırasıyla %88,9 ve %89,8'lik oranlarla etkili olduklarını düşünmektedirler. Encümeni oluşturan bu üç meslek mensuplarının etkili olduklarını düşünmeleri kararların ortak alındığı tezini güçlendirmektedir.

Encümen üyelerinin kararlara etkisinin ölçülmeye çalışıldığı Tablo 49'a göre: Encümen üyelerinin kararları birlikte aldıkları görülmektedir. Üyelerin yapılmasını istemediği işlerin olamayacağını belirten mülki idare amiri oranı %70 iken il genel meclis üyesi oranı %33,3 ve köy muhtarı oranı da %13,2'dir. Üyelerin ortak katılımının esas alındığını düşünenlerin oranı ise mülki idare amirlerinden %30 ve il genel meclis üyelerinden %55,6 ve köy muhtarlarından ise %49,1'dir. Ancak encümen üyesi olmayan meslek mensuplarından emeklilerin üyelerin ortak katılımının esas alındığını düşünenlerin oranı %55,6 ve çiftçilerin oranı ise %37,5 olarak belirlenmiştir. Encümen üyesi dışındaki

Tablo: 50
Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Encümen Kararlarına İl Genel Meclis Üyeleri ve Köy Muhtarlarının Katkısı Olmuyorsa Kararları Kim ya da Kimler Alıyor - Eğitim Karşılaştırması

		Eğitim					Toplam
		Okuma yazma bilmiyor	Sadece okuma yazma biliyor	İlköğretim	Lise	Üniversite	
Birlik başkanı olan vali ya da kaymakam alıyor üyeler onaylıyor	Sayı	7	21	46	38	8	120
	Eğitim İçinde Oranı	46,7	67,7	42,6	60,3	50,0	51,5
Siyasiler karar veriyor KHGB Encümeni sembolik olarak topluyor	Sayı	3	6	44	13	1	67
	Eğitim İçinde Oranı	20,0	19,4	40,7	20,6	6,2	28,8
Emniyet ve jandarma güçleri tarafından belirleniyor	Sayı	2	2	3	1	0	8
	Eğitim İçinde Oranı	13,3	6,5	2,8	1,6	,0	3,4
Diğer	Sayı	3	2	15	11	7	38
	Eğitim İçinde Oranı	20,0	6,5	13,9	17,5	43,8	16,3
Toplam	Sayı	15	31	108	63	16	233
	Eğitim İçinde Oranı	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Encümen kararlarına seçilmiş üyelerin etkisi olmadığını düşünen üniversite mezunlarından %50'si, lise mezunlarının %60,3'ü ve sadece okuma yazma bilenlerin ise %67,7'si kararları vali ya da kaymakamlar aldığını düşünmektedirler. Kararların siyasiler tarafından alındığını düşünenler arasında en fazla oranı %40,7 ile ilköğretim mezunları almaktadır.

Köy altyapılarının KÖY-DES Projesi aracılığıyla yapılmasının hizmet sunumuna hiçbir etkisinin olmadığını düşünen okuma yazma bilmeyenlerin oranı %33,3'tür. İşlerin daha hızlı yapıldığını düşünen üniversite mezunlarının oranı %56,7 iken lise mezunları oranı %53,3'tür. Üniversite mezunlarının %20'si ise işlerin daha iyi analiz edilerek yapıldığını belirtmişlerdir. Bunun yanında sadece okuma yazma bilenlerden %29,5'i işlerin kalitesinin düştüğünü düşünmektedir.

Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Encümeni'nde seçilmiş köy muhtarları ve il genel meclis üyelerinin bulunması okuma yazma bilmeyenlerin %50'sine göre taleplerini daha kolay ifade edebilmelerine imkân sunmaktadır. Sadece okuma yazma bilenlerin %43,2'si isabetli karar alınmasında etkili olduklarını düşünürken lise mezunlarının %40'ı taleplerini daha kolay ifade edebildiklerini ve son olarak üniversite mezunlarının %33,3'ü sorunlarına isabetli çözümler bulunmasına katkı sağladığını ve aynı oranla taleplerini daha kolay ifade edebildiklerini belirtmişlerdir. Ancak ilköğretim mezunlarının %36,6'sı ve okuma yazma bilmeyenlerin %27,8'i seçilmiş üyelerin kendi köyelerine daha fazla hizmet getirebilmek için çalıştıklarını düşünmektedirler.

Seçilmiş üyelerin birlik encümeninde bulunmasını işçilerin %40'ı, memurların %60,7'si ve emeklilerin %54,5'i taleplerini daha iyi dile getirebildiklerinden olumlu bulmaktadırlar. Mülki idare amirlerinin %45,5'i kamu hizmetlerinde halka hesap verebilmeyi ve açıklığı sağladığını düşünüyor. İl genel meclis üyelerinin %55,6'sı sorunların çözümü için isabetli kararların alınmasına imkan sunduğunu savunmaktadırlar. Köy muhtarlarının ise %31,1'i özellikle il genel meclis üyelerinin encümende üye olmalarının sonucunda kendi köyelerine hizmet götürebilme yarışı içinde olduklarını düşünmektedirler.

KÖY-DES Projesi'nin Köylere Hizmet Götürme Birlikleri aracılığıyla yapılmasının birçok nedeni vardır. İhale yasasına tabi olmaması bunların başında gelir ancak anketimize göre işçi deneklerimizin %33,3'ü merkeze bağımlılığı azalttığı için birlik tarafından yapıldığını belirtmektedir. Bunun yanında memurların %39,3'ü sorunların doğru tespit edilmesine olanak sağladığını düşünmektedir. Daha etkin ve verimli çözüm olduğunu düşünen mülki idare amirlerinin oranı ise %36,4'tür. İl genel meclis üyelerinin %22,2'si işlerin birlik aracılığıyla yapıldığında kontrol ve denetimin daha sağlıklı olacağını düşünmektedirler.

Tablo: 56
Seçilmiş İl Genel Meclis Üyeleri ve Köy Muhtarlarından Oluşan Birlik Encümeninin Başkanlığını Atanmış Vali ya da Kaymakamların Yapması Bağımsız Karar Almaya Etkisi - Eğitim Karşılaştırması

		Eğitim					Toplam
		Okuma yazma bilmiyor	Sadece okuma yazma biliyor	İlköğretim	Lise	Üniversite	
Etkiliyor	Sayı	4	25	43	36	10	118
	Eğitim İçinde Oran	23,5	61,0	33,1	46,8	33,3	40,0
Etkilemiyor	Sayı	13	16	87	41	20	177
	Eğitim İçinde Oran	76,5	39,0	66,9	53,2	66,7	60,0
Toplam	Sayı	17	41	130	77	30	295
	Eğitim İçinde Oran	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vali ya da kaymakamların birlik encümeni ve meclisinin başkanlığını yapmasının bağımsız karar almaya etkisinin olmadığını düşünenler içinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı %76,5, ilköğretim mezunlarının %66,9 ve üniversite mezunlarının %66,7'dir. Sadece okuma yazma bilenlerin %61'i ve lise mezunlarının %46,8'i bağımsız karar almayı etkilediğini düşünmektedirler. Köy muhtarlarının amiri konumunda bulunan vali ya da kaymakamların encümen kararlarında bağımsız karar almayı etkilemeleri doğaldır.

Tablo: 57

Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Başkanlıklarını Vali ya da Kaymakamlar Dışında Kimin Yapması Durumu - Meslek Karşılaştırması

		Meslek									Toplam
		İşçi	Memur	Mülki İdare Amiri	İl Genel Meclis Üyesi	Köy Muhtarı	Emekli	Çiftçi	İşsiz	Diğer...	
Kamudan başka bir yönetici seçilmelidir	Sayı	3	1	1	2	24	1	3	2	2	39
	Meslek İçinde Oranı	42,9	10,0	33,3	50,0	32,0	14,3	8,1	20,0	50,0	24,8
Köy muhtarlarından seçilmelidir	Sayı	0	0	1	0	26	0	13	1	0	41
	Meslek İçinde Oranı	,0	,0	33,3	,0	34,7	,0	35,1	10,0	,0	26,1
İl genel meclis üyelerinden seçilmelidir	Sayı	4	1	0	2	11	0	5	1	0	24
	Meslek İçinde Oranı	57,1	10,0	,0	50,0	14,7	,0	13,5	10,0	,0	15,3
Sivil toplum örgütleri kendi aralarından başkan seçilmelidir	Sayı	0	3	0	0	7	3	3	0	0	16
	Meslek İçinde Oranı	,0	30,0	,0	,0	9,3	42,9	8,1	,0	,0	10,2
Diğer	Sayı	0	5	1	0	7	3	13	6	2	37
	Meslek İçinde Oranı	,0	50,0	33,3	,0	9,3	42,9	35,1	60,0	50,0	23,6
Toplam	Sayı	7	10	3	4	75	7	37	10	4	157

Atanmış vali ya da kaymakamların birlik başkanı olmalarını bağımsız karar almada engel olarak görenlerden işçi deneklerin %42,9'u kamudan başka bir görevlinin başkan olmasını isterken il genel meclis üyeleri %50 oranında kendi aralarından birin başkan olarak seçmek istemektedirler. Köy muhtarları da aynı şekilde %34,7 oranında köy muhtarlarından bir muhtarın başkan olmasından yana düşünce beyan etmektedirler.

Tablo: 58
Vali ya da Kaymakamların Birlik Başkanı Olmalarının Olumlu Etkileri - Eğitim
Karşılaştırması

		Eğitim					Toplam
		Okuma yazma bilmiyor	Sadece okuma yazma biliyor	İlköğretim	Lise	Üniversite	
Politik karar alınmasını engelliyor	Sayı	1	12	31	16	5	65
	Eğitim İçinde Oranı	8,3	37,5	29,0	22,5	17,2	25,9
Bilgi ve tecrübeleriyle yol gösterici oluyorlar	Sayı	4	3	6	12	4	29
	Eğitim İçinde Oranı	33,3	9,4	5,6	16,9	13,8	11,6
Çalışmaların mevzuat çerçevesinde yapılmasını sağlıyorlar	Sayı	3	1	20	11	5	40
	Eğitim İçinde Oranı	25,0	3,1	18,7	15,5	17,2	15,9
Hizmet sunumu sırasında oluşan tıkanıklığı çözmeye etkin oluyorlar	Sayı	1	10	21	16	10	58
	Eğitim İçinde Oranı	8,3	31,2	19,6	22,5	34,5	23,1
Seçilmiş ve atanmışların ortak çalışması demokrasiyi (katılımcı) güçlendirmektedir	Sayı	2	3	23	13	4	45
	Eğitim İçinde Oranı	16,7	9,4	21,5	18,3	13,8	17,9
Diğer	Sayı	1	3	6	3	1	14
	Eğitim İçinde Oranı	8,3	9,4	5,6	4,2	3,4	5,6
Toplam	Sayı	12	32	107	71	29	251
	Eğitim İçinde Oranı	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vali ya da kaymakamların birlik başkanı olmalarının olumlu yanları da mutlaka vardır. Politik karar alınmasını engellediğini düşünen sadece okuma yazma bilenlerin oranı % 37,5 iken aynı kesim tarafından %31,2'lik oran ile hizmet sunumu sırasında oluşan tıkanıklığı çözmeye etkin rol oynadıklarını düşünmektedirler. Okuma yazma bilmeyenlerin % 33,3 oranındaki denekler tarafından bilgi ve tecrübeleri ile yol gösterici olabileceklerini

değerlendirmektedirler. İlköğretim mezunlarının %21,5'i ise seçilmiş ve atanmışların ortak çalışmasının katılımcı demokrasiye katkı sağlayacağını düşünmektedirler.

Tablo:59

Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Encümeninde Köy Muhtarları ve İl Genel Meclis Üyelerinin Bulunmasının Merkeze Bağlı Olmadan Karar Almaya Etkisi - Eğitim Karşılaştırması

		Eğitim					Toplam
		Okuma yazma bilmiyor	Sadece okuma yazma biliyor	İlköğretim	Lise	Üniversite	
Seçilmiş üyelerin fazlalığı bağımsız karar almaya olumlu etki etmektedir	Sayı	2	8	18	12	1	41
	Eğitim İçinde Oranı	11,8	25,8	13,6	15,6	3,3	14,3
Siyasal etkinliği arttırmaktadır	Sayı	5	2	20	5	3	35
	Eğitim İçinde Oranı	29,4	6,5	15,2	6,5	10,0	12,2
Ortak karar alma anlayışı sorunlara çözüm odaklı bakışı sağlamaktadır	Sayı	3	7	33	18	8	69
	Eğitim İçinde Oranı	17,6	22,6	25,0	23,4	26,7	24,0
Kararların hiçbir makamın onayına gerek olmadan uygulanması bağımsızlığı arttırmaktadır	Sayı	2	4	14	6	4	30
	Eğitim İçinde Oranı	11,8	12,9	10,6	7,8	13,3	10,5
Denetimin daha etkin ve yerinde yapılmasını sağlamaktadır	Sayı	2	2	10	11	5	30
	Eğitim İçinde Oranı	11,8	6,5	7,6	14,3	16,7	10,5
Hizmetlerin halka en yakın birimler tarafından sunulmasını sağlamaktadır	Sayı	2	8	31	19	9	69
	Eğitim İçinde Oranı	11,8	25,8	23,5	24,7	30,0	24,0
Diğer...	Sayı	1	0	6	6	0	13
	Eğitim İçinde Oranı	5,9	,0	4,5	7,8	,0	4,5
Toplam	Sayı	17	31	132	77	30	287

Yerel yönetim birimi olarak kabul edilebilecek birlik encümeninde seçilmiş köy muhtarları ve il genel meclis üyelerinin bulunmasını okuma yazma bilmeyenlerin %29,4'ü siyasal etkinliği arttırdığını düşünmekte, sadece okuma yazma bilenlerin %25,8'i hizmetin halka en yakın birim tarafından sunulmasını sağladığını ve seçilmiş üyelerin fazlalığının bağımsız karar almaya olumlu etki ettiğini değerlendirmektedirler. Ortak karar almanın çözüm odaklı bakış sağladığını düşünen ilköğretim mezunları oranı %25 iken bu oran üniversite mezunlarında %26,7 olmaktadır. Ayrıca üniversite mezunlarının %30'u hizmetin halka en yakın birimlerce sunulduğu konusunda katkı sağladığını düşünmektedirler.

İl genel meclis üyelerinin %37,5'i, köy muhtarlarının da %26,2'si karar verme ve uygulamanın yerelde yapılmasından dolayı ve yine köy muhtarlarının %23,8'i halka en yakın birimlere yetki verildiği için KÖY-DES Projesi'ni başarılı bulmaktadırlar. Emeklilerin %50'si, işsizlerin %24,1'i ihtiyaçların doğru belirlenmesinden dolayı ve işçilerin %33,3'ü merkez etkisinin azaldığından KÖY-DES'i başarılı bulmaktalar.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumsal hizmetlerin halka ulaşmasında en uygun ve etkin yolun halka en yakın birimler tarafından verileceği genel kabul görmüş yönetim ilkesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Demokrasinin tanımında da yerini bulan halkın yönetime katılımı gelişmiş yönetim yaklaşımının en önemli unsurudur.

Yeni yönetim ya da yönetişim olarak da bilinen anlayışın ülkemizde ve dünyada bu güne gelebilmesi için çok zaman geçmiştir. Bu süre içerisinde birçok bedeller ödenmiş en iyiyi bulabilmenin pratik yolu olan deneme yanılma ile birçok yönetim tarzları denenmiştir.

Türkiye yönetim sisteminde oluşan tıkanmaları aşabilmek ve daha iyi yönetim anlayışını hâkim kılabilmek için sürekli arayış içinde olmuştur. Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi, Devlet Planlama Teşkilatı ve Devlet Personel Prensipler Genel Müdürlüğü bu arayışların kurumsallaşmaya dönüşmesinin sonuçları olarak gösterilebilir. MEHTAP ve KAYA Projeleri, Köy-Kent uygulamaları hep bu arayışların bir ürünü olarak karşımızda durmaktadır. Bu projelerin, uygulamaların en genel amacı halka daha iyi hizmeti verebilmek, daha verimli olabilmektir.

Kamu yönetiminde sürekli arayış yeni açılımları da beraberinde getirmektedir. Yerel yönetimlerde özerklik çabaları ve KÖY-DES bu arayışların bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Özerkliğin ölçümünde konu içerisinde belirlediğimiz üç temel unsur vardır:
(TORTOP, 1991, s.20)

a- Kesin karar alma yetkisi: Yerel yönetimlerce alınan kararların üst makamların ön iznine ya da onayına bağlı olmaması,

b- Organların bağımsızlığı: Yerel yönetim personelinin ve organlarının merkezi yönetim karşısında bağımsız olmaları ve organların seçimle işbaşına gelmeleri,

c- Mali imkânların bulunması: Yerel yönetimlerin merkezi yönetim tarafından kendilerine verilen görevleri gereği gibi yerine getirebilmelerine imkân sağlayacak gelire sahip olmaları.

Yerel yönetimlerimizi oluşturan il özel idareleri, belediyeler ve köylerin yönetim yapısı son yasal düzenlemelerle büyük değişim yaşamıştır. İl özel idareleri ve belediyelerde atanmış valinin vesayet denetimi yerine, hukukilik denetimi getirilerek daha özerk bir yapı kurulmak istenmiştir. Bunun yanında encümende seçilmiş ve atanmış üyelerin varlığı, organların bağımsızlığı ilkesi ile ters bir düzenleme olduğu görülmektedir. Ayrıca yerel yönetimlerin bütçelerinin stratejik plana, stratejik planın da merkezi kural ve standartlara bağlanması, merkezin yerele hareket alanını kısıtlamak olarak düşünülebilir. Kararlarının üst makamlar tarafından onanmasına ihtiyaç olmaması özerkliğe olumlu bir katkı olarak düşünülmektedir. Mali imkanlar yönünden hala merkeze bağlı olan belediyeler ve il özel idareleri mali özerklik konusunda yetersiz kalmaktalar. Özellikle belediyelere yerel vergi koyma ve tahsil etme konularında imkanlar tanınmalıdır. Belediyelerin bu konularda sınırlarının belirlenmesi ve kontrolü için daha sıkı denetim mekanizmaları oluşturulmalıdır.

Yerel yönetimlerin özerkliğinden bahsederken, sadece belediye ve il özel idarelerinin özerkliği yerine yereldeki yönetimlerin özerkliğine bakmak daha anlamlı olacaktır. Bu bağlamda, yerelde köylerin altyapı sorunlarının çözümünde önemli aktör olan köylere hizmet götürme birlikleri ve KÖY-DES Projesi'ne yakından bakmamız gerekmektedir.

KÖY-DES her ne kadar merkezi hükümetin projesi olsa da karar alma ve uygulama yerel yönetimlerce yapılmaktadır. Mali yönden merkeze bağlı olsa da kısmen mali özerklikten de bahsedilebilir. Ne kadar ödeneğe ihtiyaç olduğu ve gelen ödeneklerin dağıtımını yerel yöneticiler ve temsilcilerin aracılığı ile yapılmaktadır.

Hizmetlerin halka en yakın birimler tarafından yapılması yerel özerkliğe büyük katkı sağlamaktadır. Tablo 37'de görüldüğü üzere, okuma yazma bilmeyen deneklerin

%50'sinin köylerine köy yolu ve içme suyu hizmetlerini valilik ya da kaymakamlıkların getirdiğini düşünmeleri halka en yakın birimlerin etkinliği konusunda destekleyici bilgi vermektedir.

Ortak aklın ürünü hizmetler, halkın ihtiyaçlarına daha fazla cevap verebilen hizmetlerdir. Köylerine yapılan köy yolları ve içme suyu çalışmalarının yapılmasında karara katkısı olduğunu düşünen sadece okuma yazma bilenlerin oranı %75,6 iken üniversite mezunlarının oranı ise %69'dur(Tablo 40). Yöre halkının kendisine sunulan hizmetlerin belirlenmesinde karara katkısının olması, yerel özerkliğin güçlenmesine katkı sağlar. Kararların alınmasında en yerel yönetim birimi olan köy muhtarları ile birlikte karar aldıklarını düşünen 65 yaş ve üzeri grubun oranı %70'tir(Tablo 42). Hizmette halka yakınlık ihtiyaçların tespitinde daha doğru seçimi yapmamıza olanak sağlarken işlerin verimliliğini, hızını da arttırır. Merkezin yereldeki ihtiyaçlardan uzak çözümleri yerine daha anlamlı çözümlere olanak sağlar. Tablo 54'te belirtildiği üzere KÖY-DES Projesi öncesindeki uygulamaları bilen ve her iki dönemde yapılan işleri daha objektif değerlendirebilecek olan mülki idare amirlerinin %63,6'sı ve il genel meclis üyelerinin %77,8'i KÖY-DES ile işlerin daha hızlı yapıldığını belirtmişlerdir. Tablo 53'te ise üniversite mezunlarının %20'si ihtiyaçların daha iyi analiz edildiğini düşünmektedirler.

Hizmette halka yakınlık, halkın seçtiği kimselerin karar alma ve uygulamadaki etkinliği ile de ilgilidir. Ayrıca alınan kararların hiçbir üst makamın onayına sunulmaması da özerkliğin belirgin ölçütlerindedir. Köy muhtarlarının %49,1'i birlik encümen kararlarında üyelerin ortak katılımının esas alındığını belirtirlerken, diğer üyeler İl genel meclis üyeleri %55,6 ve mülki idare amirleri %30 oranında ortak katılımın esas alındığını belirtmişlerdir.(Tablo 50) Encümen kararlarının herhangi bir üst makamın onayına tabi olmadan yürürlüğe girmesi de özerkliğine katkı sağlamaktadır.

Hizmetten faydalananların çözüm bekleyen toplumsal sorunlarını dile getirebilmelerinin kolaylığı ve çözümün toplumsal gerekliliklere cevap verebilmedeki isabetliliği de yerel yönetimlerin özerkliğini değerlendirmede yardımcı olabilecek unsurlardır. Tablo 56'ya bakıldığında emeklilerin %54,5'i ve memurların %60,7'si KÖY-DES Projesi'nde taleplerini daha kolay ifade edebildiklerini belirtmişlerdir. İl genel meclis üyelerinin seçim bölgesinde tüm ilçeyi temsil ettiklerinden yola çıkılırsa Köylere Hizmet Götürme Birlikleri'nde etik olarak ilçenin tüm yerleşim yerine aynı mesafede durmaları

gerekmektedir. Encümen üyesi köy muhtarları için de aynı durum söz konusudur. Ancak Tablo 56'da işçilerin %33,3'ü ve köy muhtarlarının %31,1 encümen üyelerinin kendi köylerine hizmet getirdiğini düşünmeleri KÖY-DES Projesi'nde encümen çalışmalarının aksayan yönü olarak değerlendirilebilir. Bu aksayan durumu düzeltmek için birlik encümenine vali ya da kaymakamların başkanlık etmesi, kararların tarafsız alınmasında objektifliği sağlayacağı düşünülerek, atanmış mülki amirlerin başkanlığı kabul edilmiştir. Atanmış kişilerin seçilmiş üyelere başkanlık etmesi özerkliğe aykırı bir durum olarak görülebilmektedir. Bundan dolayı vali ya da kaymakam yerine kimin başkanlık etmesi uygun olacağını sorulduğu Tablo 59'a göre, köy muhtarları köy muhtarlarından birinin başkan olabileceğini belirtirken, İl genel meclis üyeleri de kendi aralarından başkan seçilmesinin uygun olacağını belirtmişlerdir. Oysa her iki durumda da yukarıda belirtilen sakıncalar devam edecektir. Bunun yerine aynı tabloda emeklilerin %42,9'u ve işçilerin %30'u sivil toplum örgütü üyelerinden seçilebileceğini belirterek farklı bir çözüm ortaya koymaktadırlar.

Sonuç olarak, yapılan yasal düzenlemeler özerkliğin yerelde artmasına büyük katkı sağlamıştır. Ancak mali özerklik konusunda yeterli olmayan son yasal düzenlemeler, özerklikten tam bahsetmemiz için yeterli değildir. Halka hesap verilebilirlik konusuna neredeyse hiç değinilmemiş olması da diğer bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Kararların önceki uygulamalardan farklı olarak, üst makamın vesayet denetiminden kurtulması, özerklik adına yapılan en olumlu adımdır.

KÖY-DES Projesi kapsamında yerel özerkliğe baktığımızda: Mali imkanlar kısmen yerele devredilmiş olmakla birlikte, kendi mali kaynaklarını oluşturma konusunda katkısı çok azdır. Organlarının bağımsızlığı kısmen sağlanmış olmakla birlikte atanmış başkanların varlığını devam ettirmesi adil bir çözüm gibi görünse de sivil toplum örgütleri tarafından seçilmesi de anketimize göre alternatif çözüm olarak özerkliğe katkı sağlayabilir. Ayrıca karar organlarının merkezden tamamen bağımsız olması kesinlikle özerkliğin en önemli dayanağıdır.

Son yıllarda yerel yönetimler konusunda yapılan yasal düzenlemeler ve özellikle KÖY-DES Projesi Avrupa Birliği yolunda ilerleyen Türkiye için geç kalınmış düzenlemelerdir. Demokratikleşme yolunda ya da Avrupa Birliği'ne tam üye olabilmek

için gayret eden ülkemizde son yasal düzenlemeler yerel özerkliği arttırıcı unsurlar ihtiva etmektedirler. Özerkliğin arttırılması ve kaynakların daha etkin kullanılması için çalışmalara aynı hızla devam edilmelidir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

a.Kitaplar

- ARIKAN, Yeşeren Eliçin : Bütünleşen Avrupa'da Yerel Yönetimler, TÜSİAD Yayınları, İstanbul, 2004.
- BAŞBAKANLIK : Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma I Değişimin Yönetimi için Yönetimde Değişim, Ankara, 2003.
- BAYINDIRLIK VE İSKÂN BAKANLIĞI : Kentleşme Şurası, Ankara, 2009.
- BEZCİ, Bünyamin : Avrupa Birliği'nde Hizmette Yerellik İlkesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 1999.
- BLANCHARD, Ken ve diğerleri : Yetki Devri Bir Dakikadan Fazla Zaman Alır, Yöneticinin Kitaplığı, Epsilon Yayıncılık, Ankara, 1998.
- BOZKURT, Ömer ve diğerleri : Kamu Yönetimi Sözlüğü, TODAİE Yayınları, Ankara, 1998.
- BÜLBÜL, Duran : Yerel Yönetimler Maliyesi, Gazi Kitabevi, Ankara, 2006.
- CUMHURBAŞKANLIĞI : Devlet Denetleme Kurulu Başkanlığı Yayınları, Yerel Yönetimler, Sorunları - Çözüm Önerileri, Cilt I, Ankara, 1996.

- DERDİMAN, R. Cengiz : Yeni Düzenlemelere Göre Yerel Yönetimler, Aktüel Yayınları, İstanbul, 2005.
- İNALCIK, Halil : Türk İdare Teşkilatı Tarihi, SBF, Ankara, 1964.
- KAMU- SEN : Kamu Yönetim Reformu mu? Ulus Devletin Tasfiyesi mi, Ankara, 2004.
- KARAMAN, Zerrin Toprak : Yerel Yönetimler, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1996.
- KELEŞ, Ruşen : Yerinden Yönetim ve Siyaset, Cem Yayınevi, Ankara, 1992.
- _____ : Avrupa'nın Bütünleşmesi ve Yerel Yönetimler, Türk Belediyecilik Derneği, Ankara, 1999.
- KÖKTAŞ, Arif : Avrupa Birliğinde İşçilerin Serbest Dolaşım Hakkı ve Türk Vatandaşlarının Durumu, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 1999.
- MALİYE BAKANLIĞI : İyi Yönetişimin Temel Unsurları, Ankara, 2003.
- ORTAYLI, İlber : Türk İdare Tarihi, TODAİE, Ankara, 1980.
- ÖZCAN, Mehmet : Subsidiarite ilkesinin Avrupa Birliği'nde Uygulanması ve Yerel Yönetimler Bağlamında Türkiye'de Uygulanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme, Ankara, 2001.
- PRUD'HOMME : Remmy, Decentralization, Fiscal Relations Between Central and Local Governments, Marmara Üniversitesi Yayını, İstanbul, 1992.

- SAKINÇ, Süreyya : Kamusal Mali Yerinden Yönetim ve Yerel Kamusal Malların Sunumunda Etkinlik: Türkiye İçin Bir Model Önerisi, Emek Matbaacılık, Manisa, 1998.
- SÖNMEZ Muammer : Mülki İdare Amirleri ile Yerel Yönetimler Arasındaki İlişkiler”, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Kontrolörleri Derneği Yayını, Ankara, 2003.
- ŞAHİN, Mustafa : Avrupa Birliğinin Self-Determinasyon Politikası, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2000.
- TORTOP, Nuri : Mahalli İdareler, TODAİE Yayını, Ankara, 1991.
- TORTOP, Nuri ve diğerleri : Mahalli İdareler, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2006.
- TÜRKÖNE, Mümtaz Er : Siyaset, Lotus Yayınları, Ankara, 2005.
- YAŞAMIŞ, Firuz Demir : Türkiye’de Devletin ve Demokrasinin Yeniden Yapılanması, İstanbul, 2001.

b.Makale ve Bildiriler

- AKTAN, C. Can : “Globalleşme, Bölgeselleşme ve Yerelleşme”, **Dış Ticaret Dergisi**, Sayı: 10 (Temmuz 1998), ss. 1-5.
- ARIKBOĞA, Erbay : “Dünyada Kamu Yönetimi Değişirken Türkiye’de Ne Oluyor ?” **Çerçeve**, Cilt XV, Sayı: 44 (Ekim 2007), s.114.

- AYDIN, H. Ahmet,
TAŞ, İ.Ethem : “Türkiye’de Yeni Yerel Yönetim Yasalarında Yerel Özerklik”, <http://yerel.blogcu.com/turkiye-de-yeni-ye-rel-yerel-yonetim-yasalarinda-yerel-ozerklik> (12.02.2009).
- AYKAÇ, Burhan : “Türkiye’de Kamu Yönetiminin Küçültülmesi, Yerel Yönetimler ve Yerel Demokrasinin Amaçları”, **G. Ü. İİBF Dergisi**, Cilt I, Sayı: 1 (1999), ss. 7-18.
- AYTÜRK, Nihat : “Yönetimde Yetki Devri ve İmza Yetkileri”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt XXXIII, Sayı: 1 (2000), ss. 79–110.
- BAŞKÖY, Sabri : “Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi ve Mülki İdare Amirlerinin Vazgeçilmezliği”, **İdarecinin Sesi Dergisi**, Cilt XX, Sayı: 119 (2006), ss. 15-17.
- COŞKUN, A.Vahap : “Yerel Yönetimler ve Demokrasi”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 422 (Mart 1999), ss. 97.
- EMILIOU, Nicholas : "Subsidiarty An Effective Barrier Against 'The Enterprises of Ambition' "**European Law Review**", Vol. 17, No: 5 (1992), p. 388.
- ERENÇİN, Arif : “Büyükşehirlerde Belediyeler Arası ilişkilerin Yenilenen Yapısı”, **Mülkiye Dergisi**, Cilt XXIX, Sayı: 246 (2005), s. 126.
- _____ : “Yerinden Yönetim ve Türkiye’de Reform Süreci”, **Mülkiye Dergisi**, ,Cilt XXXI, Sayı: 254 (2008), ss. 102-112.

- ERYILMAZ, Bilal : “Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Perspektifi”, **Karizma**, Sayı: 18 (Nisan-Haziran 2004).
- KARAMAN, Zerrin Toprak : ”Yönetim Stratejilerindeki Gelişmeler”, **Türk İdare Dergisi**, C.XXVII, Sayı: 426 (2000), s. 43.
- KARANFİL, A. : “Mülki İdare Amirleri ve KÖYDES”, **İdarecinin Sesi Dergisi**, Cilt: 20, Sayı: 119 (2006), ss. 22–23.
- KÖSECİK, Muhammet
YILDIRIM, Perihan : “AB’nin Yerel Yönetimler Üzerindeki Etkileri,” **Türk İdare Dergisi**, Sayı 431 (Haziran 2001), s. 34.
- ÖĞÜT Âdem ve diğerleri : “Kaymakamların İş Tatminine Köydes Projesinin Öngörülen Etkileri: Betimleyici Bir Çalışma”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı:460 (2008), s.106.
- ÖZEL, Mehmet : “Mahalli İdareler ve Yerelleşme”, **İdarecinin Sesi Dergisi**, Cilt XX, Sayı: 18 (2000), ss. 27-41.
- ÖZER, M. Akif : “Kamu Yönetiminde Yeni Bir Örgütlenme İlkesi: Yerellik”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt IX, Sayı :3 (2006), ss. 16-20.
- PITIRLI, Ali : “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı”, **Türk İdare Dergisi**, Cilt LXI, Sayı 383 (Haziran 1989), ss. 61- 62.
- RODOPLU, Didem : “Stratejik Yönetim Düzeyinde Yetki Devri”, **Review of Social, Economic & Business Studies**, Vol. 3 / 4 (2001), pp. 251–273.

- TANILIR, M. N : “Köydes ve Mülki İdare Amirleri”, **İdarecinin Sesi Dergisi**, Cilt: XX, Sayı: 119 (2006), ss. 13–14.
- TORTOP Nuri : “Mahalli İdarelerde Muhtariyet” **İdarecinin Sesi Dergisi**, Sayı 118 (2006), s. 24.
- _____ : “Yerel Yönetim Anlayışında Gelişmeler ve Yerel Yönetimlerin Önemi”, **Yeni Türkiye Dergisi**, Sayı: 4 (Mayıs-Haziran 1995), s. 299.
- YETER, Enis : “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Karsısında Türkiye: Anayasa ve İlgili Yasalarda Durum”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt V, Sayı: 1 (Ocak 1996), ss.10–11.

c. İnternet ve Diğerleri

- AB Komisyonu (2008) Slovakia : http://ec.europa.eu/regional_policy/country/prordn/details.cfm?gv_PAY=SK&gv_reg=ALL&gv_PGM=2003SK161PO001&LAN, (04.03.2008).
"Basic infrastructure" Operational Programme
- DANIŞTAY. 6.D : 8.3.1977. E 976/5366-K. 977/1112, **Danıştay Dergisi**; Sayı: 28–29 (1978), s. 406.
- DENİZ, Sayın : Hizmette Yerellik Bölgecilik, [denizsayin.gen.tr./genel/bizden_detay](http://denizsayin.gen.tr/genel/bizden_detay), (12.03.2009).
- DPT : “Küreselleşme sürecinde yerelleşme ve yerel demokrasi”, www.eitimcihaber.net/inceleme/kuresellesme-surecinde-yerellesme-ve-demokrasi, (17.09.2008).

- ERDOĞAN, Recep Tayyip : 30.04.2007 tarihli Ulusa Sesleniş Konuşması, Başbakanlık Basın Merkezi [www.bbm.gov.tr/modules.Php?name=new&file=article&sid=1963](http://www.bbm.gov.tr/modules.php?name=new&file=article&sid=1963), (09.01.2008).
- MİLLİYET GAZETESİ : KÖYDES ve BELDES'e jet hızıyla 450 milyon YTL, 08.05.2007 tarihli gazete haberi, www.milliyet.com.tr/2007.05.08/ekonemi/axeko03.html, (10.01.2008).
- SANTER, Jacques : Speech by Mr Jacques Santer, President of the European Commission International Bertelsmann Forum 1998 Berlin, SPEECH/98/151, (03.07.1998).
- TÜRKÖNE, P. Özlem : 08.12.2007 tarihli TBMM Tutanakları, TBMM Tutanak Müdürlüğü 2007, www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem/Yil2/ham/b03301h.htm, (10.01.2008).

<http://www.akparti.org.tr/program.asp>, (09.04.2009)

0. SUNUŞ

00. Önsöz

Bir mülki idare amiri olarak Kars ve yöresinde kaymakamlık ve vali yardımcılığı yapmam ve hazırladığım çalışmanın konusunun uygulandığı görevlerde bulunmam tezin hazırlanmasında, verilere ulaşmamda ve değerlendirmemde kolaylaştırıcı unsurların başında gelmektedir.

Yerel özerkliği arttıran etmenler ve azaltan unsurların ele alındığı tezde özerkliğin AKP hükümetleri tarafından nasıl algılandığı değerlendirilmiş olup demokrasi kültürünün oluşmasında önemli yere sahip olan özerkliğin yerel yönetimlerde daha fazla olması gerektiği vurgulanmıştır.

Tez çalışmamda tezimin oluşup şekillenmesinde sürekli olarak bana destek olan, yönlendiren, tecrübesinden ve değerli fikirlerinden yararlandığım danışmanım Doç. Dr. Yusuf ŞAHİN'e, Karadeniz Teknik Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Osman PEHLİVAN'a, anket uygulamamda katkılarını esirgemeyen Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekan Yardımcısı Doç. Dr. Adem ÇAYLAK'a, İşletme Bölüm Başkanı Doç. Dr. Hüsnü KAPU'ya ve Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı Başkanı Yrd. Doç. Dr. Hüseyin TUTAR'a, anketi yerelde uygulamam konusunda desteklerini esirgemeyen Kars ve ilçelerinde çalışan mülki idare amiri meslektaşlarıma ve tez çalışmamda bana her türlü desteği veren sevgili eşime ve kızım Canan Ece'ye saygı, sevgi ve şükranlarımı sunarım.

Trabzon, Haziran 2009

Veysel ÇİFTÇİ

01. İçindekiler

	Sayfa Nr.
0.SUNUŞ	III
00. Önsöz.....	III
01. İçindekiler.....	IV
02. Özet.....	VI
03. Summary.....	VII
04. Tablolar Listesi.....	VIII
05. Kısaltmalar Listesi.....	XIII
GİRİŞ.....	1-2

BİRİNCİ BÖLÜM

1. YERİNDEN YÖNETİM VE YEREL ÖZERKLİK KAVRAMLARINA GENEL

BİR BAKIŞ.....	3-26
10.Tanımı ve Kapsamı.....	3
101. Yerelleşmede Öncelikler.....	7
102. Özelleştirme.....	7
103. Yetki Devri.....	8
104. Yetki Genişliği.....	10
105. Hizmette Halka Yakınlık	11
1050. Avrupa Birliği ve Yerellik İlkesinin Uygulanması.....	13
1051. Yerelliğin Sakıncaları	14
1052. Türkiye ve Yerellik İlkesi (Subsidiarite).....	15
11.Yerinden Yönetimin Faydaları ve Zararları	16
12. Özerkliğe Genel Bir Bakış.....	18
120. Yerel Yönetimlerde Özerklik	20
13. Yerellik ve Özerklik	21

130. Yerel Özerklik İlkeleri	22
14. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı.....	24

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE’DE YERELLEŞME VE YEREL ÖZERKLİK ÇALIŞMALARI VE KÖY-DES PROJESİ..	27-45
20. Tarihsel Arka Plan	27
201. Kamuda Yeniden Yapılandırma Projeleri	29
21. Ak Parti, Yerelleşme ve Yerel Özerklik	30
210. Ak Parti Programı	31
211. 2003 Sonrası Ak Parti’nin Yerelleşme ve Yerel Özerklik Çalışmaları	33
2110. Yeni Yasal Düzenlemelerin Yerel Özerkliğe Etkisi	36
21100. 5393 Sayılı Belediye Yasası ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun Yerel Özerkliğe Etkisi	36
21101. 5302 Sayılı İl Özel İdareleri Kanunu’nun Yerel Özerkliğe Etkisi ...	38
21102. Mali Kaynak Açısından Özerklik.....	39
212. Ak Parti Döneminde Yapılamayanlar.....	40
22. Köy Altyapılarını Destekleme (KÖY-DES) Projesi ve Tanımı	41
220. KÖY-DES Projesinin Uygulanma Şekli.....	42
221. KÖY-DES Projesinin Faydaları	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KARS VE YÖRESİNDE KÖY-DES VE YEREL ÖZERKLİK UYGULAMASINA İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA.....	46-104
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	105
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	109
ÖZGEÇMİŞ	

02. Özet

Türkiye siyasi hayatına 3 Kasım 2002 seçimleri ile hızlı bir şekilde giren ve tek başına iktidar olan Adalet ve Kalkınma Partisi gerek parti programlarında ve gerekse seçim meydanlarında yerel özerkliğin ve bu bağlamda mahalli idarelerin yetkilerinin arttırılacağını savunmuşlardır. Yerel özerkliğin ölçülmesi maksadıyla önce teorik anlamda yerel özerklik konusu incelenmeye çalışılmış, daha sonra KÖY-DES olarak bilinen Köy Altyapılarını Destekleme Projesi'nin Kars ve yöresinde yerel özerkliğe etkisinin incelenmesi için yerel özerkliği ölçmeye yardımcı olacak bir sistem tasarlanmıştır.

Birinci bölümde yerinden yönetim ve yerel özerkliğin tanımı ve kapsamı hakkında tanımlamalara değinilmiş ve yerel özerkliğin ölçümünde kullanılabilecek kıstaslar, yerel özerklik ilkeleri olarak kabul edilebilecek ilkeler ile Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'ndan bahsedilmiştir.

İkinci bölümde Türkiye'de yerelleşme ve yerel özerkliğin tarihçesi ve Adalet ve Kalkınma Partisi'nin iktidarı döneminde özerklik eksenindeki çalışmaları, mevzuat düzenlemeleri ve aynı iktidar döneminde yapılamayanlar ile KÖY-DES Projesi hakkında bilgiler aktarılmıştır.

Üçüncü bölümde, uygulanan anket sonuçlarına dair bulgular SPSS programı kullanılarak KÖY-DES Projesi'nin yerel özerkliğe katkısı incelenmeye çalışılmıştır. Anket tablolarının öncelikli olarak tek tek yorumlanması ve daha sonra sabit değişken olarak kabul edilen sorularla diğer soruların çapraz karşılaştırılmasının yapıldığı tablolar aracılığıyla elde edilen bulgular yorumlanmış, bölüm sonunda genel değerlendirme ve sonuç başlığı altında topluca özetlenerek yapılması gerekenler öneriler halinde sunulmuştur.

03. Summary

Justice and Development Party which Turkish political life in a quick manner in 3 October 2002 and came to power which alone, has declared that they will increase autonomy and power of local administrations from its election propaganda and at party's programme. In order to measure local autonomy, first with its teoric shape we have wanted to examine local autonomy, after that known as a KOY-DES project of the supporting countryside bases have been examined to measure local autonomy and to help the effect of the Kars and its regions with this system.

In the first section, decentralization and local autonomy's definiton, its content has been examined and to measure local autonomy which criterion may be used, as a principles of local autonomy European Local Governments Autonomy Article have been examined.

In the second section, localization in Turkey and history of the autonomy and studies of Justice and Development Party with its range of autonomy arrangement of regulation and informations about the same govertment's inadequacies with project of KOY-DES have been described.

In the third section, with using the SPSS program findings about conclusions of the survey in a contribution manner have been examined to local autonomy of project KOY-DES. Primary survey tables have been interpreted and later recognized as a stable variant, questions have been interpreted with other questions which have been compared crosswise, final section general appraisal and conclusion topic all have been summarized, liabilites have been offered as an advice.

04. Tablolar Listesi

<u>Tablo Nr.</u>	<u>Tablonun Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	Ankete Katılanların Cinsiyet Durumu	47
2	Ankete Katılanların Yaş Dağılımı	47
3	Ankete Katılanların Eğitim Tablosu	48
4	Ankete Katılanların Meslek Özellikleri	49
5	Medeni Durumu Gösteren Tablo.....	49
6	KÖY-DES'i Duyup Duymadığı Tablosu	50
7	KÖY-DES'in Kapsadığı Konuların Bilinmesi Tablosu.....	50
8	KÖY-DES Projesi'nin İlk Çağrıştırdığı Kişi Tablosu	51
9	KÖY-DES Projesinin Amacı/Amaçları Tablosu.....	52
10	Köyünüze İçme Suyu ve Yol Hizmetlerinin (Köprü, Menfez, Stabilize ve Asfalt Yol vb.) Kim ya da Kimler Tarafından Getirildiği Tablosu	53
11	Köyünüze İçme Suyu ve Yapılacağında Karara Katkı Durumu.....	53
12	Karar Alınmasında Katkı Şekli.....	54
13	Kararın Alınmasında Asıl Etkili Olan Kişi / Kişiler.....	54
14	Köyünüzün İçme Suyu Sorununun Çözümü ve Yol Yapımı İçin Öncelikli Olarak Başvurulacak Merciler.....	55
15	İçme Suyu ve Yol Yapılmasına Karar Verilirken Etki Eden Etmenler.....	56
16	Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Encümenini Oluşturan Üyelerin Bilinip Bilinmediği Tablosu	56
17	Köylere Hizmet Götürme Birliklerinde Seçilmiş Üyelerin Karara Etkileri	57
18	Köylere Hizmet Götürme Birliklerinde Seçilmiş Üyelerin Etki Durumu.....	57
19	Üç Yıl Öncesine Kadar Köy Hizmetleri Tarafından Yapılan Köy İçme Suları ve Köy Yolları Şimdi Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Aracılığıyla KÖY-DES Projesi Kapsamında Yapılmasında Kurumsal Değişikliğin Hizmet Sunumuna Etkisi.....	58

20 Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Encümeninde İl Genel Meclis Üyeleri ve Köy Muhtarlarının Bulunmasının Köye İçme Suyu ve Yol Yapılmasında Etkisi.....	59
21 KÖY-DES Çalışmalarının (İçme Suyu ve Yol Çalışmalarının) İl ya da İlçe Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Aracılığıyla Yapılmasının Nedenleri.....	60
22 Seçilmiş İl Genel Meclis Üyeleri ve Köy Muhtarlarından Oluşan Birlik Encümeninin Başkanlığını Atanmış Vali ya da Kaymakamların Yapması Bağımsız Karar Almaya Etkisi.....	61
23 Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Başkanlıklarını Vali ya da Kaymakamlar Dışında Olması Durumu.....	61
24 Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Encümen Başkanlığını Vali ya da Kaymakamların Yapmasının Olumlu/ Olumsuz Değerlendirmesinin Tablosu.....	62
25 Vali ya da Kaymakamın Köylere Hizmet Götürme Birliklerinde Başkanlık Yapmasının Olumlu Etkileri.....	63
26 Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Encümende Köy Muhtarları ve İl Genel Meclis Üyelerinin Bulunmasının Merkeze Bağlı Olmadan Karar Almaya Etkisi	64
27 KÖY-DES Projesinin Yerel Yönetimlere Etkisi	65
28 KÖY-DES'i Duyup Duymadığı - Yaş Karşılaştırması.....	66
29 KÖY-DES'i Duyup Duymadığı – Eğitim Karşılaştırması.....	66
30 KÖY-DES'i Duyup Duymadığı – Meslek Karşılaştırması.....	67
31 KÖY-DES Hangileri ile İlgili Bir Proje – Cinsiyet Karşılaştırması.....	68
32 KÖY-DES Hangileri ile İlgili Bir Proje – Eğitim Karşılaştırması.....	69
33 KÖY-DES Hangileri ile İlgili Bir Proje – Meslek Karşılaştırması.....	70
34 Köyünüze İçme Suyu ve Yol Hizmetlerini (Köprü, Menfez, Stabilize ve Asfalt Yol vb.) Kim ya da Kimler Getirdi– Yaş Karşılaştırması.....	72

35	Köyünüze İçme Suyu ve Yol Hizmetlerini (Köprü, Menfez, Stabilize ve Asfalt Yol vb.) Kim ya da Kimler Getirdi - Eğitim Karşılaştırması.....	73
36	Köyünüze İçme Suyu ve Yol Hizmetlerini (Köprü, Menfez, Stabilize ve Asfalt Yol vb.) Kim ya da Kimler Getirdi - Meslek Karşılaştırması.....	75
37	Köyünüze İçme Suyu ve Yol Yapılacağına Karara Katkınız Oldu mu - Cinsiyet Karşılaştırması.....	76
38	Köyünüze İçme Suyu ve Yol Yapılacağına Karara Katkınız Oldu mu - Eğitim Karşılaştırması.....	77
39	Karar Alınmasında Katkı Şekli -Cinsiyet Karşılaştırması.....	78
40	Karar Alınmasında Katkı Şekli -Yaş Karşılaştırması.....	79
41	Karar Alınmasında Katkı Şekli - Eğitim Karşılaştırması.....	80
42	Karar Alınmasında Katkı Şekli - Meslek Karşılaştırması.....	81
43	Kararın Alınmasında Asıl Etkili Olan Kişi / Kişiler - Eğitim Karşılaştırması.....	82
44	Köyünüzün İçme Suyu Sorununun Çözümü ve Yol Yapımı İçin Öncelikli Olarak Başvurulacak Merciler - Cinsiyet Karşılaştırması.....	83
45	Köyünüzün İçme Suyu Sorununun Çözümü ve Yol Yapımı İçin Öncelikli Olarak Başvurulacak Merciler - Meslek Karşılaştırması.....	84
46	İçme Suyu ve Yol Yapılmasına Karar Verilirken Etki Eden Etmenler - Yaş Karşılaştırılması.....	85
47	Köylere Hizmet Götürme Birliklerinde Seçilmiş Üyelerin Karara Etkileri - Eğitim Karşılaştırılması.....	86
48	Köylere Hizmet Götürme Birliklerinde Seçilmiş Üyelerin Karara Etkileri - Meslek Karşılaştırılması.....	87
49	Köylere Hizmet Götürme Birliklerinde Seçilmiş Üyelerin Etki Durumu - Meslek Karşılaştırılması.....	88

50	Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Encümen Kararlarına İl Genel Meclis Üyeleri ve Köy Muhtarlarının Katkısı Olmuyorsa Kararları Kim ya da Kimler Alıyor - Eğitim Karşılaştırması.....	89
51	Üç Yıl Öncesine Kadar Köy Hizmetleri Tarafından Yapılan Köy İçme Suları ve Köy Yolları Şimdi Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Aracılığıyla KÖY-DES Projesi Kapsamında Yapılmasında Kurumsal Değişikliğin Hizmet Sunumuna Etkisi - Eğitim Karşılaştırması.....	90
52	Üç Yıl Öncesine Kadar Köy Hizmetleri Tarafından Yapılan Köy İçme Suları ve Köy Yolları Şimdi Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Aracılığıyla KÖY-DES Projesi Kapsamında Yapılmasında Kurumsal Değişikliğin Hizmet Sunumuna Etkisi - Meslek Karşılaştırması.....	92
53	Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Encümeninde İl Genel Meclis Üyeleri ve Köy Muhtarlarının Bulunmasının Köye İçme Suyu ve Yol Yapılmasında Etkisi - Eğitim Karşılaştırması.....	93
54	Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Encümeninde Seçilmiş Üyelerin Bulunmasının Köye İçme Suyu ve Yol Yapılmasında Etkisi - Meslek Karşılaştırması.....	95
55	KÖY-DES Çalışmalarının (İçme Suyu ve Yol Çalışmalarının) İl ya da İlçe Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Aracılığıyla Yapılmasının Nedenleri - Meslek Karşılaştırması.....	97
56	Seçilmiş İl Genel Meclis Üyeleri ve Köy Muhtarlarından Oluşan Birlik Encümeninin Başkanlığını Atanmış Vali ya da Kaymakamların Yapması Bağımsız Karar Almaya Etkisi - Eğitim Karşılaştırması.....	98
57	Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Başkanlıklarını Vali ya da Kaymakamlar Dışında Kimin Yapması Durumu - Meslek Karşılaştırması.....	99
58	Vali ya da Kaymakamların Birlik Başkanı Olmalarının Olumlu Etkileri - Eğitim Karşılaştırması.....	100

59	Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Encümende Köy Muhtarları ve İl Genel Meclis Üyelerinin Bulunmasının Merkeze Bağlı Olmadan Karar Almaya Etkisi - Eğitim Karşılaştırması.....	101
60	KÖY-DES Projesini Başarılı Buluyorsanız Nedenleri - Meslek Karşılaştırması.....	103

05. Kısaltmalar Listesi

AB	: Avrupa Birliği
AK Parti	: Adalet ve Kalkınma Partisi
KAYA	: Kamu Yönetimi Araştırma Projesi
KHGB	: Köylere Hizmet Götürme Birliği
KİK	: Kamu İhale Kurumu
KÖY-DES	: Köy Altyapılarını Destekleme Projesi
MEHTAP	: Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi
TODAİE	: Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü
YPK	: Yüksek Planlama Kurulu

ÖZGEÇMİŞ

Veysel ÇİFTÇİ, 1975 yılında Ankara'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı. 1997 yılında İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. 2001 yılında Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı'nda denetmen yardımcısı olarak kısa süre çalıştı. Aynı yılın sonunda mülki idare amirliği mesleğini seçti ve kaymakam adayı olarak Yozgat'ta göreve başladı.

Sivas'ın Koyulhisar ve Akıncılar ilçelerinde Kaymakam Vekilliği yaptı. Kaymakam adaylığı döneminde bir yıl süre ile İngiltere'nin Leicester Üniversitesi'nde dil eğitimi aldı. Adaylık süresinden sonra sırasıyla Trabzon'un Düzköy ilçesi kaymakamlığı, Kars ili Digor ilçesi kaymakamlığı, Kars vali yardımcılığı görevlerinde bulundu. 2009 yılı Nisan ayında Sivas vali yardımcılığına atandı. Halen bu görevini sürdürmektedir.

ÇİFTÇİ, evli olup İngilizce bilmektedir.